

**Ministerul Educației, Culturii și Cercetării
Comisia Națională Arheologică
Agenția Națională Arheologică
Muzeul Național de Istorie a Moldovei**

CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Campania 2018

**Sesiunea Națională de Rapoarte
18 aprilie 2019**

PROGRAM

REZUMATELE COMUNICĂRILOR

Chișinău, 2019

Editor: dr. Vlad Vornic

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Cercetări arheologice în Republica Moldova: Campania 2018:
Sesiunea Națională de Rapoarte, 18 aprilie 2019: Program: Rezumatele
comunicărilor / Min. Educației, Culturii și Cercet., Comisia Naț. Arheologică,
Agenția Naț. Arheologică. – Chișinău: Comisia Națională Arheologică, 2019
(Tipogr. "Bons Offices"). – 100 p.

150 ex.

ISBN 978-9975-87-476-2.

Pe copertă: Vas de piatră din situl medieval de la Costești-Gârlea

Responsabilitatea asupra conținutului
rezumatelor revine autorilor.

Joi, 18 aprilie 2019

Muzeul Național de Istorie a Moldovei
(Sala de ședințe nr. 1, anticamera)

Orele 9.30 – 12.00. Comunicări

Moderatori – Gheorghe POSTICĂ, Eugen SAVA

Vitalie BURLACU,

**CERCETĂRILE ARHEOLOGICE ÎN STAȚIUNEA PALEOLITICĂ
GORDINEȘTI IV (R-NUL EDINET) DIN ANUL 2018**

Vitalie BURLACU, Ghenadie SÎRBU, Darius KROL,

**CERCETĂRILE ARHEOLOGICE LA STAȚIUNEA PALEOLITICĂ
GORDINEȘTI I DIN ANUL 2018**

Stanislav ȚERNA, Andreea VORNICU-ȚERNA, Maciej DĘBIEC, Thomas SAILE,

**INVESTIGAȚIILE DIN SITUL PRECUCUTENIAN NICOLAEVCA V
(R. SÎNGEREI). CAMPANIA 2018.**

Sergiu BODEAN, Vlad VORNIC, Ion CIOBANU,

SONDAJUL DIN AȘEZAREA PRECUCUTENIANĂ MILEȘTI II

Sergiu BODEAN, Serghei HEGHEA,

**CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN SITURILE ENEOLITICE DE LA
CĂRBUNA. CAMPANIA 2018**

Stanislav ȚERNA, Knut RASSMANN, Andreea VORNICU-ȚERNA,

Hajo HÖHLER-BROCKMANN, Mariana VASILACHE-CUROȘU, Mariana SÎRBU,

Stanislav FEODOROV, Johann LIEBSCHER, Andreas GRUNDMANN,

**CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN SITUL CUCUTENIAN DE LA
STOLNICENI, CAMPANIA 2018**

Stanislav ȚERNA, Stanislav FEODOROV, Mariana VASILACHE-CUROȘU,

Mariana SÎRBU,

**NOI SITURI ENEOLITICE DIN NORDUL REPUBLICII MOLDOVA
DESCOPERITE PRIN INTERMEDIUL IMAGINILOR SATELITARE**

Sergiu POPOVICI,

**CERCETĂRI ARHEOLOGICE PREVENTIVE ÎN SITUL ARHEOLOGIC
PETICENI V (CAMPANIA 2018)**

Sergiu BODEAN, Andrei COROBCEAN, Vlad VORNIC,

INVESTIGAȚII ARHEOLOGICE PREVENTIVE ÎN SITUL CĂLĂRAȘI IV

Ghenadie SÎRBU, Dariusz KRÓL, Livia SÎRBU, Victoria SURDU,
**CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN SITURILE GORDINEȘTI II-STÎNCA
GOALĂ ȘI GORDINEȘTI-LA IZVOR DIN ANUL 2018**

Orele 12.00-13.30. Pauză de prânz

Orele 13.30-16.00. Comunicări

Moderatori – *Gheorghe POSTICĂ, Eugen SAVA*

Ion CIOBANU, Angela SIMALCSIK, Vlad VORNIC, Serghei AGULNICOV,
**INVESTIGAȚIILE ARHEOLOGICE PREVENTIVE
LA TUMULUL 9-LA MOHILĂ DE PE TERITORIUL
LOCALITĂȚII CÎȘLIȚA-PRUT (R-NUL CAHUL)**

Ion CIOBANU, Angela SIMALCSIK, Sergiu POPOVICI, Serghei AGULNICOV,
**CERCETĂRILE ARHEOLOGICE PREVENTIVE DIN CADRUL
GRUPULUI TUMULAR DE PE DRUMUL MARE
DE LA GIURGIULEȘTI**

*Ion CIOBANU, Angela SIMALCSIK, Serghei AGULNICOV,
Andrei COROBCEAN,*
**INVESTIGAȚIILE ARHEOLOGICE DE LA TUMULUL 15 DE LA
CRIHANA VECHIE (R-NUL CAHUL)**

*Eugen SAVA, Elke KAISER, Mariana SÎRBU, Eugen MISTREANU, Valeriu
BUBULICI, Livia SÎRBU,*
**AȘEZAREA DE LA TARACLIA-GAIDABUL. O NOUĂ ETAPĂ DE
CERCETARE. CAMPANIA 2018**

Ion NICULIȚĂ, Aurel ZANOCI, Mihail BĂȚ, Victor DULGHER,
**CERCETĂRI ARHEOLOGICE LA SITUL SAHARNA MARE
(CAMPANIA 2018)**

Aurel ZANOCI, Andrei ASĂNDULESEI, Mihail BĂȚ, Felix-Adrian TENCARIU,
**PROSPECȚIUNI GEOMAGNETICE LA SITUL DIN EPOCA FIERULUI
SAHARNA „RUDE”, R-NUL REZINA**

Aurel ZANOCI, Ion NICULIȚĂ, Mihail BĂȚ,
**CERCETĂRI PERIEGHETICE ÎN PREAJMA LOCALITĂȚII
COGÂLNICENI, R-NUL REZINA**

Rodica URSU-NANIU, Andrei COROBCEAN,
**INVESTIGAȚIILE ARHEOLOGICE ÎN INCINTA FORTIFICATĂ
DE LA STOLNICENI-CETATE (R-NUL HÎNCEȘTI) DIN ANUL 2018**

Octavian MUNTEANU, Angela SIMALCSIK, Nicolae BATOG, Valeriu PROHNIȚCHI,
**UN COMPLEX FUNERAR DIN EPOCA FIERULUI
DESCOPERIT PE PROMONTORIUL BUTUCENI
(COM. TREBUJENI, R-NUL ORHEI)**

Octavian MUNTEANU, Nicolae BATOG, Valeriu PROHNIȚCHI,
**CERCETĂRILE SISTEMULUI DEFENSIV GETIC BUTUCENI-VEST:
PRECIZĂRI PRIVIND TRAIECTORIA LINIEI DEFENSIVE VEST NR. 2
(CAMPANIA 2018)**

Octavian MUNTEANU, Michael MEYER, Torben SCHATTE, Vasile IARMULSCHI,
**PROSPECȚIUNI GEOMAGENTICE ȘI SONDAJE ARHEOLOGICE ÎN
AȘEZAREA DE TIP POIENEȘTI-LUCAȘEUCA DE LA IVANCEA-SUB
PĂDURE (CAMPANIA 2018)**

Orele 16.00-16.30. Pauză de cafea

Orele 16.30-18.30. Comunicări
Moderatori – Gheorghe POSTICĂ, Eugen SAVA

Sergiu MATVEEV, Vlad VORNIC,
**CERCETĂRI ARHEOLOGICE DE SALVARE LA SITUL
LIPOVENI II-LA NISIPĂRIE (R-NUL CIMIȘLIA) ÎN ANUL 2018**

Sergiu MATVEEV, Vlad VORNIC,
**CERCETĂRILE ARHEOLOGICE PREVENTIVE LA SITUL GHELĂUZA I
(R-NUL STRĂȘENI) ÎN ANUL 2018**

Serghei AGULNICOV, Vlad VORNIC, Ion CIOBANU, Sergiu POPOVICI,
**CERCETĂRILE ARHEOLOGICE PREVENTIVE DIN ANUL 2018 ÎN
SITUL COMRAT II**

*Vlad VORNIC, Ion CIOBANU, Sergiu POPOVICI, Natalia PAȘENCIUC, Adrian
IORGA, Dumitru AVRAM,*
**CERCETĂRILE ARHEOLOGICE PREVENTIVE DIN ANUL 2018 ÎN
SITUL ARHEOLOGIC SAGAIDAC II (S. SAGAIDAC, R-NUL CIMIȘLIA)**

Larisa CIOBANU, Vlad VORNIC, Alexandru LEVINSCHI,
**CERCETĂRILE ARHEOLOGICE ÎN AȘEZAREA CÂRBUNA VII-VALEA
MARE DIN PERIOADA ROMÂNĂ TÂRZIE ÎN ANUL 2018**

Vlad VORNIC, Ion CIOBANU,
**INVESTIGAȚIILE ARHEOLOGICE PREVENTIVE DIN ANUL 2018 ÎN
SITUL MILEȘTI III (R-NUL NISPORENI)**

Vlad VORNIC, Angela SIMALCSIK, Ion CIOBANU,
**CERCETĂRI DE SALVARE ÎN NECROPOLA DE TIP SÂNTANA DE
MUREȘ-CERNEAHOV DE LA TIGHECI (CAMPANIA 2018)**

Vlad VORNIC, Angela SIMALCSIK, Sergiu POPOVICI, Ion CIOBANU,
**SĂPĂTURILE ARHEOLOGICE DE SALVARE ÎN SITUL MEDIEVAL
DE LA COSTEȘTI-GÂRLEA DIN ANUL 2018**

Ludmila BACUMENCO-PÎRNĂU,
**CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN SITUL MEDIEVAL DE LA ORHEIUL
VECHI. CAMPANIA 2018**

Vlad VORNIC, Andrei COROBCEAN, Sergiu MATVEEV,
**CERCETĂRI PREVENTIVE ÎN AȘEZAREA DIN EVUL MEDIU TÂRZIU
DE LA VÂLCINET (R-NUL CĂLĂRAȘI) ÎN ANUL 2018**

CERCETĂRILE ARHEOLOGICE ÎN STAȚIUNEA PALEOLITICĂ GORDINEȘTI IV (R-NUL EDINET) DIN ANUL 2018

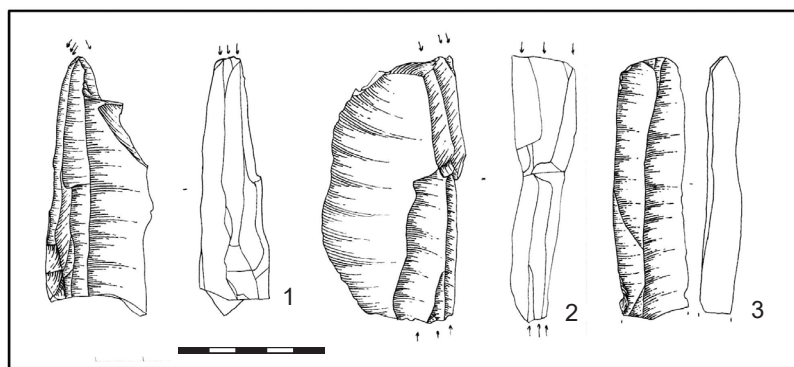
Vitalie BURLACU

În vara anului 2018 au fost continuate investigațiile arheologice începute în 2017 la stațiunea paleolitică *Gordinești IV*, situată pe locul unei cariere de extragere ilegală a calcarului. Materialul arheologic a fost adunat atât de pe suprafața carierei, cât și din peretele abrupt al acesteia. Cu acest scop, în 2017 s-a trasat un sondaj de 1x2 m (carourile 1/A-B), extins treptat până la 3 m.p. (carourile 1-1`/A-B), fiind identificate trei nivele paleolitice de locuire *in situ*. Sondajul anului 2017 a fost extins în 2018 spre sud și spre vest cu 4 m.p. (carourile 2/B-A-A` ; 1/A`) (**Fig. 1, C, D**). Primul nivel de locuire a fost fixat la adâncimea de 0,20-0,74 m. Din acest strat provin 54 de piese litice (**Fig. 1, B**), dintre care se evidențiază șapte lame (**Fig. 1, A, 3**), 32 de așchii și 15 microașchii. Categoria uneltelor este formată din două burine (**Fig. 1, A, 1-2**) și trei microașchii.

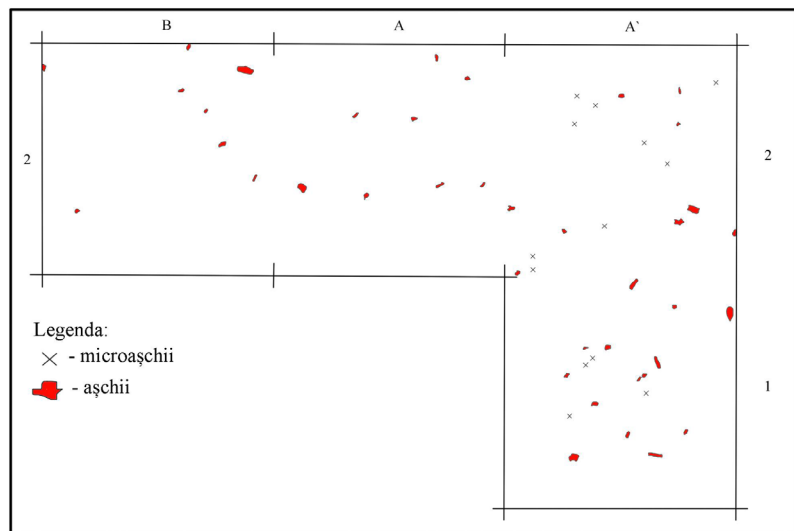
Cel de-al doilea nivel de locuire a fost identificat la adâncimea de 1,11-1,42 m. Ca și primul nivel de locuire, stratul doi a fost cercetat pe o suprafață de 4 m.p. (**Fig. 1, C, D**). Din acest nivel provin 22 piese de silex. Predomină în colecție așchiile și fragmente ale acestora – 18 piese, urmate de o lamă și de trei microașchii. Categoria uneltelor este formată din cinci piese: un racloar pe așchie, un *point* cu retușă, o lamă și o așchie cu retușă, o așchie cu *encoche*.

Nivelul trei de locuire a fost surprins la adâncimea de 1,54-2,01 m, fiind cercetat pe o suprafață de cca 3 m.p. Din acest strat provin 94 de piese, dintre acestea un nucleu, cinci lame, 54 de așchii și fragmente ale acestora, 33 de microașchii și un fragment de galet de silex. Categoria uneltelor este formată din două piese: un racloar pe așchie cu *encoche* și o așchie cu retușă.

De asemenea, la 14 m est de principalul șantier a fost trasat un sondaj de control, cu suprafața de 1,5 m.p. (carourile 7`-8`/P) (**Fig. 2, A**). Profilul de sud al acestuia măsoară 3,20 m, fiind identificate, ca și în șantierul de bază, șase orizonturi litologice, cu o singură deosebire: aici lipsește nivelul patru litologic și apare un nou nivel – 1`, care reprezintă un sol de humus în amestec cu pietriș mărunț, depozitat ca rezultat al activității carierei (**Fig. 2, B**). În sondajul de control a fost surprins doar nivelul trei de locuire, cercetat pe o suprafață de 1,5 m.p. De aici provin 13 piese de silex, trei dinți de *Bizon priscus* și cinci fragmente de oase nedeterminate. Inventarul litic e format dintr-o lamă și 12 așchii, iar categoria uneltelor – din două vârfuri musterie-ne (**Fig. 2, C, 1-2**) și trei racloare (**Fig. 2, C, 3-4**).

A

B

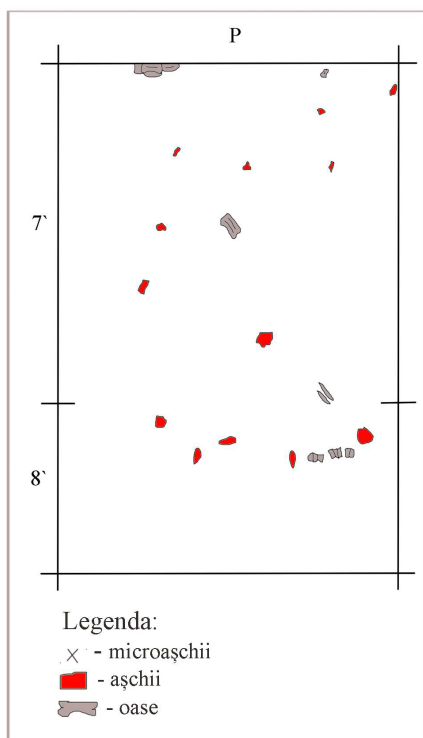

C

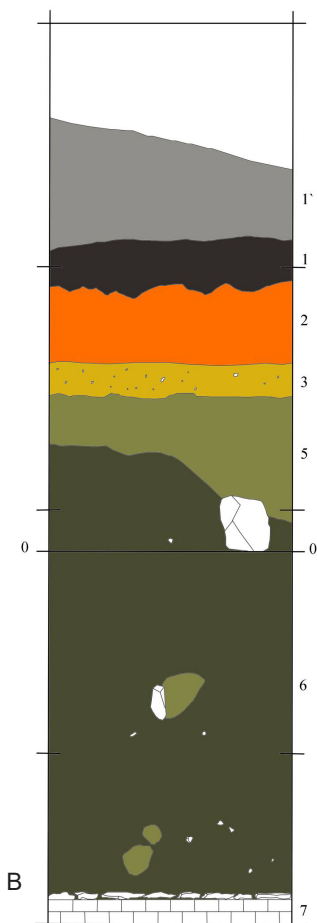

D

Fig. 1. *Gordinești IV*. A – 1, 2 – burine, 3 – lamă (niv. 1 de locuire); B – planul primului nivel de locuire; C, D – vedere dinspre NV a stațiunii *Gordinești IV*.

A

C

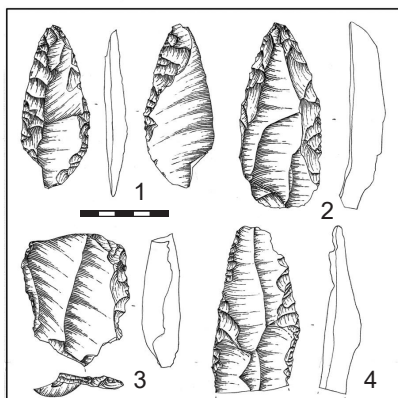

Fig. 2. Gordinești IV. Sondaj. A – planul nivelului trei de locuire (sondaj); B – profilul de sud a sondajului; C – piese litice (nivelul trei de locuire).

CERCETĂRILE ARHEOLOGICE LA STAȚIUNEA PALEOLITICĂ GORDINEȘTI I DIN ANUL 2018

Vitalie BURLACU, Ghenadie SÎRBU, Darius KROL

În vara anului 2018 a început cercetarea arheologică a așezării eneolitice Gordinești I-*La Izvor*, situată la circa 400 m SV de satul Gordinești, r-nul Edineț, pe o pantă ce prezintă terasa a doua a râului Racovăț (**Fig. 1**), distrusă parțial de lucrările de extracție a argilei. Astfel, în perimetrul așezării au fost trasate două secțiuni și două sondaje, cu o suprafață totală de 40 m.p. Ca rezultat, pe lângă nivelul cucutenian, a fost identificat și nivelul paleolitic de locuire, care de fapt prezintă o continuare a stațiunii paleolitice Gordinești I, cercetată parțial de I. Borzic pe parcursul anilor 1974-1976.

Colecția litică de la Gordinești I numără 213 piese. Dintre acestea, 31 au fost adunate de pe suprafața solului și din peretele abrupt al carierei, alte 109 piese provin din secțiunea I, 48 – din secțiunea II, opt din sondajul 1 și 17 din sondajul 2. Materialul paleolitic se deosebește de cel eneolitic printr-o patină albicioasă, intensă, ce acoperă integral piesele, care pe alocuri au ele însele nuanțe alburii.

Pe verticală, vestigiile din paleolitic se întâlnesc la adâncimi diferite. Acestea nu formează un strat de cultură *in situ*, fiind deranjat atât de nivelul de locuire cucutenian, cât și de galeriile săpate de rozătoare. În colecție predomină așchiile mari și masive, urmate de cele de dimensiuni medii, așchiile mici și microașchiile lipsind cu totul.

Din cele 31 de piese de silex găsite la suprafața solului și în peretele abrupt al carierei, trei sunt nuclee, nouă lame și 19 așchii. Categoria uneltelor este reprezentată doar de gratoare, patru dintre acestea fiind confecționate pe lame (**Fig. 2A, 1-2**) și trei pe așchii.

Secțiunea I a fost trasată pe direcția N-S în partea de E a promontoriului, la marginea drumului de țară, care trece peste stațiune, și ocupă o suprafață de 8 m.p. Adâncimea profilului variază între 1,20 și 1,25 m, iar stratigrafic acesta este format din patru straturi litologice (**Fig. 2B**).

Nivelul paleolitic a fost fixat puțin mai jos de cel eneolitic (în partea de jos a stratului 2 litologic), fiind deranjat de acesta, dar și de acțiunile rozătoarelor, ca rezultat așchii și lame de silex au fost identificate în toate cele patru niveluri litologice. Din secțiunea I provin 109 piese de silex, categoria de bază o formează așchiile și fragmente ale acestora (89 ex.), urmate de lame (17 ex.), două bucăți de silex și un nucleu (**Fig. 2A, 3**). Categoria uneltelor constă din șapte piese, dintre care se evidențiază două piese bifaciale (**Fig.**

2C, 1-2), trei gratoare (unul confecționat pe lamă și două pe așchii) și o așchie cu retușă (**Fig. 2C, 3-4**).

Secțiunea II a fost trasată tot în partea de E a promontoriului, la 10-15 m S de secțiunea I, fiind orientată pe axa N-S. Ocupă o suprafață de 12 m.p., iar adâncimea profilului constituie 0,5-0,6 m. Aici au fost găsite 48 de piese de silex, dintre care așchii 31 ex., urmate de lame cu 11 ex., nuclee (două piese) și bucăți de silex (două ex.).

Sondajul 1 a fost executat în partea de E a promontoriului, la 15-20 m est de secțiunea I, fiind orientat E-V. Are suprafața de 12 m.p., adâncimea profilului constituind 0,2-0,3 m. De aici provin opt piese de silex, dintre care șapte așchii și un bulgăre de silex.

Sondajul 2 a fost trasat la 30 m V de secțiunea I, având orientarea V-E, suprafața de 8 m.p. și adâncimea profilului de 0,8-0,9 m. Din cadrul sondajului au fost recuperate 17 piese de silex, dintre care 12 așchii, patru lame și un nucleu.

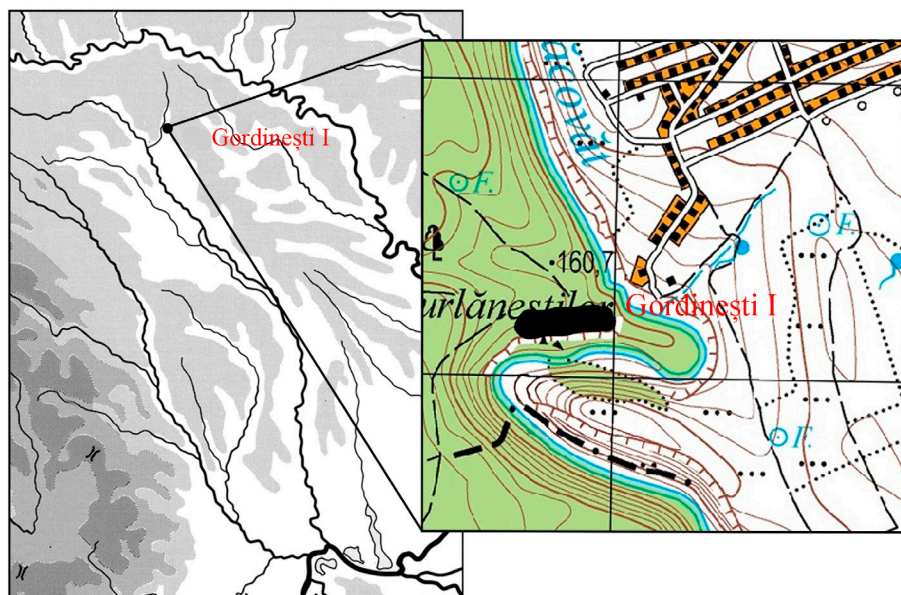

Fig. 1. Gordinești I. Poziția geo-topografică a sitului.

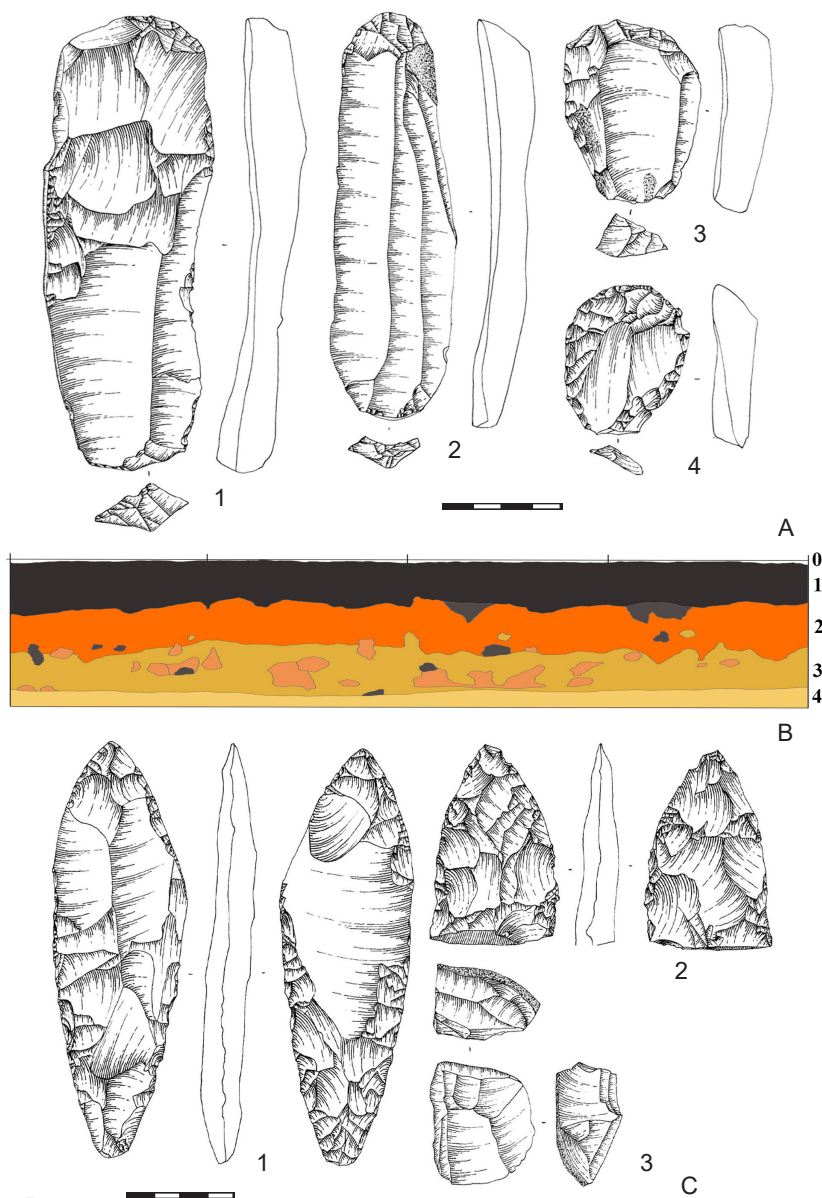

Fig. 2. Gordinești I. A - Piese bifaciale (1-2) și nucleu (3); B - Profilul de nord al secțiunii I, niveluri litologice (1-4); C - Gratoare pe lame (1-2) și gratoare pe așchie (3-4).

INVESTIGAȚIILE DIN SITUL PRECUCUTENIAN *NICOLAEVCA V* (R-NUL. SÎNGEREI). CAMPANIA 2018.

Stanislav ȚERNA, Andreea VORNICU-ȚERNA,
Maciej DEBIEC, Thomas SAILE

În primăvara anului 2018 au fost continuate cercetările complexelor de locuire neo-eneolitice în așezarea band-liniară și Precucuteni *Nicolaevca V* (com. Chișcăreni, r-nul Sîngerei). Rezultatele investigației locuinței neolitice vor fi prezentate separat în viitor, după definitivarea cercetării acesteia; în prezentul rezumat ne vom limita la descrierea succintă a săpăturilor de pe segmentul eneolitic al așezării.

Obiectivul principal al campaniei de pe situl eneolitic a fost continuarea dezvelirii unei locuințe arse din zona centrală a așezării, cercetările fiind începute aici în anii 2016-2017. Accesul la partea centrală a locuinței fiind imposibil, săpăturile au vizat partea ei nord-estică și, parțial, cea sudică (**Fig. 1**), soldate cu descoperirea unor complexe interesante și chiar inedite, precum și reinterpretarea arhitecturii și dimensiunilor complexului de locuire.

Astfel, s-a constatat că locuința este de câteva ori mai mare decât a fost presupus anterior, având o suprafață de circa 60-65 m.p., iar pe aproximativ o treime din suprafața acesteia se păstrează o platformă supraînălțată (**Fig. 1**). Platforma era compusă din fragmente masive de lut cu amprente de crenguțe pe partea inferioară. De-a lungul laturii estice a platformei a fost surprinsă o aglomerare de râșnițe și alte piese din piatră șlefuită. În partea sudică a secțiunii au fost cercetate resturile peretelui care delimita segmentul fără platformă al locuinței. Aici, lutuiala purta amprente de nuiel și pari.

După demontarea platformei, în partea nordică a secțiunii, au fost cercetate două cutii de lut, dintre care una a fost parțial investigată în campania din 2016. Cutiile erau modelate din argilă cu amestec de pleavă și aveau o formă rectangulară, cu deschidere pe una dintre laturi. Pe suprafața lutului se observă urme de la netezire cu degetele. Pe latura sudică a uneia dintre cutii, sub aceasta, a fost surprins un „capac” din lut de dimensiuni mari, care acoperea o groapă, amplasată imediat sub cutie (**Fig. 2**). Umplutura gropii conținea fragmente ceramice și piese de silex, printre care se remarcă un nucleu. Pe fundul gropii au fost găsite două coarne de dimensiuni mari, probabil de la *Bos primigenius*, depuse peste un pavaj de ceramică (**Fig. 2**). Pavajul consta din fragmente de la cel puțin patru vase, dintre care două de dimensiuni mari, din pastă grosieră. Unul dintre vasele din categoria semifină reprezintă un import din mediul culturii Gumelnița. Pe

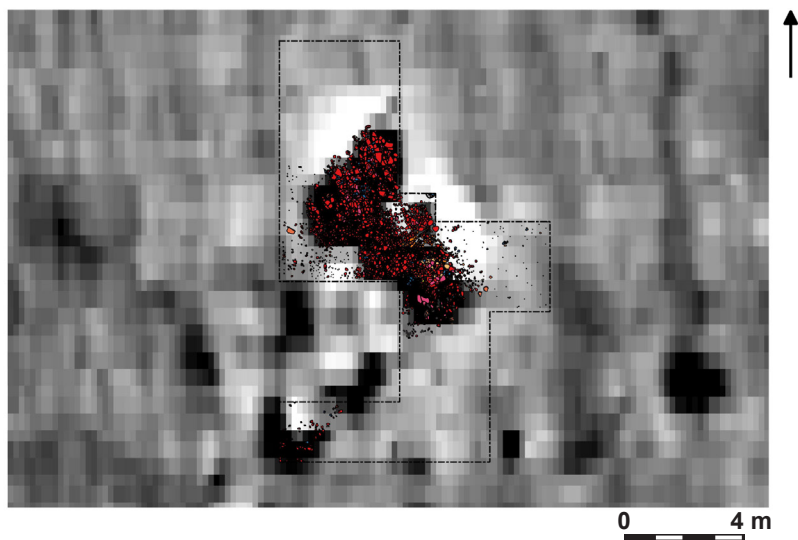

Fig. 1. 1– resturile locuinței precucuteniene suprapuse peste scanarea geofizică (prospecțiune M. Posselt, desen S. Țerna). 2 – suprafața săpată în 2018 la nivelul resturilor platformei, vedere din dronă.

fundul gropii, cioburile erau depuse orizontal, iar pe canturi erau amplasate vertical, formând o gardină pe perimetrul complexului adâncit. Deocamdată nu cunoaștem analogii pentru asemenea complex în etapa Precucuteni a culturii Cucuteni-Tripolie.

La nord de această groapă, sub platformă, a mai fost cercetată o groapă de dimensiuni mici, fără inventar în umplutură, pe fundul căreia a fost găsit un vas fin cu decor complex.

Preliminar, încadrăm ambele gropi cercetate în categoria depunerilor cu caracter non-utilitar. În campaniile viitoare vom definitiva investigarea locuinței, care până acum a furnizat date deosebit de importante despre arhitectura și practicile comunităților precucuteniene.

Fig. 2. Vedere asupra gropii cu coarne de taur, surprinse sub platforma locuinței precucuteniene; nivel desupra fundului, se observă „gardina” compusă din cioburi de factură grosieră (foto S. Țerna).

SONDAJUL DIN AȘEZAREA PRECUCUTENIANĂ *MILEȘTI II*

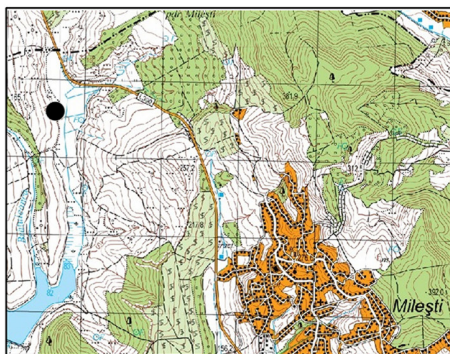
Sergiu BODEAN, Vlad VORNIC, Ion CIOBANU

În procesul cercetărilor arheologice preventive efectuate în așezarea aparținând culturii Sântana de Mureș-Cerneahov *Milești II* (r-nul Nisporeni), în extremitatea ei nord-estică, a fost identificată o zonă cu urme de locuire precucuteniene-tripoliene timpurii. Descoperirea a fost realizată în toamna anului 2017 de către geodezul Iurie Lungu și Vlad Vornic, cu prilejul ridicării topografice a sitului de tip Sântana de Mureș-Cerneahov. Așezarea eneolitică se află la 3 km NV de localitate, pe versantul drept, lin al văii unui pârau fără nume, afluent de stânga al râulețului Brătuleanca (**Fig. 1, 1, 3**), având dimensiuni mici, de circa 50x60 m. Suprafața ei a fost suprapusă de așezarea din sec. IV d.Hr., iar astăzi în mare parte reprezintă teren arabil, fiind parțial afectată acum câteva decenii prin săparea unui canal de drenaj.

Pentru verificarea gradului de conservare a stratului de cultură și obținerea unor materiale arheologice mai caracteristice, în toamna anul 2018, în marginea estică a canalului menționat, paralel cu acesta, fost trasat un sondaj de documentare, cu dimensiunile de 1,5x6,0 m (**Fig. 1, 2**). În cadrul sondajului, la adâncimea de circa 0,6 m de la nivelul actual de călcare a solului și pe lungimea de până la 1,25 m a fost surprins un strat discontinuu de fragmente de lut ars, de dimensiuni diferite, unele având amprente de la nuiiele. De la adâncimea de 0,6 m și până la circa 1 m urma un strat de sol cenușiu-deschis cu vestigii Precucuteni-Tripolie A. Din perimetrul sondajului au fost recuperate materiale ceramice, oase de animale, piese de silex și gresie atribuite epocii eneolitice. În solul vegetal și în partea superioară stratului arheologic au fost găsite și puține materiale datând din epoca antică târzie, reprezentate de fragmente de ceramică lucrată la roată din pastă fină sau zgrunțuroasă și resturi de amfore romane.

Majoritatea ceramicii eneolitice provenite din sondaj poartă urme de ardere secundară. Ceramica grosieră precucuteniană este decorată cu câte unul sau mai multe șiruri de impresiuni executate cu unghia și proeminente (**Fig. 2, 10, 16**). Corpul vaselor, de regulă, este acoperit cu barbotină. Suprafața recipientelor cu decor incizat, canelat și imprimat este bine netezită și lustruită (**Fig. 2, 1-9, 11-15, 17**). În această categorie ceramică evidențiem fragmentele de pahare (**Fig. 2, 1-3, 11**), de capac (**Fig. 2, 5**), fructiere (**Fig. 2, 8, 9**), linguri (**Fig. 2, 14**) etc. Câteva fragmente modelate din lut cu amestec de degresanți vegetali aparțin unor recipiente sau amenajări(?). Printre piesele litice remarcăm gratoarele și fragmentele de râșnițe. Deși materialul ceramic descoperit este fragmentar și puțin la

număr, după caracteristicile sale, el poate fi atribuit, în prealabil, celei de-a doua părți a fazei Precucuteni II. Urmează ca cercetările viitoare să aducă precizări mai nuanțate în acest sens.

1

2

3

Fig. 1. Milești II. Poziția topografică a așezării Precucuteni-Tripolie A (1) și vedere dinspre nord-vest asupra sitului eneolitic (2).

Fig. 2. *Milești II.* Fragmente de ceramică Precucuteni-Tripolie A.

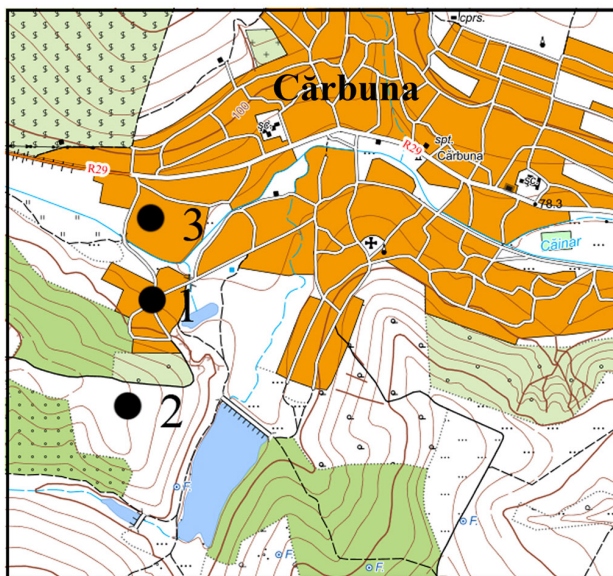
CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN SITURILE ENEOLITICE DE LA CĂRBUNA. CAMPANIA 2018

Sergiu BODEAN, Serghei HEGHEA

În cadrul expediției arheologice a Institutului Patrimoniului Cultural din vara anului 2018 au fost efectuate cercetări în așezările eneolitice din raza satului Cărbuna, raionul Ialoveni (**Fig. 1, 1-3**). Stratul de cultură surprins în sondajul 1 (4 m.p.), realizat la Cărbuna I, este reprezentat prin numeroase fragmente ceramice, bucăți de lut ars, oase de animale, un număr mai mic de piese de silex, gresie și reprezentări plastice antropomorfe.

La situl Cărbuna II, în secțiunea 1 (60 m.p.) au fost cercetate două gropi, din umplutura cărora la fel a fost recuperat un bogat lot de materiale arheologice (**Fig. 1, 2**). Materialul ceramic recuperat constă din fragmente de vase de uz comun (chiupuri, castroane, tipsii, vase cu gâtul tronconic și corpul bombat, strecurători) având suprafața acoperită barbotină și prevăzute cu proeminente, toarte. În partea lor superioară se atestă câte un șir de impresiuni executate cu unghia, alveole sau ciupituri. Repertoriul formelor ceramicii cu decor incizat, canelat și imprimat este mult mai variat și cuprinde fragmente de vase cu corpul bombat și gâtul tronconic, străchini, vase piriforme, capace, linguri și polonice cu mânere antropomorfizate etc. (**Fig. 2, 1-9**). Pe o serie de vase din această categorie (străchini, castroane, vase piriforme) este atestată pictura roșie crudă. Un fragment de vas decorat cu caneluri și incizii verticale, provenit din periegheză, are suprafața acoperită cu angobă albicioasă, pe care au fost trasate cu roșu crud două benzi late (**Fig. 2, 7**). Majoritatea reprezentărilor plastice antropomorfe – statuete cu sau fără decor incizat de diferite dimensiuni – au fost descoperite în stratul de cultură. Din așezare provin și alte piese ceramice: două conuri mici, fragmentul unui tron miniatural și al unei măsuțe. Industria litică de la Cărbuna II este documentată prin piese de silex (lame, gratoare, nuclee, așchii etc.) și gresie (râșnițe, frecătoare). Remarcăm prezența unui microlit geometric și a unui vârf de silex prelucrat cu retușe pe ambele suprafețe. Dintr-o rocă verzuie (șist?) este confecționat un topor cu tăișul convex.

Pe partea stângă a văii r. Căinari (Ceaga) (**Fig. 1, 3**), într-o gospodărie pariculară au fost surprinse resturile unei locuințe de suprafață precucuteniene, deranjată în urma unor lucrări de excavare. Continuarea cercetărilor în această microzonă vor aduce importante precizări privind finalul fazei Precucuteni III și debutul fazei Cucuteni A în spațiul pruto-nistrean.

1

1

Fig. 1. 1 – Situri eneolitice de la Cărbuna (1 – Cărbuna I, 2 – Cărbuna II, 3 – Cărbuna-Negrum); 2 – Vedere aeriană asupra aşezării Cărbuna II (săgeata indică locul amplasării secţiunii 1).

Fig. 2. Cărbuna II. Fragmente ceramice din groapa 1 (1-5, 9), groapa 2 (6) și de la suprafața așezării (7, 8).

CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN SITUL CUCUTENIAN DE LA STOLNICENI, CAMPANIA 2018

*Stanislav ȚERNA, Knut RASSMANN, Andreea VORNICU-ȚERNA,
Hajo HÖHLER-BROCKMANN, Mariana VASILACHE-CUROȘU,
Mariana SÎRBU, Stanislav FEODOROV, Johann LIEBSCHER,
Andreas GRUNDMANN*

Obiectivele fixate pentru campania 2018 au vizat cercetarea diverselor tipuri de complexe arheologice din nordul, centrul și sudul așezării cucuteniene de dimensiuni mari de la Stolniceni (Rîșcani / Edineț). Astfel, s-a decis continuarea investigării complexelor de ars ceramica, de data aceasta în partea de sud a sitului, dorindu-se prelevarea în scopul muzeificării a unui astfel de cuptor. În centrul așezării, a fost sondată o anomalie rectangulară cu destinație incertă, amplasată într-un spațiu liber delimitat de alte construcții. În partea de nord, a fost dezvelită integral groapa aferentă unei locuințe de dimensiuni mari, iar în vestul promontoriului pe care este amplasată așezarea, în afara șanțurilor concentrice care delimitează situl, a fost sondată una dintre multiplele anomalii de complexe adâncite, cu scopul de a testa apartenența lor crono-culturală și posibilele conexiuni cu situl eneolitic.

Toate obiectivele propuse au fost realizate cu succes. Dintre cele două cuptoare (**Fig. 2 A**), unul reprezintă un nou tip de construcție, inedit pentru arealul vestic al culturii (Moldova și România), însă cunoscut din situl de la Talianki din Ucraina. Al doilea cuptor, de tip clasic, a fost consolidat, conservat, transportat și depozitat pentru a fi valorificat muzeistic în viitor. Menționăm și descoperirea unor fragmente de lutuială din bolta unuia dintre cuptoare, depuse la distanța de câțiva metri de acesta. În ceea ce privește construcția rectangulară din partea centrală a sitului, aceasta prezintă o platformă clasică pentru locuințele etapei Cucuteni B, extraordinar de bine păstrată. Construcția nu a fost demontată fiind conservată pentru a fi dezvelită integral în campania următoare.

Groapa (**Fig. 1**) cercetată în nordul așezării a oferit un inventar extrem de bogat compus din ceramică (inclusiv un vas cu reprezentare antropomorfă stilizată), oase de animale, unelte din piatră cioplită și șlefuită, miniaturi din lut. Se remarcă descoperirea, în premieră pentru Stolniceni, a șase obiecte din cupru, de diferite tipuri, inclusiv o bară masivă. Studiarea lor în condiții de laborator va putea oferi date despre importul materiei prime și posibilele activități metalurgice pe sit. De asemenea, menționăm numărul mare de obiecte din os (unelte, podoabe, produse de fabricație) și o cantita-

te impresionantă de vârfuri de săgeată din silex. Investigarea sistematică a gropilor corespunzătoare locuințelor de diferite dimensiuni și rang va fi continuată cu scopul de a obține informații despre poziția socială și ocupațiile locuitorilor locuințelor respective.

Sondajul din afara așezării a dus la descoperirea unor cioburi cucuteniene la adâncimea de circa 1 m, după care a fost conservat. Astfel, s-a demonstrat existența unor complexe cucuteniene *extra muros*. În viitor, vom trasa o secțiune mai mare peste groapa respectivă pentru a investiga destinația și rolul respectivelor complexe adâncite.

Ca și în anii precedenți, cercetările au fost acompaniate de prelevarea probelor pentru analize macrobotanice și datări radiocarbon. Toate complexele investigate integral au fost documentate prin metoda fotogrametriei tridimensionale și vor putea fi expuse publicului larg în viitor.

Fig. 1. Imagine cu groapa cercetată în partea de nord a sitului (foto H. Höhler-Brockmann).

A

B

Fig. 2. A – Vedere din dronă asupra celor două cuptoare de ars ceramica investigate în partea sudică a așezării (foto S. Țerna). B – Imagine cu construcția din lut ars, dezvelită parțial în „piața” de la sud de centrul așezării (foto H. Hühler-Brockmann).

NOI SITURI ENEOLITICE DIN NORDUL REPUBLICII MOLDOVA DESCOPERITE PRIN INTERMEDIUL IMAGINILOR SATELITARE

*Stanislav ȚERNA, Stanislav FEODOROV,
Mariana VASILACHE-CUROȘU, Mariana SÎRBU*

Pe teritoriul Republicii Moldova, cercetarea siturilor de dimensiuni mari ale culturii Cucuteni-Tripolie cunoaște un nou avânt în ultimii ani. Astfel, săpături arheologice au fost realizate în importantele așezări de la Stolniceni și Petreni, iar investigații non-invazive au fost desfășurate pe situri, precum Trinca-*La Șanț* și *Brânzeni VIII*. Pe lângă cercetarea prin săpături a diferitelor anomalii de pe planurile geofizice ale așezărilor mari, de o importanță deosebită este investigarea contextului respectivelor situri, anume a distribuției și densității de habitat în etapele Cucuteni A-B și B, cu profunde valențe socio-economice. În acest context, a fost demarat un proiect de cercetare sistematică prin metode non-invazive a nordului Republicii Moldova, pe platformă GIS, care include cartografierea exactă și valorificarea informațiilor spațiale despre siturile deja cunoscute, precum și identificarea unor așezări noi.

Grație utilizării imaginilor satelitare, recente și mai vechi, coroborate cu analiza formelor de relief și aplicarea predictibilității spațiale, în anii 2016-2018 au fost evidențiate circa 60 posibile situri arheologice, amplasate în raioanele Briceni, Edineț, Rîșcani, Ocnița, Drochia, Dondușeni și Soroca. Dintre acestea, circa 12 pot fi atribuite unor posibile situri radiale cucuteniene inedite. Primele dintre siturile identificate au fost verificate în teren în vara anului 2018, în toate cele trei cazuri fiind descoperite așezări eneolitice din diverse etape, amplasate în raioanele Briceni și Edineț. Le vom prezenta de la nord la sud.

Primul sit a fost identificat la sud de satul Beleavînți, r-nul Briceni, pe un promontoriu format la confluența râului Vilia, afluent de stânga al Prutului, cu un pârau fără nume (**Fig. 1, A**). Situl este parțial întretăiat de drumul local L30. Consultarea imaginilor spațiale și verificarea pe teren au arătat că așezarea are formă ovală și este compusă din mai multe șiruri concentrice radiale, amplasate pe o suprafață de circa 19 ha. De pe suprafața sitului au fost colectate multiple fragmente ceramice din etapa Cucuteni B – Tripolie B2/C1, iar în partea estică a promontoriului au fost semnalate cioburi de factură cerneahoviană. Astfel, așezarea de la Beleavînți completează repertoriul așezărilor radiale cucuteniene din nordul Republicii Moldova.

Cel de-al doilea sit este amplasat pe același râu Vilia, ceva mai la sud, pe moșia satului Pererîta (r-nul Briceni), pe un promontoriu trapezoidal format de confluența Vilei cu râulețul Scurta (**Fig. 2**). Pe fotografiile spațiale sunt

Fig. 1. A – Vedere satelitară asupra sitului de la Beleavinți și ceramică Cucuteni B de pe suprafața așezării. B – Vedere spațială asupra sitului de la Chiurt și ceramică Cucuteni B de pe suprafața așezării (sursa imaginilor spațiale Google).

bine vizibile două șanțuri arcuite, care delimitează situl dinspre nord și vest, aria acestuia reprezentând circa 6 ha. De pe suprafața așezării a fost colectată ceramică pictată și incizată de factură Cucuteni A – Tripolie B1, precum și o abundentă colecție de silex, printre care se remarcă un număr mare de nuclee și resturi de debitaj, la care se adaugă câteva topoare și tesle din piatră.

Al treilea sit este situat în raionul Edineț, la nord de satul Chiurt, pe un promontoriu triunghiular format de confluența râului Ciuhur cu un alt râuleț (**Fig. 1, B**). Așezarea se întinde pe o suprafață de circa 13 ha și este compusă din câteva șiruri concentrice incomplete, mărginite de cel puțin două șanțuri semicirculare. Câteva anomalii liniare ce străbat suprafața sitului pot indica prezența unor căi de acces. În baza materialului ceramic, așezarea poate fi datată în etapa Cucuteni B – Tripolie B2/C1. Menționăm că situl se află la doar 7 km distanță de importanta așezare cucuteniană de la Stolniceni, subiect al cercetărilor arheologice din ultimii ani, iar materialul ceramic recuperat de pe suprafața așezării de la Chiurt indică o probabilă, cel puțin parțială, contemporaneitate a celor două situri.

Verificarea ulterioară a zonelor cu interes arheologic, precum și continuarea implementării algoritmilor de analiză și predictibilitate GIS în căutarea potențialelor locații ale siturilor eneolitice, vor contribui substanțial atât la cunoașterea realităților de habitat ale culturii Cucuteni-Tripolie, cât și la completarea hărții arheologice a Republicii Moldova.

Fig. 2. Vedere satelitară asupra sitului de la Pererîta (sursa imaginilor spațiale Google).

CERCETĂRI ARHEOLOGICE PREVENTIVE ÎN SITUL ARHEOLOGIC *PETICENI V* (CAMPANIA 2018)

Sergiu POPOVICI

În vara anului 2018 au fost continuate cercetările preventive din situl arheologic *Peticeni V*, inițiate în anul 2017. Astfel, secțiunea nr. 1, trasată în partea de vest a așezării, s-a prelungit spre sud prin săparea secțiunii nr. 2, cu lungimea de 50 m. În cuprinsul secțiunii nr. 2 sunt identificate zece complexe arheologice, dintre care o porțiune dintr-o locuință de suprafață, două aglomerații de fragmente ceramice, o instalație de foc de tip deschis, patru morminte și două complexe adâncite – gropi.

Nivelului de locuire eneolitică al sitului aparțin resturile unei locuințe de suprafață surprinse parțial, constând din bucăți de lut ars și ceramică. Tot acestui orizont cultural i se atribuie și două aglomerații de fragmente ceramice, identificate în partea centrală și cea nordică a secțiunii nr. 2. Materialele eneolitice recuperate în anul 2018 confirmă atribuirea nivelului primar de locuire al sitului culturii Cucuteni-Tripolie, faza A-B (**Fig. 1, 1-10**), identificată în prima campanie de cercetări.

Un alt complex poate fi atribuit perioadei târzii a epocii bronzului, și anume o instalație de foc de tip deschis (**Fig. 2, 1**), din perimetrul căreia provin fragmente de la cel puțin trei vase. Vatra avea formă neregulată și consta dintr-un strat subțire de lipitură bine netezită cu grosimea de cca 3 cm. Sub lipitură erau dispuse haotic câteva pietre de gresie cu urme de ardere. Fragmentele ceramice, care se aflau cu precădere în partea vestică a instalației de foc, provin de la vase de tip borcan confecționate din pastă neomogenă, cu degresanți de cioburi pisate și nisip. Vasele au buza evidențiată și un decor în formă de brâu aplicat pe gât (**Fig. 2, 3-5**). Conform indiciilor tehnologice ale ceramicii, complexul în cauză poate fi atribuit comunității culturale Noua-Sabatinovka-Coslogeni din sec. XVI-XII î.Hr.

În partea centrală și de nord ale secțiunii nr. 2 au fost descoperite și patru morminte, dintre care trei de înhumatie și o incinerare. Pentru două înhumații, starea precară de conservare a rămășițelor scheletelor nu a permis stabilirea poziției defuncțiilor (**Fig. 1, 11**). Într-un alt mormânt de înhumatie, păstrat mai bine, defunctul a fost depus în poziție chircită pe partea dreaptă, orientat cu craniul spre NE (**Fig. 1, 12-13**). Mormântul de incineratie (**Fig. 2, 2**) este reprezentat prin fragmente de resturi scheletice umane, calcinate, având dimensiuni variabile. Oasele calcinate se aflau în preajma unor fragmente ceramice aparținând la trei vase. Un vas de tip borcan (**Fig. 2, 7**), lucrat din pastă în amestec cu șamotă, are peretele drept,

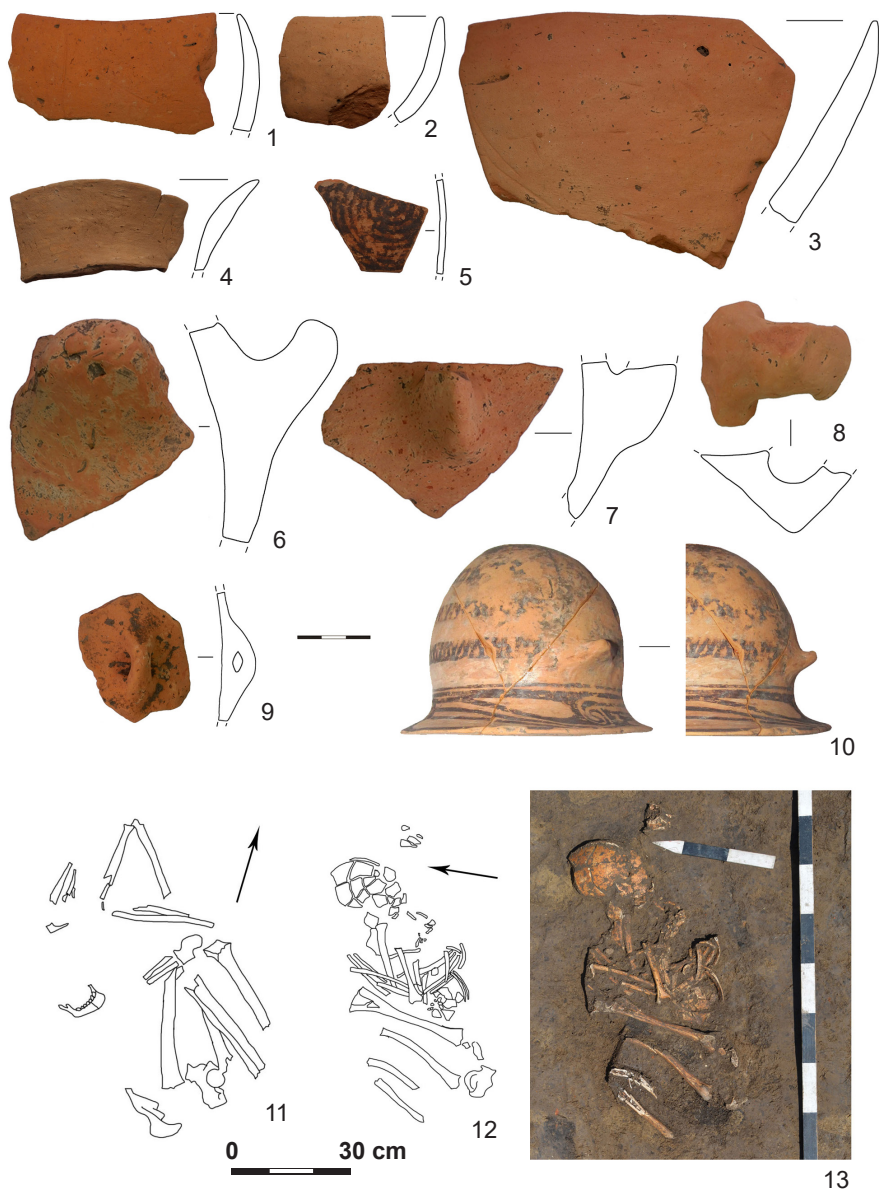

Fig. 1. Fragmente ceramice din orizontul cucutenian al sitului (1-10) și morminte de înhumare (11-13).

ornamentat cu brâu alveolat. Ceramica din mormântul de incinerare (**Fig. 2, 6, 8-9**) își găsește analogii în așezările hallstattiene târzii, răspândite în zona centrală a spațiului pruto-nistrean.

Prin cercetările preventive din anul 2018, în afara orizontului eneolitic al așezării, a fost stabilită și prezența unei locuiri din perioada târzie a epocii bronzului. Atribuirea complexelor funerare de înhumare în stadiul actual al cercetărilor rămâne destul de problematică. În același timp, nu excludem posibilitatea apartenenței acestora, alături de mormântul de incinerare, unei populații răspândite în zona dată în perioada hallstattiană târzie. Cercetările ulterioare vor concretiza supoziția referitoare la prezența aici a unei necropole birituale.

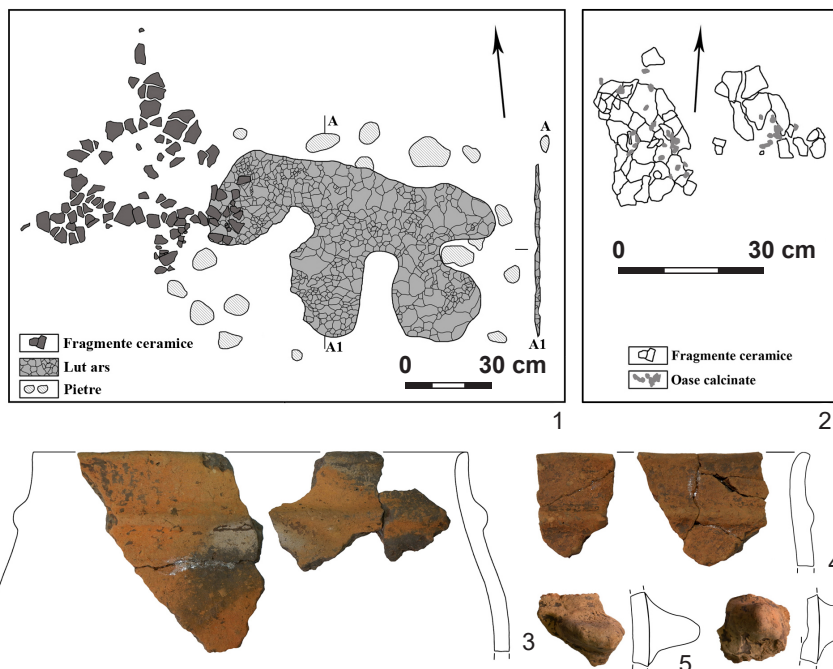

Fig. 2. Instalație de foc (1), mormânt de incinerare (2), fragmente ceramice descoperite alături instalației de foc (3-5) și din mormântul de incinerare (6-9).

INVESTIGAȚII ARHEOLOGICE PREVENTIVE ÎN SITUL CĂLĂRAȘI IV

Sergiu BODEAN, Andrei COROBCEAN, Vlad VORNIC

Situl arheologic *Călărași IV*, semnalat în anul 1984, se află spre vest de orașul Călărași, pe versantul lin al unei văi, în apropierea confluenței a două pâraie, afluenți de stânga ai râului Bîc (**Fig. 1, 1**). La momentul descoperirii, aici au identificate preponderent vestigii aparținând culturii Chișinău-Corlăteni (sec. XII-X î.Hr.). Prospectarea ulterioară a așezării, situată în zona viitorului gazoduct Ungheni-Chișinău, a scos în vileag necesitatea efectuării în situl respectiv a cercetărilor arheologice preventive. Vestigiile din epoca timpurie a fierului recuperate sunt reprezentate prin fragmente de străchini și chiupuri decorate cu caneluri, diferite recipiente de uz comun ornamentate cu brăuri alveolate. De asemenea din zona așezării provin și materiale răzlețe datând din epoca antică târzie (sec. III-IV d.Hr.).

Cercetările întreprinse în anul 2018 au semnalat existența și a unei locuiri aparținând culturii Cucuteni-Tripolie. În perimetrul unei secțiuni (S. II) au fost cercetate parțial resturile unei locuințe de suprafață (locuința 1), afectată de lucrări de excavare a solului (**Fig. 1, 2**). Materialul ceramic recuperat din acest complex constă din fragmente și vase întregi sau întregibile. Numeric predomină ceramica pictată. Majoritatea vaselor au decor monocrom, realizat cu vopsea brună-închisă pe angobă alb-gălbuie sau roșiatică (**Fig. 1, 3-5; 2, 4-8**). Într-o proporție mai mică regăsim ceramica bicromă, care are ornamentul executat cu brun-închis și roșu. Prin gradul de conservare se remarcă, în special, o amforă bitronconică, pictată cu benzi vălurite sau ovale și festoane, realizate cu brun-închis (**Fig. 1, 5**). O altă formă ceramică semnalată este vasul bitronconic cu gâtul scund, ușor oblic, prevăzut cu capac (**Fig. 2, 7**). Un capac întreg are calota și marginea buzei decorată cu brun-închis (**Fig. 1, 4**). Castroanele și străchinile sunt prezente în colecție prin fragmentele câtorva exemplare și un recipient întreg (**Fig. 1, 3**).

Plastica antropomorfă este reprezentată de două exemplare. Prima statueta are capul modelat prin ciupituri și un ochi redat prin perforație. Pe corp, de la dreapta spre stânga, printr-o linie incizată, este redată o eșarfă (**Fig. 2, 1**). A doua piesă are piciorul finisat cu un suport oval (**Fig. 2, 2**). Utilajul litic este documentat prin două nuclee, o lamă cu retușe din silex de Volhynia (**Fig. 2, 3**) și fragmentele unei râșnițe din gresie. Materialele recuperate în urma cercetărilor arheologice preventive efectuate în acest sit au demonstrat, în premieră, existența în zona or. Călărași a unei locuiri eneolitice din etapa Tripolie BII.

Fig. 1. Poziția topografică a sitului (1), locuința 1 în proces de cercetare (2), ceramică pictată (3-5).

Fig. 2. Plastică antropomorfă (1-2), lamă de silex cu rețușe (3), ceramică pictată (4-8).

**CERCETĂRI ARHEOLOGICE
ÎN SITURILE GORDINEȘTI II-STÎNCA GOALĂ
ȘI GORDINEȘTI-LA IZVOR DIN ANUL 2018**

*Ghenadie SÎRBU, Dariusz KRÓL,
Livia SÎRBU, Victoria SURDU*

Cercetările arheologice întreprinse în campania din 2018 au avut drept scop dezvelirea unei aglomerații de lut ars, rămasă în unul din profilele sectorului B din așezarea Gordinești II-Stîncă goală și verificarea imaginii geomagnetice obținute în primăvara anului 2017 pe o porțiune a sitului Gordinești-La izvor.

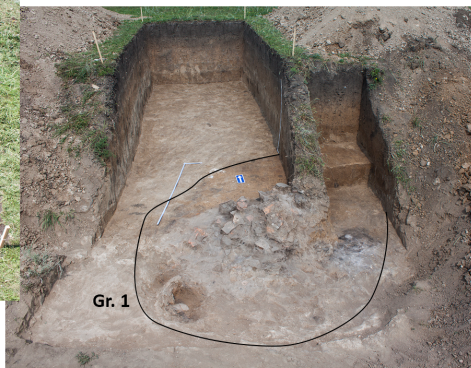
Investigațiile efectuate în așezarea Gordinești II-Stîncă goală s-au limitat la trasarea Casetei A, amplasată paralel peretelui de NE al sectorului B (Secțiunea IV/2017), cu dimensiunile de 3x6 m (**Fig. 1, A**). După degajarea solului înțelenit, chiar pe centrul casetei, a fost identificată și dezvelită o aglomerație de ceramică, în amestec cu multe pietre de calcar și câteva piese de inventar din lut ars. Important de menționat este descoperirea unui bulgăre de granit (dimensiuni 28x18 cm) cu urme de ardere și de uzură, rezultate, probabil, în urma utilizării lui ca suport pentru prelucrarea unor piese. Din solul de până la nivelul rocii de calcar a fost recuperat un ansamblu variat de vestigii, reprezentat prin ceramică de factură fină și grosieră, oase de animale, dar și printr-o colecție bogată de piese de inventar, lucrate din lut, silex, piatră, corn și os.

O situație mai deosebită a fost atestată în situl Gordinești-La izvor. În urma verificării drumului de țară spălat intens în urma ploilor, a fost surprins conturul unei gropi și fragmente de ceramică de tip Gordinești. Pentru cercetarea acestor vestigii a fost trasată o secțiune (nr. I), cu dimensiunile 2x4 m, orientată pe axa N-S. După degajarea primului strat de sol, pe mijlocul secțiunii, în stare dispersată, a fost identificată o aglomerație de fragmente ceramice puternic corodate. Următoarele patru straturi de sol conțineau fragmente de ceramică de tip Gordinești și numeroase piese de silex atribuite paleoliticului superior. După dezvelirea stratului 6, în colțul de SV al secțiunii a fost surprins conturul unei gropi (nr. 1), cu dimensiunile de 2,10x2,84 m (**Fig. 1, B**). În umplutură s-a găsit o cantitate mare de ceramică de factură fină și grosieră, precum și câteva piese lucrate din lut, silex și corn. De asemenea, puteau fi observate lentile de cenușă de diferite grosimi, ce acopereau unele fragmente de vase ceramice.

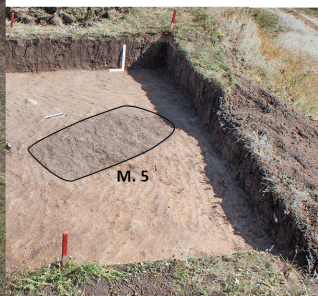
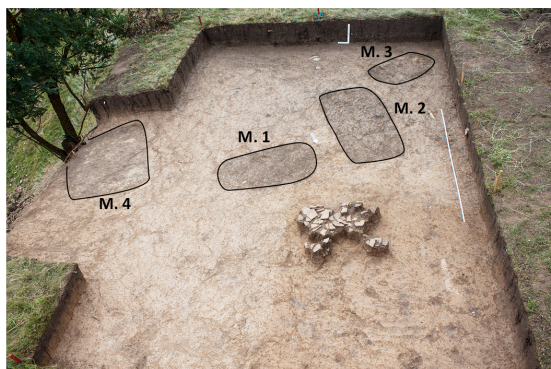
În scopul verificării imaginii geomagnetice realizate în anul 2017, pe situl Gordinești-La izvor a fost trasată o altă secțiune (nr. II), cu dimensiunile de

A

B

C

D

E

F

Fig. 1. A – Gordinești II-*Sîнца goală* 2018, Caseta A, vedere dinspre SE;
B-F – Gordinești-*La izvor* 2018, vederi asupra complexelor descoperite.

2x6 m, amplasată la o distanță de circa 40 m V de prima secțiune. La taluzarea efectuată după al doilea strat a fost sesizat conturul a două gropi de morminte, una de formă oval-alungită, orientată E-V și alta dreptunghiulară cu colțurile rotunjite, orientată NV-SE. În colțul de SV al secțiunii, la adâncimea de 0,4 m, a fost observată a treia groapă de mormânt, de formă oval-alungită, orientată V-E. În urma curățării profilelor secțiunii nr. II, pe latura de E, în caroul A2, a fost surprins colțul celei de-a patra gropi de mormânt, iar pentru delimitarea acesteia s-a decis extinderea secțiunii cu 2,0x1,5 m. Astfel, s-a stabilit că complexul funerar avea formă dreptunghiulară cu colțurile rotunjite, fiind orientat N-S (**Fig. 1, C**). La identificarea celor patru gropi de morminte, s-a observat că acestea erau dispuse în semicerc, fapt ce ne-a determinat să extindem secțiunea spre SV. După degajarea stratului 2 și taluzare a fost surprins conturul celei de-a cincea gropi de mormânt, care era de formă dreptunghiulară cu colțurile rotunjite și orientată SE-NV (**Fig. 1, C**).

Este important de subliniat că în nici unul din cele cinci morminte nu au fost descoperite resturi antropologice. În umplutura a două gropi (nr. 2 și 5) au fost descoperite fragmente mici de oase, probabil, umane, care deocamdată nu au fost determinate. De asemenea, în mormântul nr. 3 s-au găsit trei pietre de calcar cu urme de prelucrare. Important de menționat este și faptul că în apropiere de mormintele nr. 1 și nr. 2 a fost descoperită o concentrare de fragmente de ceramică fină. În procesul restaurării, s-a stabilit că fragmentele proveneau de la un vas de dimensiuni mari, cel mai probabil spart intenționat în vechime.

În urma surpării unui mal, în profilul acestuia a fost observată o aglomerație de pietre. Pentru a verifica situația, a fost trasat un sondaj de salvare, cu dimensiunile de 2x4 m, amplasat la o distanță de circa 60 m S de secțiunea nr. II. La taluzarea executată după stratul 2 s-au surprins urmele unui complex păstrat doar pe jumătate. Reprezenta o locuință adâncită de formă patrulateră cu colțurile rotunjite. Pe latura de vest, după degajarea stratului 3, a fost dezvelită o concentrare compactă de pietre de calcar, cu dimensiunile de 1,90x1,10 m. La extragerea pietrelor, aproximativ în mijlocul aglomerației, a fost descoperită o vatră de formă ovală, amenajată din lespezi de piatră de alt aspect. Puținele fragmente de ceramică aparțin perioadei medievale timpurii, în baza cărora am și atribuit complexul perioadei menționate. În colțul de NE al concentrării de pietre, la adâncimea de 1,02 m au fost descoperite oase de la un schelet uman. Cel mai probabil, locuința adâncită a distrus un mormânt preistoric.

În concluzie, putem formula supoziția că pe promontoriul pe care se află situl Gordinești-*La izvor* a existat totuși o necropolă ce aparținea grupului de tip Gordinești. Pentru clarificarea definitivă a situației însă este necesară continuarea cercetărilor, care se impun a fi sistematice și interdisciplinare.

INVESTIGAȚIILE ARHEOLOGICE PREVENTIVE LA TUMULUL 9-LA MOHILĂ DE PE TERITORIUL LOCALITĂȚII CÎȘLIȚA-PRUT (R-NUL CAHUL)

*Ion CIOBANU, Angela SIMALCSIK,
Vlad VORNIC, Serghei AGULNICOV*

În lunile mai-iunie 2018, Agenția Națională Arheologică a întreprins cercetări arheologice preventive în perimetrul necropolei tumulare de pe teritoriul localităților Giurgiulești și Cîșlița-Prut, r-nul Cahul, aflate în zona de construcție a drumului M3 (Chișinău-Giurgiulești). Ansamblul arheologic la care ne referim reprezintă o concentrare de movile funerare dispuse în două rânduri pe terasa a doua a râului Prut și pe partea vestică a drumului de țară numit și de săteni *Drumul Mare*, care străbate pe axa N-S Câmpia Prutului Inferior. La momentul identificării și înregistrării (anul 1993), complexul de situri număra nouă tumuli, care puteau fi observați cu ochiul liber, iar mai recent, pe baza diferitor hărți, a imaginilor satelitare și a cercetărilor de suprafață, au putut fi documentate 46 de movile funerare. Grupul tumular se întinde pe o distanță de 4,5 km, pe teritoriul a două localități: Giurgiulești și Cîșlița-Prut.

Între siturile funerare de pe *Drumul Mare* cercetate în anul 2018, drept urmare a încheierii unui contract între Agenția Națională Arheologică și Administrația de Stat a Drumurilor, se numără și tumulul 9-*La Mohilă* de la hotarul de SE al moșiei satului Cîșlița-Prut.

Tumulul 9-*La Mohilă* se găsea la 3,15 km SE de satul Cîșlița-Prut și la 3,91 km NNE de *Movila Mare* de pe teritoriul satului Giurgiulești, pe traseul drumului proiectat M3, în porțiunea de ocolire a localităților Slobozia Mare, Cîșlița-Prut și Giurgiulești (**Fig. 1, 1**). Acest tumul era amplasat în capătul nordic al necropolei tumulare menționate, care are movilele dispuse într-un șir pe platoul intersectat longitudinal de un drum de țară numit de localnici *Drumul Mare*, fiind flancată în extremitatea sudică de tumulul 1-*Movila Mare* de la Giurgiulești. Situl funerar cercetat avea înălțimea de circa 2,5 m, iar diametrul de aproximativ 70 m.

Drept rezultat al investigațiilor arheologice, au fost descoperite 22 de morminte, care se atribuie la două culturi arheologice din epoca bronzului. În procesul de cercetare au fost identificate trei etape de construcție a tumulului, toate mantalele fiind ridicate deasupra complexelor funerare ce aparțineau purtătorilor culturii Iamnaia. Prima manta, cea mai timpurie, este în legătură directă cu mormântul 22 (**Fig. 2, 1, 2**), care avea groapa prevăzută cu treaptă de dimensiuni mari, orientată V-E și scheletul, cu capul dispus spre V, în poziție chircită pe spate. Tot cu prima manta pot fi puse în legătură gropile 2-5 și mormântul 14 (cenotaf). Toate complexele din această primă

fază de funcționare a tumulului sunt lipsite de inventar. Deasupra mormântului 2, care este triplu (**Fig. 1, 2, 3**), a fost ridicată a doua manta de pământ, ulterior mai fiind săpate secundar alte morminte ale culturii Iamnaia, și anume cele marcate cu nr. 1, 7, 10, 11, 15, 19 și 20. Cea de-a treia manta s-a ridicat peste mormântul 8, mai târziu fiind efectuate și alte înmormântări atribuite culturii Iamnaia. Ultima fază cultural-cronologică este reprezentată de trei(?) morminte aparținând culturii Sabatinovka, care sunt grupate în sectorul de SE al tumulului. Drept piese de inventar, în diferite morminte ale tumulului 9 de la Cîșlița-Prut au fost descoperite două vase de lut, câteva fragmente de șa un alt recipient ceramic, un toporaș de piatră și o așchie de silex.

Studiul paleoantropologic al resturilor scheletice descoperite în tumulul 9 de la Cîșlița-Prut a scos în evidență informații interesante. În total, au fost analizate 24 schelete umane, dintre care 15 provin de la indivizi adulți (13 bărbați și 2 femei) și 9 de la sub-adulți (copii). Din punct de vedere tipologic, subliniem predominanța elementelor proto-europoide gracilizate la bărbați și un amestec de caracteristici est-europoide și mediteranoide la femei. Studiul paleopatologic a relevat o serie de patologii osoase și dentare, dar și traumatisme, care aduc noi informații referitoare la starea de sănătate și activitățile cotidiene ale acestor comunități preistorice.

Fig. 1. 1 - Poziția topografică a tumulului 9-*La Mohilă* de la Cîșlița-Prut;
2 - Vedere dinspre E asupra mormântului 2; 3 – Mormântul 2, traumatism cranian *perimortem*.

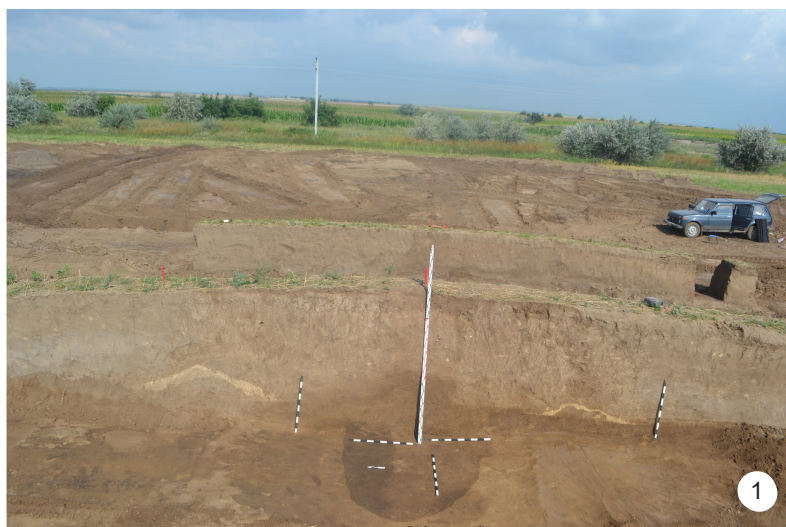

Fig. 2. 1 - Vedere dinspre V asupra zonei de mijloc, cu mormântul 22, a profilului central N-S al tumulului; 2 - Vedere dinspre V asupra mormântului 22.

CERCETĂRILE ARHEOLOGICE PREVENTIVE DIN CADRUL GRUPULUI TUMULAR DE PE *DRUMUL MARE* DE LA GIURGIULEȘTI

*Ion CIOBANU, Angela SIMALCSIK,
Sergiu POPOVICI, Serghei AGULNICOV*

În vara anului 2018, cu prilejul demarării lucrărilor de construcție a drumului M3, au fost reluate cercetările arheologice preventive în cadrul șirului de tumuli de la Giurgiuilești, fiind studiate patru movile aplatizate, de dimensiuni mici și medii. Tumulii erau amplasați pe partea vestică a drumului de țară, numit de săteni *Drumul Mare*, care străbate a doua terasă a râului Prut între localitățile Brânza și Giurgiuilești (**Fig. 1, 1**).

Tumulul 5, situat la aproximativ 2,5 km NE de localitate, a conținut patru complexe funerare preistorice și un mormânt ce aparținea unui migrator medieval târziu. Movila a fost ridicată în două prize de către reprezentanți ai culturii Iamnaia. Mantaua inițială a tumulului a fost ridicată deasupra mormântului 2, care avea groapa simplă dreptunghiulară și scheletul chircit pe spate, cu capul orientat spre vest. Acesta aparținea unui bărbat de circa 20-25 ani. A doua manta a fost înălțată peste mormântul 5 cu treaptă, care avea scheletul chircit pe spate, cu capul orientat spre ENE (**Fig. 1, 2**). Osemintele din mormântul 5 provin de la un bărbat tânăr, de circa 20-25 ani, care prezintă un traumatism vindecat pe peroneul drept și leziuni intracraniene cauzate de inflamarea meningelui cu puțin timp înainte de deces. Ulterior au fost depuse secundar alte trei morminte (doi adulți și un copil mic). Dintre piesele de inventar, se remarcă un inel de buclă din aur, descoperit în partea stângă a craniului mormântului 5 (**Fig. 1, 3**). O plăsea de os de la arc și mai multe fragmente de fier puternic oxidat au fost descoperite în mormântul 1, care aparținea unui turanic târziu (bărbat de circa 40-45 ani, cu trăsături mongoloide).

Tumulul 8 se afla la 2,16 km spre N de tumulul 5 și avea mantaua aplatizată. În procesul de cercetare au fost identificate 11 morminte de în-humație, dintre care șapte morminte aparțin culturii Iamnaia, iar patru se atribuie culturii Sabatinovka (?). Movila a fost construită probabil deasupra mormântului 3, care avea groapa simplă dreptunghiulară și scheletul chircit pe spate, orientat cu craniul spre V. Acesta provine de la un bărbat matur de circa 50-55 ani, care prezintă urme ale unei inflamații meningeale produse cu puțin timp înainte de deces. Inventarul mormintelor este reprezentat de un vas ceramic de dimensiuni mici și două fragmente de la pereții unui vas lucrat cu mâna din pastă grosieră, de dimensiuni mari. Un aspect important

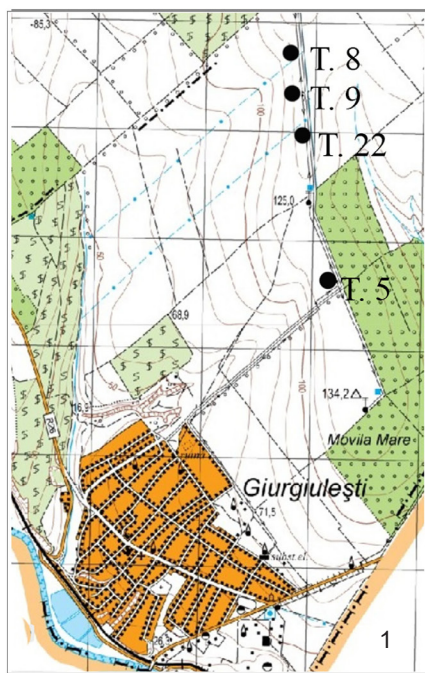

Fig. 1.1 - Poziția geo-topografică a tumurilor cercetați;
 2 - Vedere dinspre V asupra tumului 5; 3 - Mormântul 5 din tumul 5;
 3a - Inelul de buclă din mormântul 5, aflat *in situ*.

este modul în care sunt dispuse mormintele în tumul, acestea creând un șir orientat N-S cu o mică deviere spre E, ceea ce este o raritate pentru acest tip de situri funerare. O descoperire foarte importantă din punct de vedere paleoantropologic și paleomedical o constituie scheletul din mormântul 5 (bărbat, 50-60 ani), care prezintă pe calota craniană două trepanații relativ circulare, realizate *perimortem*, cel mai probabil, cu scop terapeutic, pentru a elibera presiunea intracraniană (**Fig. 2, 2, 3**). Subliniem că este prima trepanație preistorică descoperită pe teritoriul Republicii Moldova.

Tumulul 9 se găsea cu 0,4 km mai la S de tumulul 8 și avea suprafața aplatizată. Acesta a fost ridicat deasupra unicului mormânt descoperit, care datează din epoca bronzului sau din eneoliticul târziu. Mormântul avea groapa de forma dreptunghiulară, orientată pe axa E-V, cu scheletul răvășit din vechime, iar drept inventar a fost identificat un arșic de ovină. În jurul mormântului se găsea un șanț de cult, care a fost doar sporadic surprins. Scheletul descoperit în mormântul 1 aparține unui sub-adult (copil de circa 4-5 ani), care suferea în momentul decesului de anemie sideropenică și de deficit de creștere somatică (nanism?).

Tumulul 22 era situat la 0,58 km S de tumulul 9. Această movilă a fost ridicată deasupra mormântului 1. În umplutura gropii mormântului nu au fost surprinse oase umane, ci doar un fragment mic de ceramică grosieră și urme de lemn putrezit.

1

2

Fig. 2. 1 - Planul general al tumulului 8; 2 - Vedere dinspre NE asupra mormântului 5 din tumulul 8; 3 - Craniu cu trepanație *perimortem*.

INVESTIGAȚIILE ARHEOLOGICE DE LA TUMULUL 15 DE LA CRIHANA VECHE (R-NUL CAHUL)

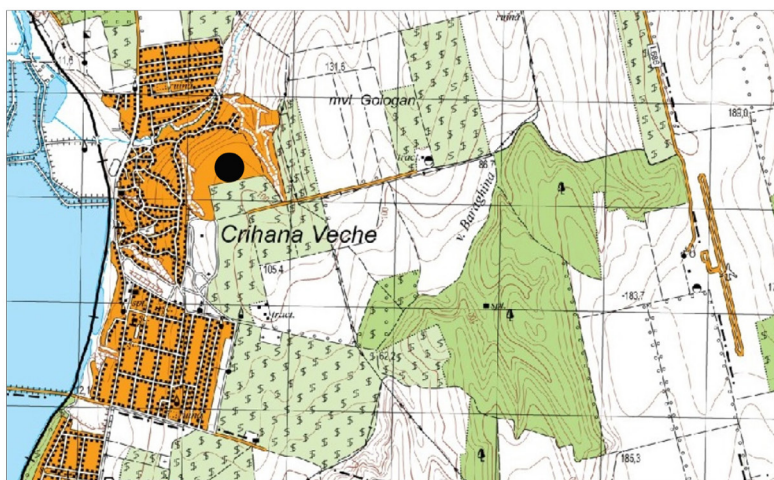
*Ion CIOBANU, Angela SIMALCSIK,
Serghei AGULNICOV, Andrei COROBCEAN*

În lunile iulie-august 2018, Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, în colaborare cu Agenția Națională Arheologică, au întreprins cercetări arheologice de salvare a unui tumul (nr. 15) situat în raza s. Crihana Veche. Situl supus cercetării se afla la circa 0,95 km E de biserica ortodoxă din localitate și la 0,96 km S de râulețul Crihana (**Fig. 1**). Tumulul 15 era situat pe terasa a doua a râului Prut, secționată la N de *Valea Crihanei*, iar la S de *Valea Baraghinei*, loc unde au mai fost identificate încă două movile. Tumulul avea înălțimea de circa 1,1 m și diametrul de aproximativ 40 m.

Cele 13 de morminte descoperite sunt atribuite mai multor orizonturi cultural-cronologice (**Fig. 2**). Primul și cel mai reprezentativ orizont aparține culturii Iamnaia, reprezentat prin opt morminte, urmat de trei morminte aparținând culturii Sabatinovca. Pentru orizonturile ulterioare menționăm un mormânt sarmatic, deranjat în vechime, și altul din evul mediu. În tumul au fost documentate și trei gropi, fără resturi arheologice, dispuse în linie, pe axa N-S, în sectorul nord-vestic al tumulului.

Pe baza observațiilor stratigrafice, s-a constatat că tumulul 15 a fost ridicat în trei etape. Prima manta a fost amenajată deasupra mormântului 13, care aparține culturii Iamnaia, cu groapa dreptunghiulară, orientată E-V și cu defunctul chircit pe partea dreaptă, cu capul dispus spre E. În legătură directă cu mormântul 13 este și un șanț, cu diametrul de circa 12 m, care era întrerupt în partea sud-vestică. A doua manta a fost ridicată peste mormântul 1 (de copil). Groapa avea forma dreptunghiulară în plan, prevăzută cu treaptă și orientată NNE-SSV. Defunctul a fost depus în poziție chircită pe stânga, cu capul spre S și avea drept inventar un vas miniatural cu profilul în „S”, un arșic și canini de animal perforați. Ultima manta fost amenajată deasupra mormântului 12, atribuit culturii sarmatice.

Seria scheletică este formată din 14 indivizi, dintre care 13 sunt adulți (10 bărbați și 3 femei) și unul sub-adult (M.1). Din punct de vedere paleodemografic, se distinge un aspect aparte. Această movilă funerară, indiferent de epocă, a fost folosită cu predilecție pentru înhumarea defuncțiilor bătrâni. Din totalul de 13 adulți, 10 au cel puțin 50 de ani. Studiul paleopatologic al resturilor scheletice descoperite în tumulul 15 de la Crihana Veche a relevat numeroase patologii scheletice, fără a exclude traumatismele, anomaliiile, trăsăturile epigenetice și indicatorii ocupaționali. Boala cea mai frecventă la nivel populațional este osteoartrita poliarticulară, fapt deloc surprinzător din cauza ponderii ridicate a adulților bătrâni.

1

2

Fig. 1. 1 - Poziția topografică a tumulului 15 de la Crihana Veche;
2 - Vedere dinspre nord-est asupra secțiunilor tumulului 15.

1

2

3

Fig. 2. 1 - Vedere dinspre sud asupra mormântului 9; 2 – vedere din partea estică asupra mormântului 11; 3 - vedere dinspre est asupra mormântului 8.

AȘEZAREA DE LA TARACLIA-GAIDABUL. O NOUĂ ETAPĂ DE CERCETARE. CAMPANIA 2018

*Eugen SAVA, Elke KAISER, Mariana SÎRBU,
Eugen MISTREANU, Valeriu BUBULICI, Livia SÎRBU*

În perioada 5 mai-30 iunie 2018 au continuat cercetările arheologice în cadrul așezării de la Taraclia-Gaidabul (or. Taraclia), atribuită în baza materialului arheologic fazei târzii a culturii Sabatinovka. Întrucât în campania din 2017 s-a reușit cercetarea până la nivelul 7 de săpătură, principalul obiectiv al lucrărilor din 2018 a fost continuarea investigației până la solul steril în Suprafața 1 (Sectoarele 1-4). Cu scopul determinării limitei sud-estice a „cenușarului” nr. 1, Suprafața 1 a fost extinsă pe această direcție (spre S cu 8 m și spre V cu 4 m), astfel fiind deschis un sector nou (Sectorul 5). În vederea cercetării integrale al complexului conturat parțial în plan și profil în colțul nord-vestic al Sectorului 2, a fost trasată o casetă cu dimensiunile de 2 x 1 m (Casetă 1). Un alt obiectiv propus a fost verificarea valului de mici dimensiuni (circa 3 m lățime și 0,3 m înălțime) observat vizual în extremitatea nordică a așezării și orientat pe direcția NE-SV. Astfel a fost trasată o secțiune (Sondajul 3), cu dimensiunile de 18x2 m, orientată pe axa NV-SE. În urma săpăturilor efectuate în cadrul acestui sondaj, nu s-a confirmat existența valului. Suprafața totală cercetată a atins circa 540 m.p. (**Fig. 1, 1-2**).

Drept rezultat al cercetărilor arheologice efectuate, au fost descoperite mai multe complexe: 3 construcții (**Fig. 1, 4; 2,1**), 9 gropi menajere și 2 morminte (**Fig. 1, 3; 2, 5**). Ținem să menționăm aici că mormintele cercetate se atribuie culturii sarmatice și aparțin unei necropole plane din sec. I-II d. Hr. Una din construcțiile cercetate (nr. 6) reprezintă cel mai probabil un punct de extracție a pietrei din acele timpuri (**Fig. 2, 1**). Din complexele cercetate și straturile de săpătură a fost colectat material arheologic divers, format din numeroase fragmente ceramice specifice culturii Sabatinovka, cât și culturii Belozerka, artefacte prelucrate din os (29), piatră (35), silex (5), lut (2) și bronz (4), în total 75 de piese. La fel ca și în campania precedentă, s-a remarcat prezența abundentă a pietrelor de diferite dimensiuni (5213), iar în Sectorul 5 s-a conturat o structură de piatră (nr. 4) (**Fig. 2, 6**). Materialul osteologic este reprezentat de 3928 de oase de animale, printre care predomină cele de bovine (52%), ovi-caprine (26%) și cabaline (21%). Artefactele descoperite reprezintă în cea mai mare parte unelte prelucrate din piatră (abrazive, discuri, percutoare, șlefuitoare, frecătoare, fragmente de rășnițe), os (secere-tupik, răzuitoare, străpungătoare), lut (rondele) și, mai rar, bronz (**Fig. 2, 2-3**). Din stratul de cultură provine și o psalie prelucrată din corn/os, prevăzută cu ornament format din cercuri concentrice (**Fig. 2, 4**).

De asemenea, menționăm că au fost preluate mai multe probe pedologice și osteologice pentru determinări ^{14}C , care actualmente sunt în proces de analizare în laboratoarele din Germania.

11 1

2

3

4

Fig. 1. Taraclia-Gaidabul 2018. 1 - Suprafața I, vedere generală dinspre V;
2 - Suprafața 1, nivelul solului steril. Imagine din dronă; 3 - Caseta 1, Mormântul 3;
4 - Sectoarele 3-4, Construcția 7, vedere dinspre nord-est.

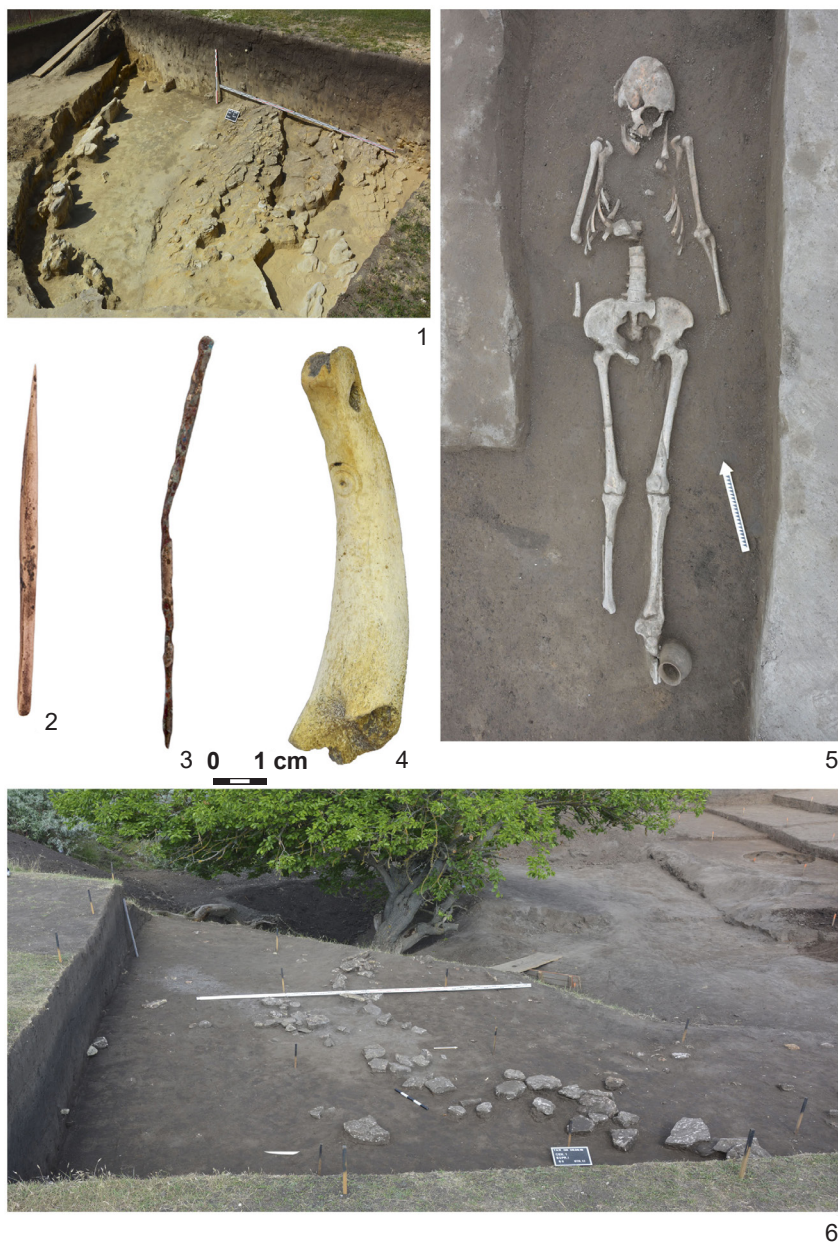

Fig. 2. Taraclia-Gaidabul 2018. 1 - Sectorul 3, Construcția 6, vedere dinspre NE;
 2-3 - artefacte din bronz; 4 - psalie din corn/os; 5 - Sectorul 2, Mormântul 2;
 6 - Sectorul 5, Structură din piatră (nr. 4).

CERCETĂRI ARHEOLOGICE LA SITUL SAHARNA MARE (CAMPANIA 2018)

Ion NICULIȚĂ, Aurel ZANOCI, Mihail BĂȚ, Victor DULGHER

Începând cu anul 2017, în partea de sud-vest a sitului Saharna Mare a demarat cercetarea arheologică a unei „anomalii” identificate prin prospecțiuni magnetometrice (**Fig. 1, 1**). Ca urmare, în secțiunea 29/2017, cu dimensiunile de 32×4 m, au fost descoperite cinci construcții, conturul cărora depășea limitele săpăturii atât spre est, cât și spre vest.

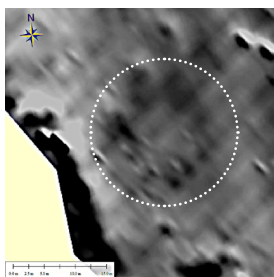
Astfel, în anul 2018, pentru a cerceta în continuare construcțiile nr. 1, 3 și 5, la est de secțiunea din 2017, în imediata ei apropiere, a fost trasată secțiunea 30/2018, cu dimensiunile 32×2 m. În urma investigațiilor efectuate, s-a reușit delimitarea conturului construcțiilor menționate, din perimetrul lor fiind recuperat un bogat și variat inventar arheologic.

Vestigiile *construcției nr. 1* au fost surprinse, ca și în sectorul cercetat anterior, la adâncimea de 0,35-0,40 m, fiind răspândite pe o suprafață de circa 3 m.p. Stratul de dărâmatură, compus din sol cenușos în amestec cu fragmente de lut ars, unele până la roșu, nu depășește grosimea de 0,4 m. În marginea estică au fost observate urmele a trei gropi de par. În umplutura uneia dintre ele au fost atestate fragmente de lemn ars. Materialele descoperite permit încadrarea acestei construcții în perioada getică.

Ruinele *construcției nr. 3*, în secțiunea din 2018, ocupau o suprafață de 1,0×1,8 m. Între dărâmături se evidențiază resturi de lipitură, provenind de la pereții și, probabil, de la podeaua construcției (**Fig. 1, 2**). Materialele recuperate din acest complex permit atribuirea lui culturii getice. La est de acest complex, la adâncimea de 0,4 m, pe o suprafață de 4 m.p. au fost descoperite mai multe fragmente de oase umane. Acestea erau dispersate, nefiind în conexiune anatomică.

Cercetările din 2018 efectuate la *construcția nr. 5* au confirmat situația atestată în anul precedent. Ea reprezintă un complex adâncit, din a cărui umplutură au fost recuperate piese de inventar și fragmente ceramice caracteristice culturii Cozia-Saharna.

Construcțiile nr. 2 și nr. 4, atestate în campania din 2017, se extind spre vest, ceea ce ne impune să continuăm cercetările în această direcție în anii următori.

1

2

3

Fig. 1. Saharna Mare, secțiunea 30/2018: 1 - harta magnetometrică cu marcarea anomaliilor investigate; 2 - ruinele construcției 3/30/2018; 3 - vestigiile construcțiilor nr. 3/30/2018 și nr. 5/30/2018.

PROSPECȚIUNI GEOMAGNETICE LA SITUL DIN EPOCA FIERULUI SAHARNA „RUDE”, RAIONUL REZINA

*Aurel ZANOCI, Andrei ASĂNDULESEI,
Mihail BĂȚ, Felix-Adrian TENCARIU*

Situl Saharna „Rude” este amplasat pe malul de sud al defileului *Valea Crac*, la cca 0,9 km N de satul Saharna Nouă. Primele cercetări de suprafață au fost efectuate în anul 1946 de către G. Smirnov, iar în 2015 de către cercetătorii LCS „Tracologie”. Ca urmare, situl a devenit cunoscut în literatura de specialitate drept o așezare deschisă cu două niveluri de locuire: cultura Cozia-Saharna (sec. X-IX a. Chr.) și cultura getică (sec. IV-III a. Chr.).

Analiza imaginilor satelitare (Google Earth), realizată în martie 2016, s-a soldat cu evidențierea la marginea de nord a așezării a unei anomalii de formă circulară cu diametrul de cca 50 m (**Fig. 1,1**).

Pentru clarificarea caracterului ei, în luna august 2018, au fost realizate prospecțiuni magnetometrice de către o echipă de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Centrul de cercetare Arheoinvest din cadrul Departamentului de Științe al Institutului de Cercetări Interdisciplinare. Instrumentul utilizat a fost un gradiometru produs de compania germană Sensys, sistemul având în componența sa cinci senzori instalați pe un dispozitiv mobil. Raportarea spațială a măsurătorilor (sistem de coordonate WGS84) s-a făcut printr-un GPS diferențial anexat echipamentului de prospectare non-invazivă.

Suprafața terenului în zona în care a fost reperată anomalia circulară (un *soil mark* pozitiv) nu a fost în totalitate accesibilă, reușindu-se, pentru moment, doar testarea zonei dinspre est în vederea confirmării interpretării imaginilor aeriene. În harta magnetometrică rezultată se disting mai multe anomalii pozitive, caracterizate de un bun contrast de susceptibilitate magnetică, aparent fără legătură, dar care se suprapun structurilor distincte pe imaginea aeriană ortorectificată (**Fig 1/2, 3**). Aceste posibile structuri arheologice cvasi-circulare pot fi atribuite unor șanțuri, iar caracteristicile de mici dimensiuni pot fi generate de prezența unor gropi. Prospectarea întregului promontoriu, precum și extinderea cercetărilor înspre sud-est, ar putea lămuri situația planimetrică a sitului în cauză.

De pe suprafața anomaliei au fost colectate șapte piese din piatră (**Fig. 1/4-10**), precum și fragmente de ceramică caracteristică culturii hallstattiene timpurii Cozia-Saharna (**Fig. 2**).

Plecând de la materialul recoltat la suprafață, precum și de la similitudinea ca formă și dimensiuni cu „citadela” hallstattiană timpurie de la Saharna Mare, amplasată pe malul opus al defileului *Valea Crac*, putem presupune existența și la Saharna „Rude” a unei „citadele” similare.

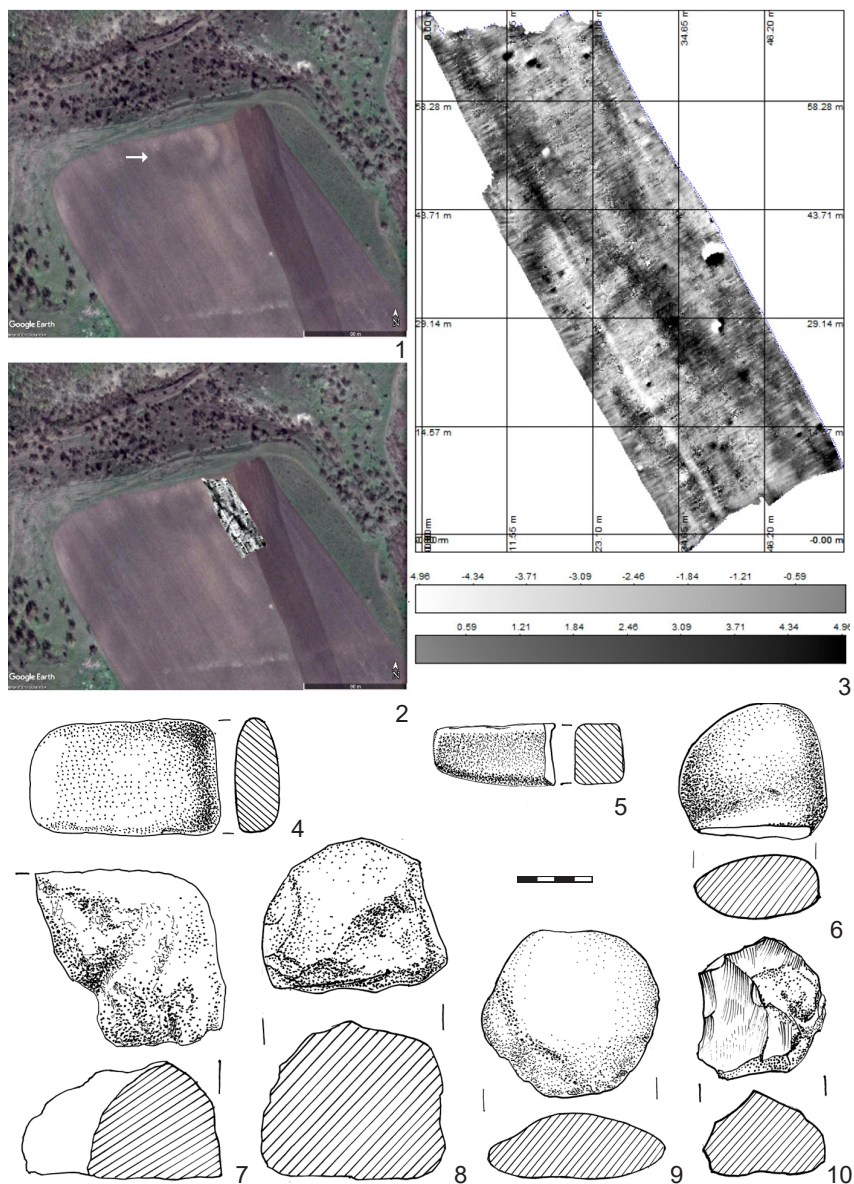

Fig. 1. Saharna „Rude”: 1 - Imagine Google Earth în care se distinge o anomalie circulară în cuprinsul sitului; 2 - Harta magnetometrică suprapusă peste ortofotoplan; 3 - Harta magnetometrică -5+5 nT / alb-negru; 4-10 - piese din piatră descoperite din pieghează.

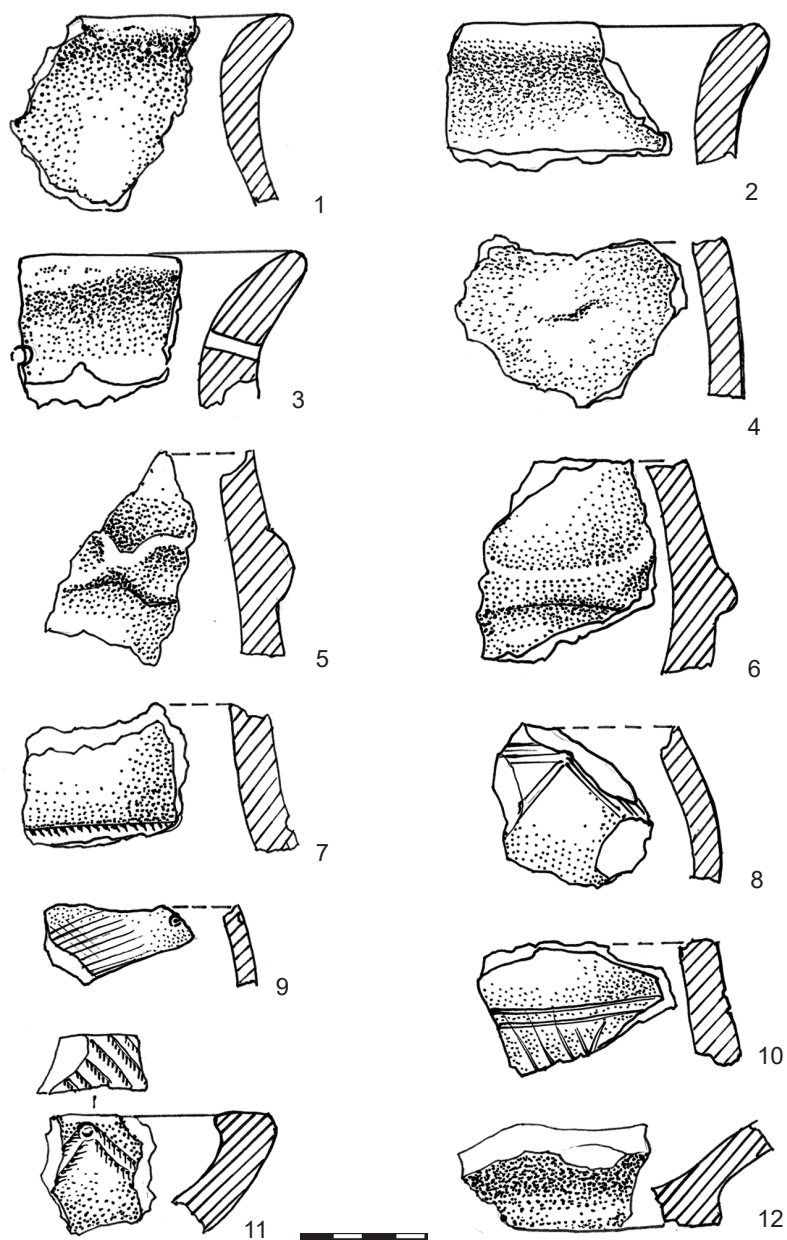

Fig. 2. Fragmente ceramice provenite din periegheză.

CERCETĂRI PERIEGHETICE ÎN PREAJMA LOCALITĂȚII COGÂLNICENI, RAIONUL REZINA

Aurel ZANOCI, Ion NICULIȚĂ, Mihail BĂȚ

Primele cercetări de suprafață la Cogâlniceni au fost realizate de I. Hîncu în anul 1981, care semnaleză o fortificație getică la marginea de NE a localității. În anul 1987 periegeze pe moșia satului au fost efectuate de către A. Vâsoțki și V. Gukin. Ca urmare au fost atestate 10 așezări deschise, de pe suprafața cărora au fost colectate materiale arheologice caracteristice pentru culturile Cucuteni-Tripolie, getică și Sântana de Mureș-Cerneahov, precum și evul mediu. În anul 2018, cercetătorii LCȘ „Tracologie” au întreprins noi investigații de suprafață, având drept obiective verificarea informațiilor anterioare, stabilirea coordonatelor siturilor și aprecierea stării lor de conservare.

Fortificația Cogâlniceni „Cetățuie” (coordonate: 47°38'16.10"N, 28°49'41.01"E), de formă quasi-ovală cu dimensiunile de 177×137, este amplasată pe marginea unei terase, cu altitudinea relativă de circa 80 m, ce se înalță la NE de sat. Actualmente, întreaga suprafață a cetății reprezintă practic teren agricol, fiind arată anual. Excepție face doar o fâșie îngustă de pe latura de V, care este plantată cu arbuști și copaci. Vestigiile sistemului defensiv, sub forma unui val cu șanț adiacent, au fost sesizate de către I. Hîncu doar pe laturile de N, E și V. În anul 1981, valul atinge pe alocuri înălțimea de 1,5-2,0 m, iar șanțul – adâncimea de circa 1,0 m. În prezent, pe aceste laturi, șanțul este practic colmatat, iar valul – aplatizat. Traseul liniei defensive poate fi stabilit, plecând de la imaginile din satelit (**Fig. 1, 1**) și de la diferența de culoare a solului (sol de culoare roșiatică în amestec cu pietre și lut ars). Pe unele porțiuni vestigiile valului pot fi urmărite pe o lățime de circa 12 m, având înălțimea de doar 0,3-0,5 m. Mai bine s-a păstrat sistemul defensiv de pe latura de V, care este împădurită. Astfel, aici valul are la bază lățimea de 5-6 m și înălțimea în jur de 1 m, iar șanțul 5-6 m lățime și de 1,0-1,3 m adâncime. În incintă, la suprafața solului apar bucăți de pietre (unele arse), fragmente de lut ars, oase de animale și fragmente de ceramică. Printre cioburi se evidențiază cele provenind de la recipiente de factură getică (**Fig. 1, 2, 3**) și unul de la o toartă de amforă grecească (**Fig. 1, 4**).

La NE de fortificație, în imediată apropiere (**Fig. 1, 1**), a fost descoperită o așezare deschisă (coordonate: 47°38'21.36"N, 28°49'46.73"E), despre a cărei existență nu se cunoștea anterior. Aici, pe o suprafață de aproximativ 250×165 m, au fost atestate fragmente de lut ars, pietre (unele arse), precum și fragmente de ceramică modelată cu mâna, de factură getică (**Fig. 1, 5**), și lucrată la roata olarului, din perioada medievală.

1

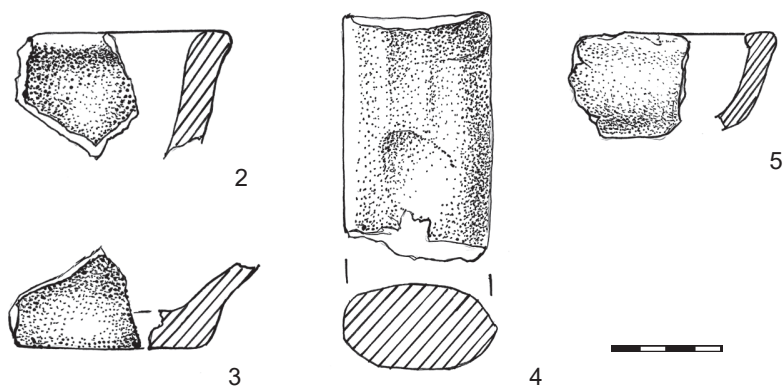

Fig. 1. 1 - Ortofotoplan cu marcarea conturului fortificației Cogălniceni „Cetățuie” (după Google Earth Pro) și a așezării deschise;
2-5 - material ceramic din perieghetză.

INVESTIGAȚIILE ARHEOLOGICE ÎN INCINTA FORTIFICATĂ DE LA STOLNICENI-CETATE (R-NUL HÎNCEȘTI) DIN ANUL 2018

Rodica URSU-NANIU, Andrei COROBCEAN

Obiectivul principal al investigațiilor arheologice de la situl Stolniceni-Cetate în anul 2018 a constat în elucidarea caracterului eventualelor structuri arheologice dintre secțiunea 12 (2017) și spațiul din preajma tumulului A din partea de S a incintei. Dat fiind faptul că în colțul de NV al secțiunii precedente a fost sesizată o intervenție neautorizată de detectoriști, săpăturile au avut și un caracter de salvare, continuând spre N prin trasarea secțiunii 13 (**Fig. 1, 1**) pe o suprafață totală de 28 m.p.

În stratul arheologic au fost identificate trei piese de inventar: o figurină antropomorfă, un fragment de fusaiolă și o mărgică din pastă sticloasă. Statueta (**Fig. 1, 3**) este bine păstrată, cu excepția unei ciupituri în spate, fiind confectionată din pastă de lut în amestec cu șamotă și pietricele mărunțite. A fost supusă unei arderi incomplete și neuniforme, culoarea variind de la cenușiu la cărămiziu și gălbui. Piesa are formă cvasi-cilindrică perforată longitudinal. Sunt redată stilizat fața (ochii și nasul) și membrele inferioare. Adâncitura efectuată între membre sugerează că este vorba despre o figurină antropomorfă feminină. Dimensiunile piesei sunt următoarele: înălțimea maximă – 5 cm; grosimea în partea superioară – 2,7 cm; grosimea la bază – 3 cm; diametrul orificiului – 0,8-1 cm. O altă piesă este reprezentată de un fragment care provine de la o fusaiolă bitronconică (**Fig. 1, 5**) lucrată din lut, având culoarea cărămizie deschisă. Un interes sporit prezintă o mărgică (**Fig. 1, 4**) confectionată din pastă sticloasă de culoare albastră închisă. Această are formă ovoidală și este prevăzută cu orificiu, având următoarele dimensiuni: înălțimea – 0,6 cm; diametrul maxim – 0,5 cm; diametrul orificiului – 0,1-0,3 cm.

În general, materialul descoperit în stratul de cultură este destul de sărăcăcios, fiind reprezentat de fragmente ceramice lucrate cu mâna din pastă grosieră. Cu excepția câtorva fragmente de vase eneolitice, restul aparțin sortimentului ceramic din secolele IV-III î.Hr., atribuit tradiției traco-getice. Ceramica lucrată la roată este reprezentată de descoperiri sporadice de fragmente de amfore grecești.

Dintre complexe, pe lângă câteva aglomerații mici de lut ars depistate în partea estică a secțiunii (**Fig.1, 1**), se evidențiază cercetarea unei gropi, sesizate parțial în secțiunea precedentă. Este vorba de groapa 1 (**Fig. 1, 2**) care a fost identificată la adâncimea de 0,80 m de la suprafața actuală de călcare, având formă rotundă în plan cu diametrul maxim de 1,12 m. Aceasta a fost parțial afectată de intervenția detectoriștilor. În secțiune groapa are formă de clopot, îngustată la mijloc, adâncimea fiind de 80 cm. Umplutura

gropii este compusă din cernoziom în amestec cu sol cenușiu, brun. Aceasta conține în abundență cenușă, fragmente de lut ars, lipitură, fragmente ceramice și oase de animale. Inventarul gropii este alcătuit din fragmente de vase (oale, străchini, cești) lucrate cu mâna, unele înzestrate cu brâu alveolar și proeminențe. Din sortimentul ceramic se evidențiază o cană cu corpul globular, ușor bombat și gâtul cilindric, cu toarta ușor supraînălțată, în formă de bandă cu șanțuire pe mijloc (**Fig. 1, 6**). Cea mai mare parte a gâtului a fost deteriorată în antichitate. Cana este confecționată din pastă de lut relativ bine prelucrată în amestec cu șamotă. Arderea incompletă și neomogenă a oferit o variație cromatică de la cenușiu închis la cenușiu deschis cu pete și pigmenți gălbui-cărmăzii. Cana ar următoarele dimensiuni: înălțimea – 8 cm; diametrul gurii – 4 cm; diametrul trunchiului – 7 cm; diametrul fundului – 5 cm; lățimea torții – 1,6 cm și grosimea acesteia – 0,5 cm.

Materialele arheologice descoperite confirmă încadrarea complexelor în secolele IV-III î. Hr. Groapa cercetată este cel mai probabil asociată complexului-locuință(?) descoperit în secțiunea precedentă, astfel de situații întâlnindu-se și în alte cazuri similare identificate în zona centrală a incintei.

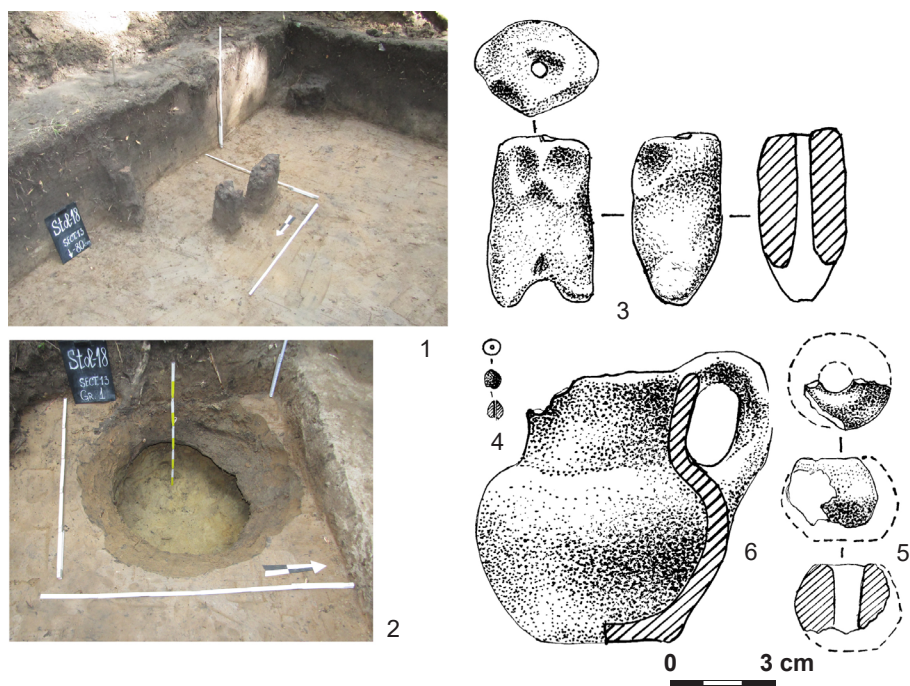

Fig. 1. Stolniceni-Cetate 2018. Vedere din partea de est a secțiunii 13 (1), groapa 1 (2), – materiale arheologice din stratul de cultură (3-5) și cană din groapa 1 (6).

UN COMPLEX FUNERAR DIN EPOCA FIERULUI DESCOPERIT PE PROMONTORIUL BUTUCENI (COM. TREBUJENI, R-NUL ORHEI)

Octavian MUNTEANU, Angela SIMALCSIK,
Nicolae BATOG, Valeriu PROHNIȚCHI

Descoperirea se încadrează în șirul celor întâmplătoare care s-au realizat în ultimii ani pe promontoriul Butuceni, în contextul aflării echipei noastre la săpăturile sistematice din fortificația getică *Butuceni-Vest*. Ca și în anii precedenți, vestigiile mormântului descoperit în anul 2018 au fost observate în urma ploilor torențiale de vară, care au scos la lumină femurul unui schelet uman, pe care l-am asociat inițial cu descoperirile medievale din anii precedenți, identificate în mod similar în imediata apropiere. Surprinzător, intervenția arheologică de salvare a scos la lumină o înmormântare (**Fig. 1, 1**), care avea scheletul mult mai prost conservat în raport cu cele din necropola medievală. Defunctul a fost depus în poziție întinsă pe spate, cu capul orientat spre NV, întors spre stânga. Mâna stângă era îndoită spre clavicula dreaptă (fără a fi descoperite oasele palmei), iar mâna dreaptă era lipsă. Groapa funerară nu a putut fi delimitată. Spre deosebire de mormintele anterioare, descoperirea din anul 2018 mai conținea și inventar funerar. Caracterul vestigiilor arheologice și conservarea proastă a scheletului au sugerat din start o altă atribuire cronologică decât a celor descoperite în 2017.

Scheletul este parțial reprezentat. Din segmentul cranian sunt prezente toate oasele, însă în stare avansată de fragmentare. Din segmentul postcranian menționăm absența următoarelor elemente: omoplatul stâng, rotulele, femurul drept, tibia dreaptă și toate oasele membrului superior drept și ale palmei stângi (**Fig. 1, 4**). Starea de conservare este satisfăcătoare în segmentul postcranian și precară în cel cranian. Osemintele provin de la un individ de sex feminin cu vârsta biologică în momentul decesului cuprinsă în intervalul 25-30 ani (adult tânăr sau *adultus*). Statura scheletică, calculată după lungimea femurului, este de 166 cm, iar după cea a tibiei, de 175 cm, valori care se încadrează fie la limita superioară a categoriei feminine mari, fie la cea inferioară a categoriei feminine foarte mari. Caracteristicile osaturii în general și cele ale părților neurocraniului și ale mandibulei în special, alături de statura scheletică mare sau foarte mare susțin un fond tipologic nordoid gracilizat. Totodată, nu putem omite anumite trăsături discrete înregistrate la nivelul mandibulei (*torus mandibularis*) și a dentiției (incisivii de tip „lopățică” și extensia smalțului pe molarii inferiori), care, alături de fosa canină superficială, exprimă elemente tipologice mongoloide.

Fig. 1. Butuceni 2018. Mormântul de înhumăție (1), inelele de buclă descoperite în zona temporală de dreapta – A și în zona temporală de stânga – B-F (2), variantele inelelor de buclă aparținând *tipului Butuceni* (3), gradul de conservare a scheletului cu localizarea podoabelor descoperite (4), inele de buclă *de tipul Butuceni* (5), mandibula (incompletă) (6), arcada dentară superioară (incompletă) (7) și coxalul stâng (incomplet) (8).

Anumite caracteristici din regiunea supraorbitară dreaptă a osului frontal indică adaptarea organismului la climatul rece și umed. Starea de sănătate dentară este foarte bună (**Fig. 1, 6, 7**). Uzura coroanelor este slabă, cauzată de procesul fiziologic de masticatie, indiciu al consumului alimentelor cu duritate scăzută. Pe nici un dinte nu au fost identificate carii, tartru, căderi dentare *antemortem* sau alte procese patologice. Lipsesc defectele hipoplazice ale smalțului, ceea ce poate constitui un indiciu despre condițiile de viață favorabile din perioada copilăriei acestui individ – fără episoade severe de boală infecțioasă sau parazitară sau subnutriție/malnutriție în intervalul de până la 7 ani. Tibia este mezocnemă în treimea superioară a diafizei. Femurul este platimer în treimea superioară a diafizei, iar în regiunea mediană prezintă pilastrie, ceea ce ne sugerează o ușoară suprasolicitare a mușchilor coapsei prin activități, precum mersul susținut pe distanțe lungi și pe teren denivelat. La nivelul coxalelor semnalăm sulcusul preauricular (**Fig. 1, 8**), iar bilateral pe pubis, câteva cicatrici lăsate de ligamentele centurii pelviene în timpul parturițiilor.

Mormântul conținea 11 piese de bronz – toate fiind atribuite categoriei desemnate cu termenul inele de buclă (**Fig. 1, 2**). Două piese, prinse între ele, au fost descoperite în zona temporală de dreapta, iar alte 9 piese (8 dintre care erau prinse între ele ce formau 4 perechi, la care se adăuga o piesă singulară) – au fost găsite în zona temporală de stânga (**Fig. 1, 2, 4**). Piese s-au conservat relativ bine și pot fi supuse analizelor metalografice, care urmează a fi întreprinse în curând. De altfel și celelalte tipuri de analiză aplicabile în astfel de situații sunt abia în fazele incipiente și nu pot fi deocamdată prezentate. Din punct de vedere al analogiilor, ceea ce s-a constatat, la moment, este lipsa totală a acestor tipuri de piese în spațiul pruto-nistrean (**Fig. 1, 5**). Astfel de podoabe nu se întâlnesc nici mai la E și nici mai la V, în regiuni relativ apropiate. Mai mult, trebuie să constatăm că tipuri identice cu cele descoperite la Butuceni nu ne sunt cunoscute deloc, ceea ce ne-a determinat să-l calificăm drept *tip Butuceni* (**Fig. 1, 5**). De menționat este delimitarea a șase variante (A-F) pentru respectivul tip de piese (**Fig. 1, 3**).

Piese asemănătoare, dar concepute și realizate după alt principiu, au fost descoperite în zona Porților de Fier, atât pe malul drept, cât și pe cel stâng al Dunării. Obiectele au fost atestate deopotrivă în morminte și în depozite aparținând orizontului cultural Basarabi. Având în vedere această situație, dar și descoperirile de tip Șoldănești de pe teritoriul Republicii Moldova, în special din zona Răutului Inferior, am putea atribui preventiv mormântul descoperit la Butuceni segmentului cronologic ce acoperă secolele VIII-VII î. Hr. Datele mai exacte, dar și fenomenele complexe ce se ascund în spatele acestei descoperiri, vor fi obiectul unor cercetări ulterioare, pe măsura în care vom obține rezultatele analizelor radiocarbon, metalografice și ADN, dar și a prospecțiunilor de verificare a terenului în vederea aprecierii mai clare a situației: este vorba de un mormânt izolat sau de existența unei necropole.

CERCETĂRILE SISTEMULUI DEFENSIV GETIC *BUTUCENI-VEST: PRECIZĂRI PRIVIND TRAIECTORIA LINIEI DEFENSIVE VEST NR. 2 (CAMPANIA 2018)*

Octavian MUNTEANU, Nicolae BATOG, Valeriu PROHNIȚCHI

Cercetările arheologice din anul 2018 au fost continuate în secțiunea XIII (trasată în anul 2017), care a fost localizată spre SV de limitele vizibile ale liniei defensive Vest nr. 2, fiind orientată E-V, aproape perpendicular pe albia râului și care ajungea până în imediata apropiere a acestuia (**Fig. 1, 1**). Din punctul cu coordonatele: Lat. 47.182477708 Long. 28.573830551 Alt. 53.888, secțiunea a fost extinsă cu 20 m spre V (spre albia râului) și cu 1 m spre S, formând o suprafață rectangulară, cu dimensiunile de 20 x 1 m (**Fig. 1,2**). Drept rezultat al cercetărilor, au fost scoase la lumină urmele unui șir de construcții și amenajări, care pot fi puse în legătură cu edificarea sistemului defensiv ce ajungea până în imediata apropiere a apei. Să urmărim detaliile tabloului care s-a definitivat după campania din anul 2018.

În primul rând, atragem atenția la aglomerația de petre care s-a conturat la nivelul superior al secțiunii pe o suprafață cu lungimea de circa 7 m. Multe dintre pietrele descoperite erau de dimensiuni mari (circa 0,4x0,3x0,2 m), printre ele fiind descoperite și anumite exemplare de dimensiuni mai mici (**Fig. 1, 6**). În spațiul vestic al aglomerației, pietrele erau practic la suprafață. Stratul de pietre avea grosimea care varia între 0,3 și 0,4 m. În procesul de decapare s-a constatat că pietrele păstrate *in situ* ocupau o suprafață cu lățimea de circa 2 m și constituiau urmele unei construcții, restul fiind rezultatul prăbușirii acesteia. Pietrele s-au scurs atât în direcția *extra muros* (ajungând, preponderent în șanț), cât și în direcția *intra muros* (pe o distanță de 4-5 m). De luat în seamă modul în care au fost aranjate pietrele. Înainte de a realiza construcția, a fost adâncită suprafața de călcare cu aproximativ 0,2 m și în limitele viitoarei construcții s-a așternut un strat argilo-nisipos cu grosimea de 0,12-0,15 m. Abia pe acest strat au fost depuse pietrele, care, după toate probabilitățile, formau două paramente. Cel puțin, unul dintre ele era foarte clar vizibil (cel dinspre spațiul extramural), fiind constituit, la bază, din plăci mari de piatră neprelucrată, dar selectate cu grijă pentru forma și dimensiunile sale și dispuse în linie dreaptă. Construcția din piatră nu a păstrat urme de liant. Linia paramentului era amplasată oblic pe secțiunea trasată, sugerând foarte clar conexiunea cu urmele fortificației vizibile și astăzi la suprafață actuală a solului (studiată prin mai multe secțiuni în campaniile anterioare). Traectoria sistemului defensiv, în această zonă, făcea o curbă destul de pronunțată spre SV. De altfel și al doilea parament putea fi relativ ușor sesizat, fiind paralel cu primul. Între cele două paramen-

te au fost descoperite pietre care aveau dimensiunile ceva mai mici.

În al doilea rând, trebuie atenționat asupra identificării unui șir de gropi de par așezate în linii paralele pe axa N-S (**Fig. 1, 3-5**). În total au fost descoperite 5 structuri certe, acestea fiind amplasate pe două aliniamente: unul dintre ele, constituit din două gropi (**Fig. 1, 3**), se afla în apropierea construcției de piatră, iar al doilea – la distanța de circa 1,4-1,5 m de primul aliniament, fiind constituită din trei gropi (**Fig. 1, 4-5**). Gropile aveau diametrul cuprins între 0,38 și 0,5 m, iar adâncimea lor varia de la 0,42 m la 0,54 m. În umplutura gropilor, mai aproape de fundul a două dintre ele, au fost descoperite pietre de dimensiuni mai mici.

În al treilea rând, descoperirea unui șanț umplut cu pietre (**Fig. 2**), care este amplasat la o distanță de 3 m de la limita exterioară a gropilor de pari, formând în acest fel loc pentru bermă, reprezintă elemente suplimentare care definesc prezența sistemului defensiv (regăsite și în alte segmente cercetate anterior ale respectivei linii defensive). Revărsarea râului, dar și intervențiile ulterioare în spațiul șanțului, au eliminat orice posibilități de stabilire exactă a parametrilor dimensionali în segmentul cercetat, în special în partea de vest. Ceea ce a putut fi constatat cu certitudine, este că deschiderea șanțului dinspre partea estică începea la adâncimea de 0,2 m de la nivelul actual de călcare. Din acel punct, șanțul cobora sub un unghi de circa 30° pe o lungime de aproximativ 3 m, după care unghiul brusc se accentua, șanțul fiind posibil de urmărit pe o porțiune de încă 2 m. În perimetrul primilor 3 m șanțul se adâncea maximum până la 1,56 m de la nivelul deschiderii, iar în următorii 2 m adâncimea cobora până la 2,8 în raport cu nivelul de la care acest a fost săpat. Traectoria șanțului din acel punct spre vest nu a mai putut fi urmărită din două considerente: pe de o parte este vorba de procesele de revărsare ale Răutului (inundațiile succesive au rupt malul șanțului dinspre vest, acoperind fundul acestuia cu un strat gros de mâl ce alterna cu lentile de nisip – **Fig. 1, 2**, săgeata 1), iar pe de alta – de intervențiile ulterioare ce au fost realizate în perioada modernă (**Fig. 1, 2**, săgeata 2).

Făcând bilanțul celor prezentate, constatăm prelungirea spre apele Răutului a sistemului defensiv identificat în anii precedenți. Acesta era constituit din zid de lemn, piatră și pământ. În fața zidului a fost săpat un șanț la distanța de 3 m, formând tradiționala bermă. Dimensiunile șanțului, la nivelul deschiderii, pot fi doar deduse, ele fiind de minim 7 m. Adâncimea maximă a șanțului coboară până la 2,8 m, în raport cu nivelul de la care a fost săpat șanțul în partea estică. Forma șanțului nu poate fi restabilită exact, decât în partea ei de E, unde pantele sunt relativ line până la 1,5 m, după care acestea capătă o accentuare mai pronunțată până la fundul șanțului. Practic, toată partea de E a șanțului (cea dinspre incintă) a fost umplută cu pietre, dimensiunile unora fiind destul de consistente.

Fig. 1. Butuceni-Vest 2018. Privire dinspre V asupra secțiunii XIII la nivelul aglomerațiilor de piatră (1) și asupra șanțului umplut cu pietrele scurse din construcția defensivă (2); vedere asupra primului aliniament de gropi (3); vedere asupra aliniamentului 2 de gropi (4, 5); vedere dinspre SV asupra aglomerațiilor de pietre, care formează construcția defensivă – paramentul exterior de piatră în prim plan (6).

**PROSPECȚIUNI GEOMAGENTICE ȘI SONDAJE ARHEOLOGICE
ÎN AȘEZAREA DE TIP POIENEȘTI-LUCAȘEUCA
DE LA IVANCEA-SUB PĂDURE
(CAMPANIA 2018)**

*Octavian MUNTEANU, Michael MEYER,
Torben SCHATTE, Vasile IARMULSCHI*

În vara anului 2018 au fost reluate cercetările arheologice în situl de tip Poienești-Lucașeuca (P-L) de la Ivancea-Sub Pădure. Săpăturile arheologice au fost precedate de prospecțiuni geomagnetice realizate de A. Asăndulesei și F.-A. Tencariu (Universitatea "Alexandru I. Cuza", Iași). În total, în anii 2016 și 2018, a fost scanată o suprafață de circa 3 ha (**Fig. 1.1**).

Sondajele arheologice au avut drept scop verificarea posibilității de delimitare a anumitor tipuri de complexe în dependență de intensitatea anomaliilor. Pentru realizarea obiectivelor au fost trasate patru secțiuni (S. 6-9) de dimensiuni reduse în sectoare cu diferite tipuri de anomalii (**Fig. 1, 2**). Cercetările din spațiul anomaliei cu cea mai mare intensitate (S 7, **Fig. 1, 2**) au permis delimitarea unei construcții de suprafață cu vestigii caracteristice culturii P-L (**Fig. 2.4**). Investigarea a două anomalii de intensitate mai redusă (S. 3 și S. 9) s-a soldat cu descoperirea unor gropi atribuite și ele culturii P-L (**Fig. 2, 1; 2, 2**). Din aceste complexe au fost recuperate mai mult de 500 fragmente ceramice de tip P-L (**Fig. 2, 5-11**), câteva piese de metal, dar și resturi de semințe carbonizate (S 9). Analizele paleobotanice ale semințelor, realizate de către Dr. S. Karg (Freie Universität Berlin), au permis descoperirea diferitor tipuri de cereale, cum ar fi *Triticum aestivum* și *Hordeum vulgare*, câteva exemplare dintre care au și fost transmise pentru analize C 14 la Universitatea Poznan.

Cele mai surprinzătoare momente țin de secțiunea nr. 6 (**Fig. 1, 2**), care a fost trasată pentru a verifica anomaliile de dimensiuni mici, cu intensitate foarte redusă. În perimetrul acesteia a fost surprins un șir din șase gropi de par (**Fig. 2, 3**), care, foarte probabil, reprezintă resturile unei construcții de suprafață. În același spațiu s-au găsit mai multe vestigii atribuite culturii P-L (**Fig. 2, 5-11**), printre care menționăm fragmentul unei mărgeli din pastă de sticlă (**Fig. 2, 12**).

Rezumând, constatăm că situl prezentat este unul de perspectivă, iar investigarea sistematică (cu metode interdisciplinare) a acestuia ar putea aduce contribuții substanțiale pentru înțelegerea mai profundă și reconstituirea fenomenelor cultural-istorice care s-au produs în regiunea Răutului Inferior pe parcursul ultimelor două secole ale mileniului I î.Hr.

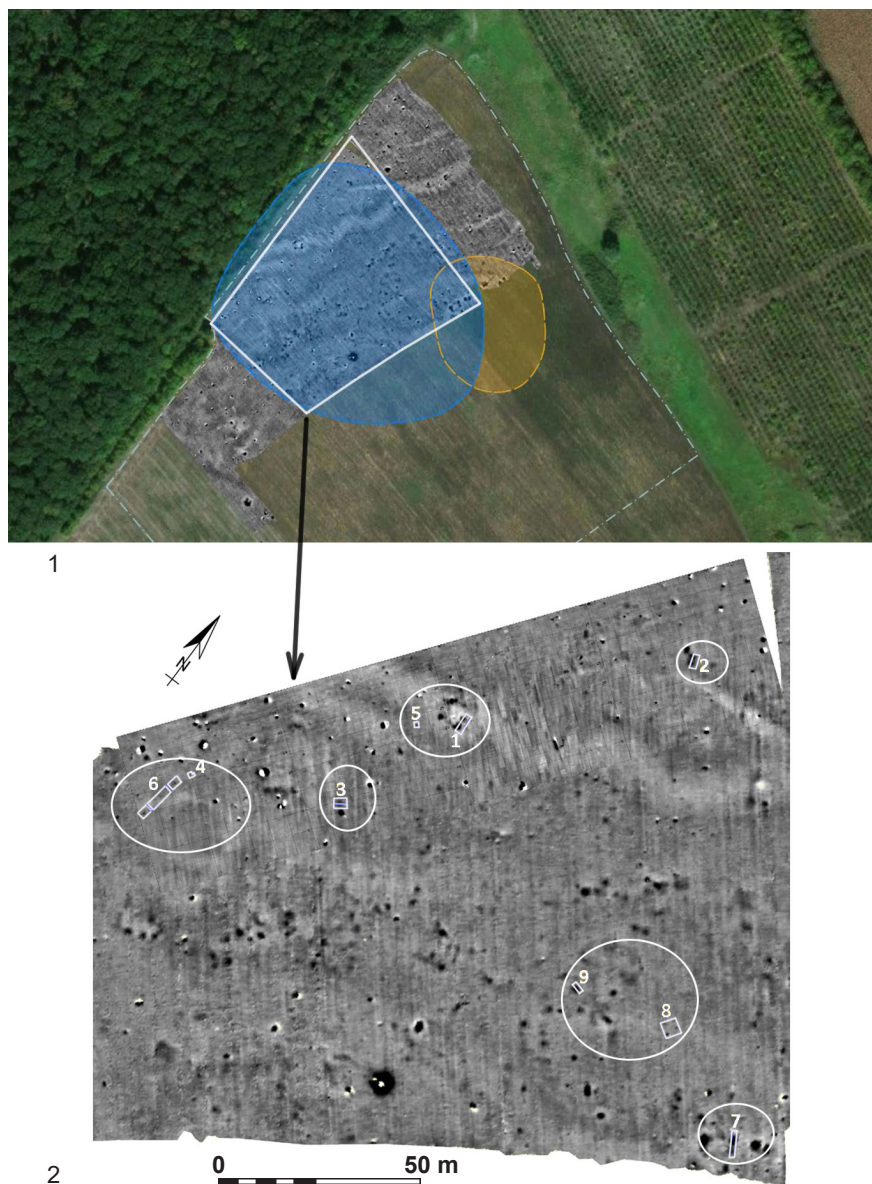

Fig. 1. Ivancea-Sub Pădure 2018. Amplasarea sitului de tip Pădurești-Lucașeuca – cu albastru; amplasarea descoperirilor din perioada medievală – cu galben și suprafața supusă prospecțiunilor magnetometrice (1); fragment din imaginea prospecțiunilor geomagnetice cu amplasarea secțiunilor trasate (2).

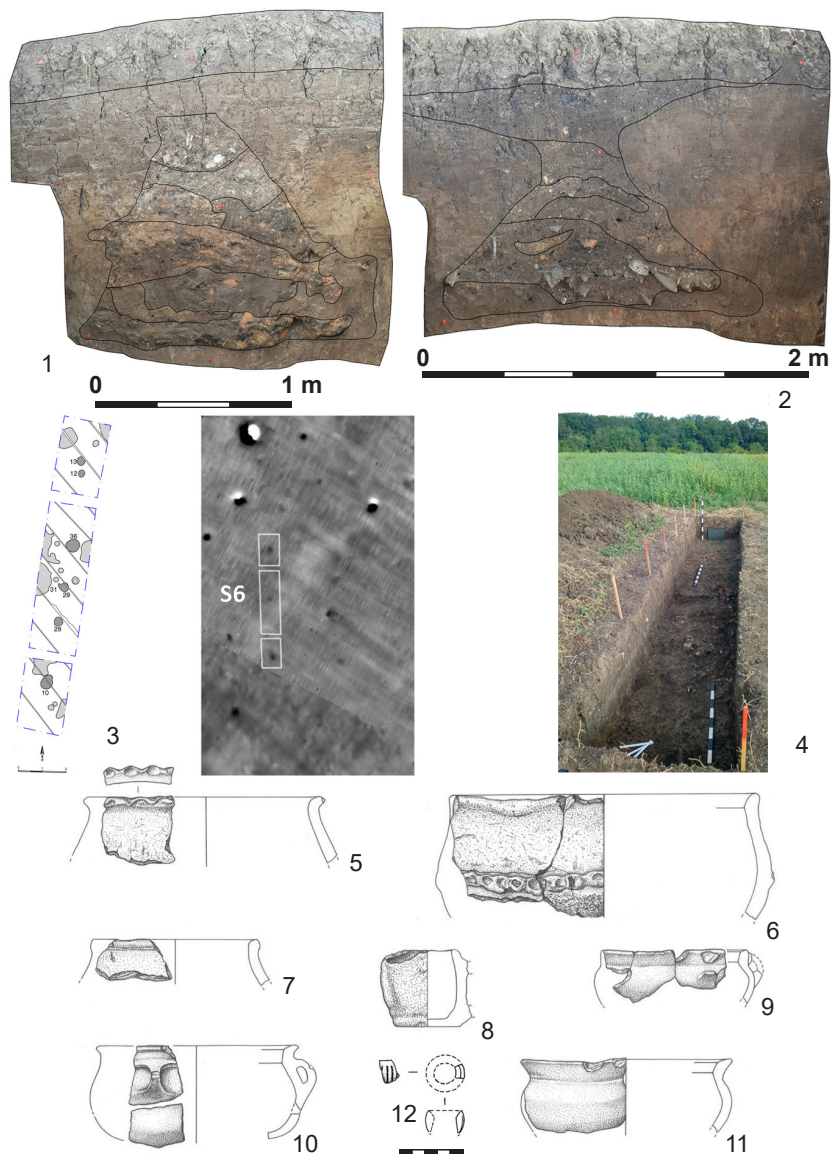

Fig. 2. Ivancea-Sub Pădure 2018. Profilul complexului nr. 26 din S9 (1); profilul complexului nr. 3 din S3 (2); imaginea geomagnetică în spațiul S6 și planul secțiunii cu șirul de gropi (3); concentrațiile de lipitură de lut ale locuinței de suprafață în S7 (4); tipuri de ceramică descoperite în complexe (5-11); mărgică din pastă de sticlă (12).

CERCETĂRI ARHEOLOGICE DE SALVARE LA SITUL LIPOVENI II-LA NISIPĂRIE (R-NUL CIMIȘLIA) ÎN ANUL 2018

Sergiu MATVEEV, Vlad VORNIC

În luna august 2018 au continuat lucrările arheologice salvare la situl Lipoveni II-*La Nisipărie*, având ca obiectiv cercetarea sectorului central-vestic, afectat de lucrările de extragere a nisipului efectuate anterior. În continuarea laturii sud-estice a secțiunii V, trasată în anul 2017, sub un unghi de 45° a fost deschisă secțiunea VI (**Fig. 1, 1**). Porțiunea cercetată a însumat o suprafață de 50 m.p., conturul ei fiind determinată de limita extracțiilor ilicite de nisip stopate în acest sector în anul 2013.

Drept rezultat al săpăturilor arheologice, au fost identificate și cercetate integral sau parțial 16 complexe: o vatră de lut (nr. 3), o groapă identificată la marginea secțiunii V și parțial cercetată în 2017 (Gr. 58) și alte 14 gropi (Gr. 74-87). Vatra 3 (**Fig. 1, 2**) prezenta o crustă de lut ars de formă aproximativ ovală, cu grosimea de 0,25-0,40 cm, și este similară vetrei 2, descoperite în anul 2014 și atribuite nivelului de locuire traco-getic. Gropile sunt de dimensiuni diferite, cu diametrele variind între 0,8 și 1,9 m, și se deosebesc și după formă, unele fiind cilindrice, altele în formă de clopot sau prevăzute cu treaptă. Materialele arheologice colectate din gropi, cu unele excepții, datează din prima epocă a fierului, perioadă căreia atribuim și complexele respective.

Vestigii arheologice importante au fost descoperite atât în aria cercetată prin săpături, cât și pe suprafața sitului, în zone complet sau parțial distruse de extracții de nisip sau lucrări agricole (**Fig. 1, 3; 2**). După materialul de confecționare, remarcăm diferite piese de argint, bronz, fier, lut, os și piatră, din rândul cărora se evidențiază o monedă de argint emisă de regele Matei Corvin (1458-1490) (**Fig. 2, 20**). Colecția pieselor de inventar include arme, ustensile, piese de vestimentație, de podoabă și de joc, piese de harnament etc. Ca și în anii anteriori, cel mai numeros este materialul ceramic. Predomină fragmentele de vase lucrate cu mâna, din pastă neagră-cenușie și cafenie-cenușie, ornamentate cu caneluri, linii incizate și brâuri, care datează de la începutul primii epoci a fierului (sec. XII-X î.Hr.). Mai reduse ca număr sunt fragmentele de vase lucrate cu mâna din pastă grosieră sau la roată din pastă fină și zgrunțuroasă de culoare cenușie, datând din perioada de început a marilor migrații (sec. IV d. Hr.). Câteva resturi ceramice se atribuie nivelurilor de locuire eneolitic târziu (sfârșitul mil. IV î.Hr.), traco-getic (sec. VI-V a. Chr.) și celui databil în evul mediu târziu (sec. XV-XVII).

Din multitudinea fragmentelor ceramice, ies în evidență câteva cioburi, care au aparținut unui vas lucrat din pastă fină de culoare cărămie-

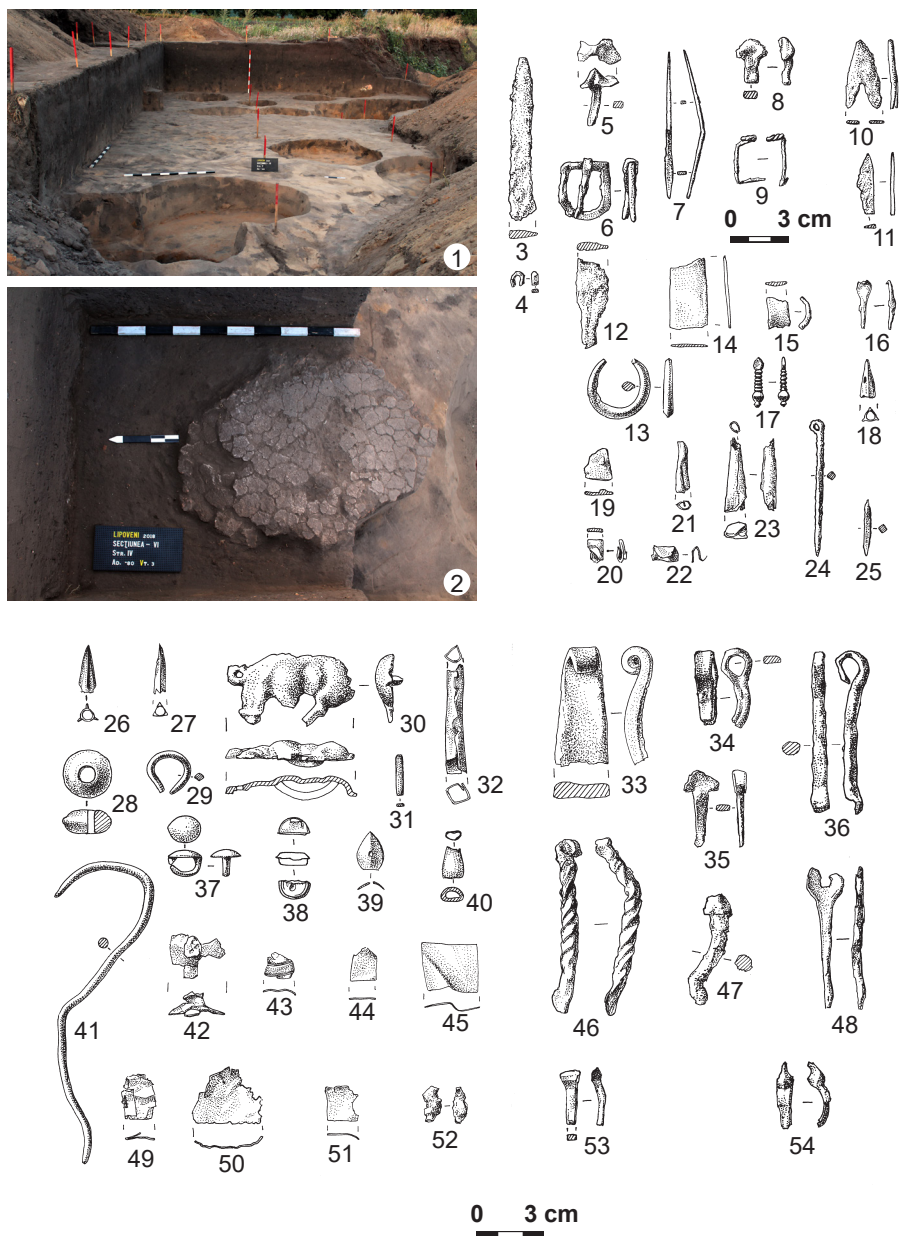

Fig. 1. Lipoveni II-La Nisipărie 2018. Vedere asupra Secțiunii VI dinspre vest (1); vedere asupra Vetrei 3 dinspre vest (2); piese de inventar de fier și bronz (3-54).

cafenie, decorat cu motive imprimate în formă de blană de ovină (**Fig. 2, 21-24**), pentru care găsim anumite similitudini în piesele romane de import din sec. I-II d.Hr. cunoscute până acum între Prut și Nistru în mediul sarmatic, cum este de exemplu vasul de lut zoomorf (reprezentând un berbec) de la Olănești.

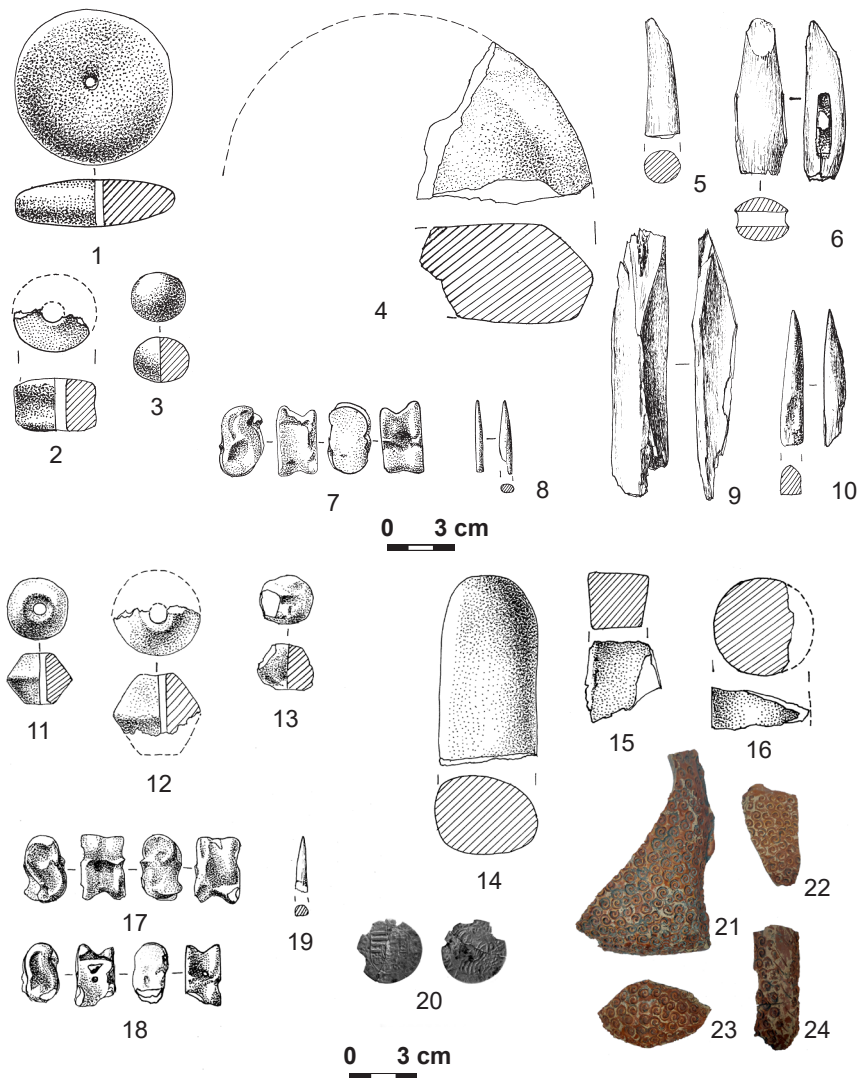

Fig. 2. Lipoveni II-La Nisipărie 2018.
Piese de inventar de argint, lut, os și piatră.

CERCETĂRILE ARHEOLOGICE PREVENTIVE LA SITUL *GHELĂUZA I* (R-NUL STRĂȘENI) ÎN ANUL 2018

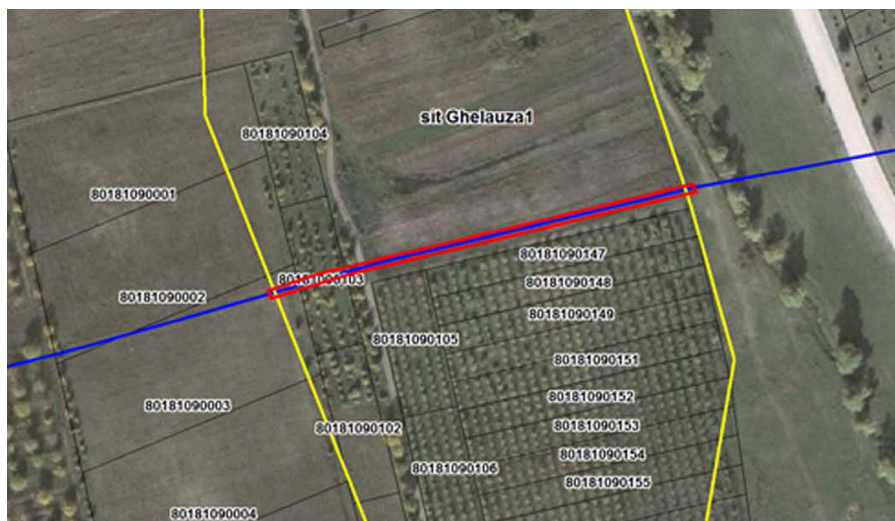
Sergiu MATVEEV, Vlad VORNIC

În lunile iulie-august 2018 Agenția Națională Arheologică, în colaborare cu Universitatea de Stat din Moldova, au întreprins investigații arheologice preventive în perimetrul sitului arheologic Ghelăuza I, r-nul Strășeni, aflat în zona de construcție a conductei de gaze naturale Ungheni-Chișinău. Obiectivul în cauză fost descoperit în anul 1984 de arheologul Ivan Vlasenco, reprezentând o așezare deschisă cu două nivele de locuire, atribuite culturilor Chișinău-Corlăteni (secolele XII-X î.Hr.) și Sântana de Mureș-Cerneahov (secolele III-IV d.Hr.). Situl arheologic este amplasat spre S localitatea Ghelăuza, întinzându-se de la N spre S pe o lungime de circa 1 km și pe lățime de circa 200 m (**Fig. 1**). Judecând după răspândirea fragmentelor ceramice la suprafața solului, reiese că stațiunea halltattiană timpurie se află la periferia satului actual, ocupând o suprafață de circa 150x350 m și fiind suprapusă în parte de așezarea din vremea migrației goților, care are dimensiuni mai mari, de circa 200x800 m și are în mare parte suprafața plantată cu livadă.

În perimetrul sitului Ghelăuza I, pe traseul viitorului gazoduct, au fost executate trei secțiuni arheologice. Stratigrafia verticală se prezintă în felul următor: sol vegetal de culoare cenușiu-cafenie, gros de circa 0,2 m; un strat subțire, de 0,05-0,10 m de lut umblat, amestecat cu pietriș; de la nivelul de 0,25-0,35 m până la lutul viu de la adâncimea de 0,7-0,9 m urma un strat de pământ de culoare cenușie arat cu plugul de plantaj. Plugul de plantaj a afectat și lutul galben, după cum dovedesc benzile de sol cenușiu.

Secțiunea I, cu dimensiunile 2x70 m și orientarea VSV-ENE, a fost trasată la V de un drum de țară, care intersectează situl de la N la S. Secțiunea II a fost executată la E de drumul menționat, având dimensiunile de 2x120 m și orientarea V-E, iar Secțiunea III a fost deschisă în marginea de E a sitului, în continuare la S. II, și a avut dimensiunile de 2x10 m.

Drept rezultat al săpăturilor efectuate, a fost descărcată de sarcină arheologică o suprafață de circa 400 m.p., fiind descoperite șase complexe adâncite și mai multe fragmente ceramice, care aparțin la două orizonturi cultural-cronologice. Toate complexele adâncite descoperite până acum reprezintă gropi, care au avut însă dimensiuni și, probabil, destinații diferite. Ca formă, predomină gropile cilindrice și tronconice, urmate de cele ovale. Diametrul gropilor constituie 0,9-1,3 m. Unele complexe din situl Ghelăuza I (nr. 1 și posibil 2) aparțin așezării de tip Chișinău-Corlăteni din sec. XII-X î. Hr. Majoritatea vestigiilor însă aparțin așezării din epoca romană târzie atribuită culturii Sântana de Mureș-Cerneahov din sec. IV d.Hr. (**Fig. 2**).

1

2

Fig. 1. Ghelăuza 2018. Ortofotoplanul sitului cu marcarea suprafeței descărcate de sarcină arheologică (1) și vedere dinspre E asupra sitului în cursul cercetării (2).

Fig. 2. Ghelăuza 2018. Ceramică lucrată cu mâna din sec. XII-X î.Hr. (1-6) și ceramică lucrată la roată din pasta zggrunțuroasă (7-9), fină (10-12) și romană (13-15) din sec. IV d.Hr.

CERCETĂRILE ARHEOLOGICE PREVENTIVE DIN ANUL 2018 ÎN SITUL COMRAT II

Serghei AGULNICOV, Vlad VORNIC, Ion CIOBANU, Sergiu POPOVICI

Așezarea *Comrat II* a fost descoperită în anul 1960 de arheologul I. Rafalovici, care a atribuit-o culturii Sântana de Mureș-Cerneahov din perioada migrației goților (sec. III-IV d.Hr.). Situl în cauză este amplasat la circa 1 km N de orașul Comrat, pe versantul drept al văii râului Ialpug din dreapta drumului M3, în zona proiectului de investiție "Parcul industrial Comrat". Judecând după răspândirea puținelor materiale ceramice la suprafața solului, așezarea prezintă dimensiuni mici, de aproximativ 50x200 m.

În luna aprilie a anului trecut, în contextul demarării lucrărilor de construcție a parcului industrial menționat, în situl *Comrat II* au fost întreprinse cercetări arheologice preventive. Drept rezultat al săpăturilor efectuate, a fost descărcată de sarcină arheologică o suprafață de circa 500 m.p., fiind descoperite 15 gropi menajere sau cu altă destinație, de dimensiuni și forme diferite (**Fig. 1, 1, 2; 2, 1, 3**). Este interesant de remarcat că două dintre gropile cercetate (nr. 5 și 12) se suprapuneau (**Fig. 2, 3**), ceea ce constituie un indiciu că așezarea nu a avut un caracter sezonier, ci a durat o perioadă mai îndelungată. Stratul de cultură în zona cercetată a sitului s-a dovedit a fi însă extrem de sărăcăcios, materiale arheologice mai semnificative fiind găsite numai în cuprinsul complexelor.

Dintre acestea, prin materialele descoperite, se remarcă gropile 7, 8, 12 și 15. Din umplutura gropii 7 provine partea inferioară cu fundul ascuțit al unei amfore romane de mari dimensiuni, lucrată la roată din pastă relativ fină, de culoare roșietică (**Fig. 1, 2, 4**), iar din groapa 8 s-a recuperat o oală cu corpul bombat și marginea înaltă, ușor evazată, lucrată cu mâna din pastă grosieră (**Fig. 2, 1, 2**). Inventarul gropii 12 cuprindea câteva resturi faunistice și fragmente ceramice aparținând unei amfore romane din pastă alburie, unui vas lucrat la roată din pastă fină cenușie, la două oale și unui capac, lucrate cu mâna din pastă grosieră. Inventarul gropii 15 era cel mai bogat, incluzând mai multe fragmente de amfore romane și vase lucrate cu mâna din pastă grosieră, precum și oase de animale. În afară de ceramică și resturile faunistice, care aparțineau cu precădere unor bovine și ovicaprine, s-a descoperit o singură piesă de inventar, și anume o fusaioală tronconică de lut (**Fig. 2, 3**), specifică pentru complexe din primele secole ale erei creștine.

Pe baza ceramicii descoperite, situl arheologic *Comrat II* poate fi datat în secolul III d.Hr. și atribuit așa-numitului grup cultural Etulia. Subliniem că orizontul culturii Sântana de Mureș-Cerneahov, prin cercetările noastre periegetice și preventive, nu a fost documentat.

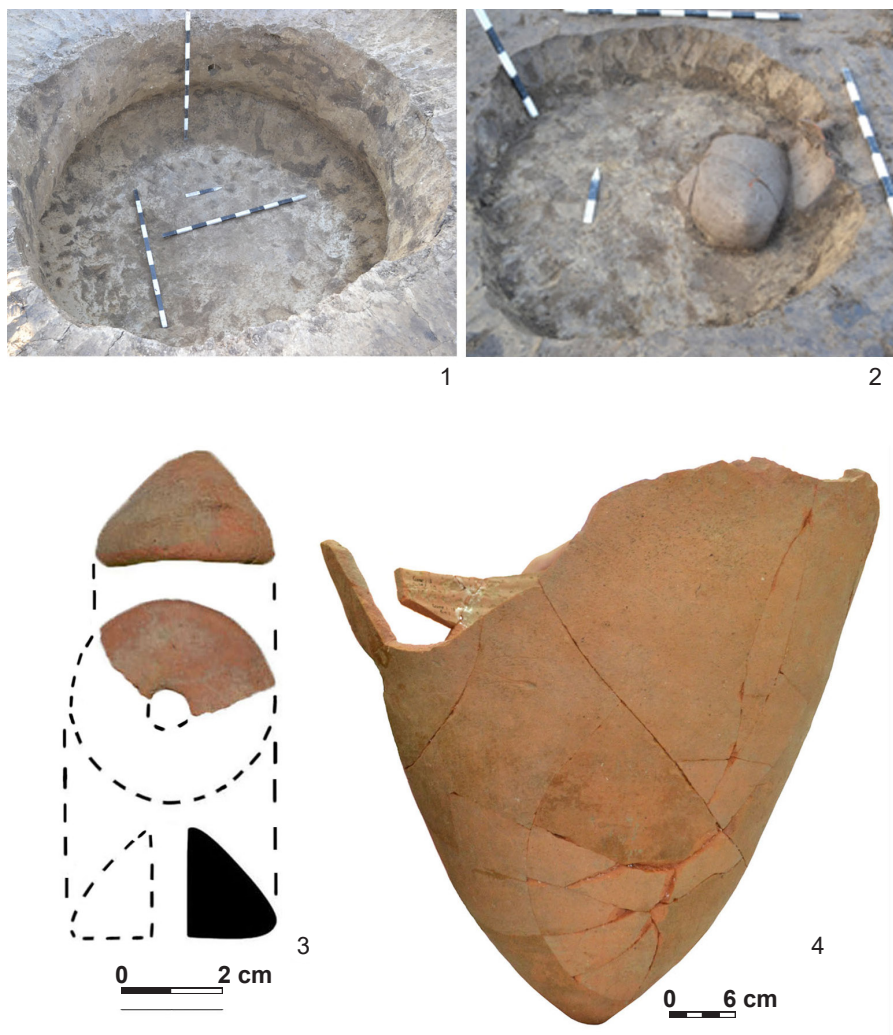

Fig. 1. Gropile 1 (1) și 7 (2), fusaiolă de lut (3) și amforă romană de import (4).

Fig. 2. Gropile 8 (1), 2, 5, 11-13 (3) și oală lucrată cu mâna (2).

CERCETĂRILE ARHEOLOGICE PREVENTIVE DIN ANUL 2018 ÎN SITUL ARHEOLOGIC SAGAI DAC II (R-NUL CIMIȘLIA)

Vlad VORNIC, Ion CIOBANU, Sergiu POPOVICI,
Natalia PAȘENCIUC, Adrian IORGA, Dumitru AVRAM

Descoperit în anul 1981, obiectivul arheologic cu mai multe nivele de locuire *Sagaidac II* este situat la 0,8 km SV de satul Sagaidac, la baza pantei vestice a unei văi orientate N-S, fiind parțial distrus de lucrările de amenajare a unui iaz de acumulare a apei, executate în anii 90 ai secolului trecut (**Fig. 1, 1**). Cu ocazia demarării lucrărilor de construcție a drumului proiectat M3 Chișinău-Cimișlia-Vulcănești-Frontiera cu România, în anul 2018 în perimetrul așezării în cauză au fost desfășurate cercetări arheologice preventive cu scopul descărcării de sarcină arheologică a zonei afectate de proiectul menționat.

Urmare a săpăturilor efectuate, a fost cercetată o suprafață de 1230 mp, fiind descoperite 50 de complexe arheologice (un cuptor de uz casnic, o locuință adâncită și 48 de gropi menajere), care datează din epoca romană (sec. III d. Hr. și sec. IV d.Hr.) și evul mediu timpuriu (sec. VIII–IX d.Hr.).

Orizontul cultural mai vechi, identificat cu prilejul cercetărilor noastre, corespunde unei așezări atribuite așa-numitului „grup cultural Etulia” din sec. III d.Hr. Vestigiile arheologice aparținând acestui orizont cultural-cronologic sunt reprezentate printr-un cuptor de bucătărie, câteva gropi și fragmente ceramice, provenind de la amfore romane, vase lucrate la roată din pastă fină și recipiente modelate cu mâna din pastă grosieră. Dintre complexe, se remarcă cuptorul de uz casnic (**Fig. 1, 2**), care consta din cuptorul propriu-zis și o groapă de aprovizionare cu combustibil. Un interes aparte prezintă vatra instalației de foc, care era constituită din două straturi de lipitură, aplicată peste fragmente de vase lucrate la roată și cu mâna (**Fig. 1, 3-9**).

Marea majoritate a gropilor descoperite, care au forme și dimensiuni diferite (**Fig. 2, 1, 2**), se atribuie unei așezări de tip Sântana de Mureș-Cerneahov din sec. IV d.Hr. Aceluiași orizont aparțin și cele mai multe dintre materialele recuperate: ceramică cenușie lucrată la roată din pastă fină sau zgrunțuroasă și romană de import (**Fig. 1, 5-7**), un jeton și două fragmente de pahare de sticlă, diferite ustensile de uz casnic și alte obiecte, lucrate din metal, piatră și os.

Așezării medievale timpurii din sec. VIII–IX îi aparțin o locuință adâncită de formă rectangulară, prevăzută cu un cuptor de piatră (**Fig. 2, 2**), și o

groapă menajeră alăturată (nr. 32) (**Fig. 4, 4**), ambele complexe conținând un inventar relativ bogat, ce consta din olărie specifică lucrată cu mâna (**Fig. 2, 8**), străpungătoare de os și alte piese.

Fig. 1. Ortofotoplanul sitului *Sagaidac II* (1), cuptor de bucătărie (2) și ceramică lucrată cu mâna (3, 5, 6) și la roată din pastă fină de culoare roșietică (4) și cenușie (7-9) din sec. III d.Hr.

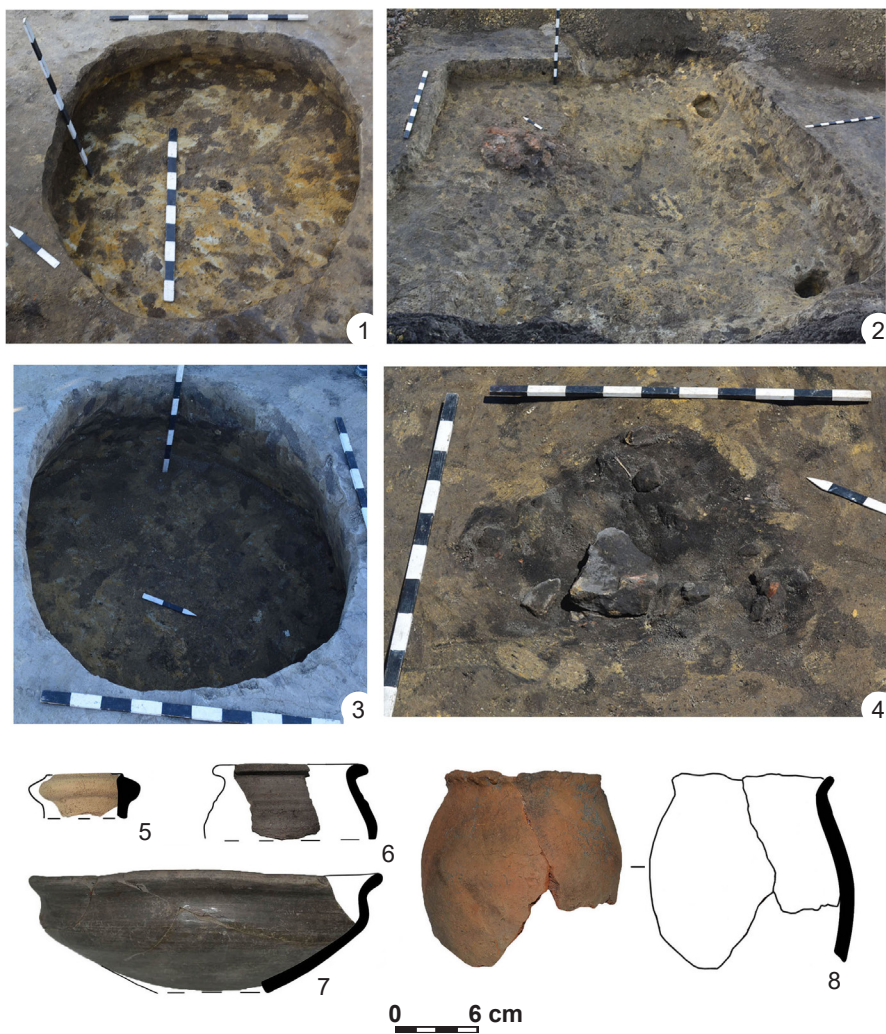

Fig. 2. Gropile 30 (1), 32 (4) și 33 (3), locuința adâncită (2) și ceramică romană (5), lucrată la roată din pastă zgrunțuroasă sau fină și modelată cu mâna (8) din sec. IV (1, 2, 5-7) și din sec. VIII-IX (2, 8).

CERCETĂRILE ARHEOLOGICE ÎN AȘEZAREA CĂRBUNA VII-VALEA MARE DIN PERIOADA ROMANĂ TÂRZIE ÎN ANUL 2018

Larisa CIOBANU, Vlad VORNIC, Alexandru LEVINSCHI

Situl arheologic Cărbuna VII-Valea Mare a fost descoperit în anul 1962 de muzeograful Gh. Sergheev la circa 1 km V de localitatea omonimă din raionul Ialoveni (**Fig. 1, 1**), fiind inclus de Em. Rikman în repertoriul monumentelor culturii Sântana de Mureș-Cerneahov, publicat în 1975, ca „așezarea și necropola Cărbuna V”. În repertoriul din 1993 așezarea este desemnată drept Cărbuna VII, noi adăugându-i și toponimul *Valea Mare*, utilizat tradițional de săteni pentru acest loc.

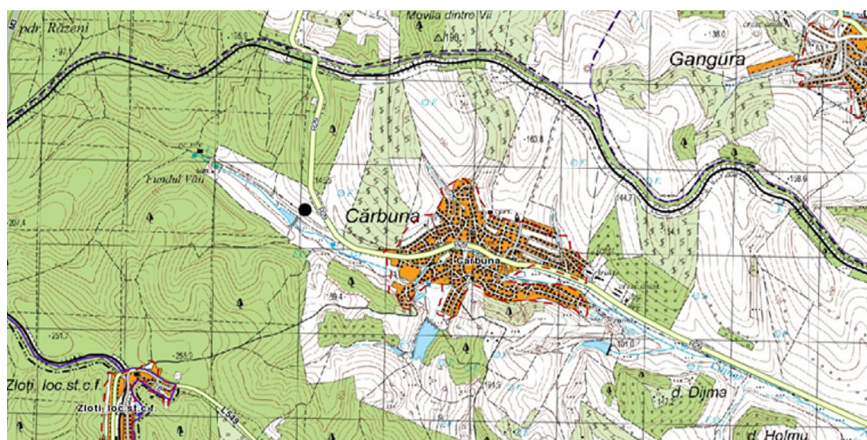
Investigațiile arheologice din iunie 2018 de la Cărbuna au fost efectuate în cadrul *Proiectului Casa Mare*, cu scopul descoperirii și acumulării unor noi informații științifice și vestigii arheologice, în măsură să contribuie la completarea colecției de artefacte existente pentru organizarea unui muzeu de istorie și etnografie locală¹.

În perimetrul unei secțiuni de 4x20 m, completată ulterior cu două casete, pe o suprafață totală de circa 100 m.p. au fost identificate 12 complexe arheologice. Dintre acestea, remarcăm resturile unui cuptor de olărie cu pilon central, dezafectat din vechime (**Fig. 1, 2**), și un complex adâncit (nr. 9), de formă rectangulară cu colțurile rotunjite (locuință ?) (**Fig. 2, 1**), restul complexelor fiind gropi de dimensiuni și destinații diferite. Cuptorul s-a păstrat nesatisfăcător, identificându-se după urmele circulare de arsură pe pereții și vatra camerei de foc; pilonul cilindric era acoperit cu o piatră plată de gresie. În zona locuinței(?) au fost atestate două aglomerații de fragmente mari de lipitură de lut ars cu amprente de nuiiele și pari de lemn.

Dintre piesele de inventar merită a fi menționate un brăzdar de fier, o verigă oval-aplatizată de la o cataramă de bronz, o mărgică de sticlă albastră, un fragment de la un pahar de sticlă, două greutăți fragmentare de lut de la războiul vertical de țesut și o cute de gresie cu urme de utilizare intensă.

Cele câteva sute de fragmente ceramice (**Fig. 2, 2-4**) găsite în așezare reprezintă categoriile de recipiente specifice culturii Sântana de Mureș-Cerneahov, care au fost lucrate cu mâna din pastă grosieră sau la roata olarului din pastă fină ori zgrunțuroasă; ceramica de import include cioburi de

¹ La săpături au participat elevi ai gimnaziului din această localitate, iar la Școala Arheologică de Vară, în afară de ei, au venit și copii de la Liceul Teoretic „Ion Pelivan” din satul megieș Răzeni.

1

2

Fig. 1. Poziția topografică a sitului arheologic Cărbuna VII-Valea Mare (1) și cuptorul de olărie (2).

amfore romane și de vase acoperite cu firnis roșiatic, dintre acestea din urmă remarcându-se câteva fragmente provenind de la o cană cu gura trilobată.

Resturile osteologice descoperite în cuprinsul săpăturii¹ reflectă poziția dominantă în cadrul acestui eșantion a bovinelor (60%), urmate de ovicaprine (35%); printr-un număr mult mai mic de fragmente de oase este reprezentat porcul domestic (4%); calul domestic și iepurele de câmp alcătuiesc împreună 1% din totalul descoperirilor faunistice.

Fig. 2. Complexele 9-11 (1) și ceramică lucrată la roată de producție locală (2-3) și romană (4) găsită *passim*.

¹ Determinările arheozoologice au fost efectuate de dl dr. Roman Croitor, căruia îi mulțumim și pe această cale.

INVESTIGAȚIILE ARHEOLOGICE PREVENTIVE DIN ANUL 2018 ÎN SITUL *MILEȘTI III* (R-NUL NISPORENI)

Vlad VORNIC, Ion CIOBANU

Între siturile arheologice de pe traseul gazoductului Ungheni-Chișinău, investigate prin săpături arheologice preventive în anul 2018, se numără și așezarea *Milești III* (s. Milești, r-nul Nisporeni), care cuprinde urme de locuire din Hallstattul târziu (sec. VII-VI î.Hr.) și din epoca romană târzie (sec. IV d.Hr.). Scopul cercetării a constat în descărcarea de sarcină arheologică a unui sector din zona vestică a sitului, acoperit de o plantație de viță de vie, rămas neexplorat în toamna anului 2017.

Pe axul gazoductului proiectat, la vest de secțiunea III, a fost trasată o altă secțiune (S. IV), cu lungimea de 36 m și lățimea variind între 2 și 4 m (**Fig. 1, 1**). Drept rezultat al săpăturilor efectuate, în campania arheologică din anul 2018 a fost dezvelită o suprafață de peste 100 m.p., fiind descoperite resturi de la două construcții de suprafață, un complex de locuire adâncit și 17 gropi cu dimensiuni și destinații diferite.

Dintre complexe se remarcă în primul rând locuința adâncită, dezvelită însă doar parțial. Complexul (**Fig. 1, 2**) este de formă patrulateră, cu suprafața de peste 12 m.p., având o groapă mare în mijloc și o vatră de formă ovală, amenajată în partea de NV. La nivelul instalației de foc, la adâncimea de circa 1 m de la suprafața solului, în zona centrală a gropii amintite, dar mai sus cu aproximativ 1 m de la fundul acesteia, a fost depistată o platformă din plăci mari de gresie, ce intră sub peretele de S al săpăturii. Din solul de umplutură a locuinței au fost recuperate trei fusaiole și două jetoane de lut ars, două cute din gresie și ate piese, numeroase fragmente de vase ceramice lucrate la roată din pastă fină și zgrunțuroasă și de amfore romane, precum și resturi faunistice. La baza complexului, care se află la adâncimea de circa 2 m de la suprafața solului, a fost gasit un vas de lut fragmentar lucrat cu mâna (**Fig. 2, 1**), de tradiție Wielbark, ce se datează în fazele timpurii ale culturii Sântana de Mureș-Cerneahov.

Un alt complex interesant este groapa 24, care prezenta o înhumare rituală de bovină (**Fig. 1, 3**). Pe baza materialului arheologic recuperat, ce consta mai ales din fragmente ceramice specifice, complexul cu schelet de animal se atribuie aceluiași orizont cultural din sec. IV d.Hr., ca și toate complexe de locuire identificate până acum.

Spre deosebire de campania din 2017, vestigiile aparținând așezării hallstattiene târzii descoperite prin cercetările din anul 2018 sunt mai puține, fiind reprezentate doar de ceramică și, eventual, de unele gropi lipsite de inventar.

Fig. 1. Secțiunea IV, vedere dinsre vest (1), locuința adâncită 1 (2) și groapa 24 (3).

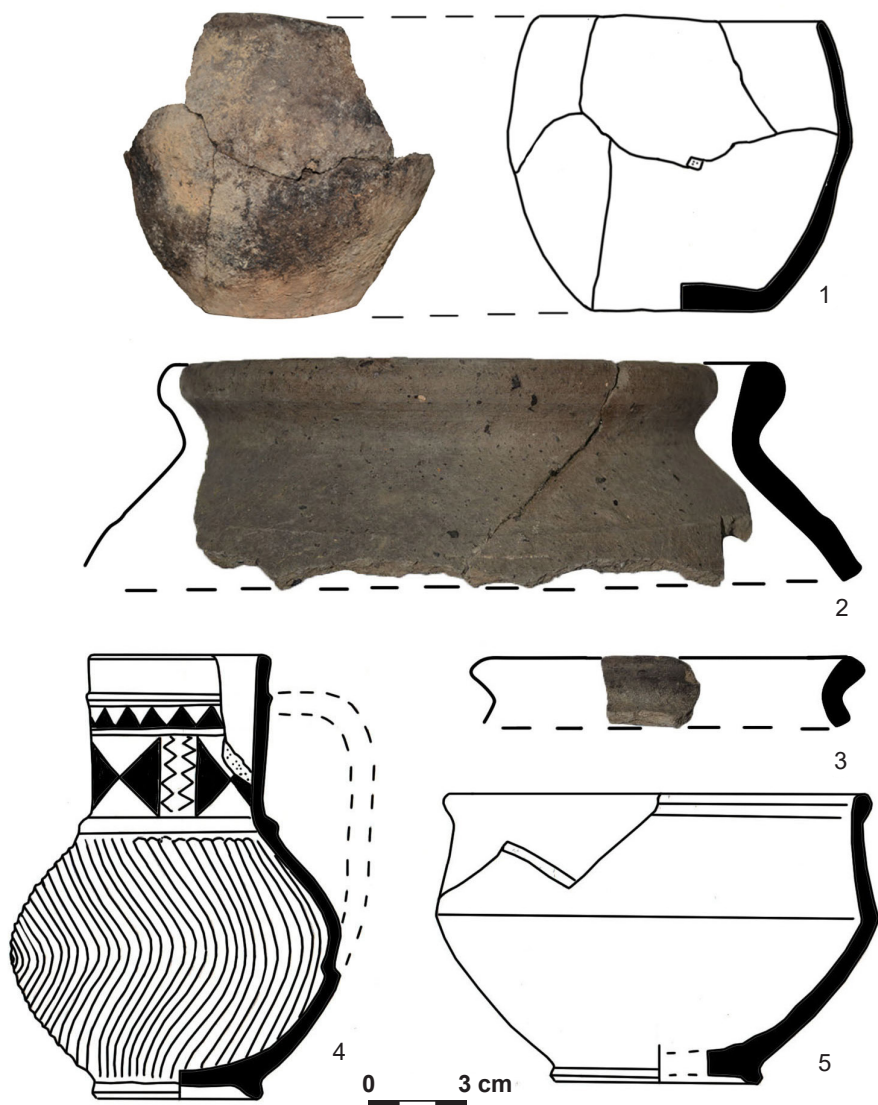

Fig. 2. Ceramică lucrată cu mâna (1) și la roată din pastă zgrunțuroasă (2, 3) și fină (4, 5).

CERCETĂRI DE SALVARE ÎN NECROPOLA DE TIP SÂNTANA DE MUREȘ-CERNEAHOV DE LA TIGHECI (CAMPANIA 2018)

Vlad VORNIC, Angela SIMALCSIK, Ion CIOBANU

În toamna anului trecut au continuat săpăturile arheologice de salvare în cimitirul de tip Sântana de Mureș-Cerneahov (sec. IV d. Hr.) din marginea de NE a satului Tigheci. La fel ca și în anul 2017, cercetările au avut un caracter restrâns, fiind axate pe salvarea unor morminte de înhumăție parțial distruse, surprinse în malul abrupt al fostei lutării după o inspectare efectuată anterior. Deasupra malului amintit, în diferite locuri unde au fost observate oase umane sau gropi, au fost executate o mică secțiune și două casete, însumând o suprafață totală de circa 74 m.p.

Drept urmare a săpăturilor efectuate, au fost descoperite cinci morminte de înhumăție (M.6 - M.10) și o porțiune dintr-o altă înmormântare sau groapă parțial distrusă, care nu prezenta oase umane și nici materiale arheologice. Din cele cinci complexe funerare sigure, trei morminte prezentau orientarea generală V-E (M.7 – M.9), unul avea scheletul dispus cu craniul spre SV (M.6), iar defunctul dint-o altă înmormântare a fost orientat inițial, se pare, cu capul spre SE (M.10) (**Fig. 1; 2, 1, 2**). Adâncimea mormintelor oscila între 1,03 m și 2,25 m. Datorită adâncimii mari, conturul gropilor s-a putut delimita la toate complexele descoperite. Gropile mormintelor erau de formă rectangulară cu colțurile rotunjite, două înmormântări fiind prevăzute și cu praguri (M.6 și M.9). Din cele cinci morminte cercetate, două (M.9 și M.10) erau răvășite din vechime, iar trei (M.6, M.7 și M.10) au fost distruse parțial prin eroziunea solului. În consecință, poziția scheletelor a putut fi stabilită clar doar la două morminte (M.6 și M.8), defuncții fiind depuși în decubit dorsal, cu brațele întinse de-a lungul corpului.

Seria scheletică analizată paleoantropologic însumează cinci indivizi, dintre care patru sunt adulți (doi bărbați și două femei) și unul (M.8), sub-adult (copil mic). Gradul de reprezentare a scheletelor variază. Starea de conservare este, în general, satisfăcătoare. Din punct de vedere tipologic, acest segment populațional se caracterizează prin trăsături tipologice europoides. S-au înregistrat o serie de anomalii și patologii osoase și dentare, dar și numeroase modificări la nivelul scheletului care indică activități cotidiene specifice. Analiza tafonomică a relevat faptul că toate rupturile care au condus la fragmentarea oaselor s-au produs *post mortem*. Un detaliu interesant constă în prezența unor pigmentații punctiforme de culoare roșietică-violacee identificate pe aproape toate oasele analizate.

Patru din cele cinci morminte descoperite în anul 2018 în necropola din sec. IV d. Hr. de la Tigheci erau lipsite complet de inventar, iar M.9

conținea un fragment dintr-un pahar de sticlă cu pereții groși (**Fig. 2, 4**). În schimb, de pe suprafața sitului au fost recuperate mai multe fragmente ceramice caracteristice și câteva obiecte, printre care o fibulă fragmentară de argint (**Fig. 2, 3**), patru cataramе (**Fig. 2, 5**), un clopoțel și o plăcuță rectangulară de la o casetă de bronz (**Fig. 2, 6**), o mărgică (**Fig. 2, 7**) și un fragment de pahar de sticlă, trei margele de carneol trecute prin foc (**Fig. 2, 8**) și un dorn de fier. Totodată, au fost semnalate și câteva oase umane calcinate, care, împreună cu mărgelile trecute prin foc, constituie indicii că necropola în cauză cuprinde și morminte de incinerare.

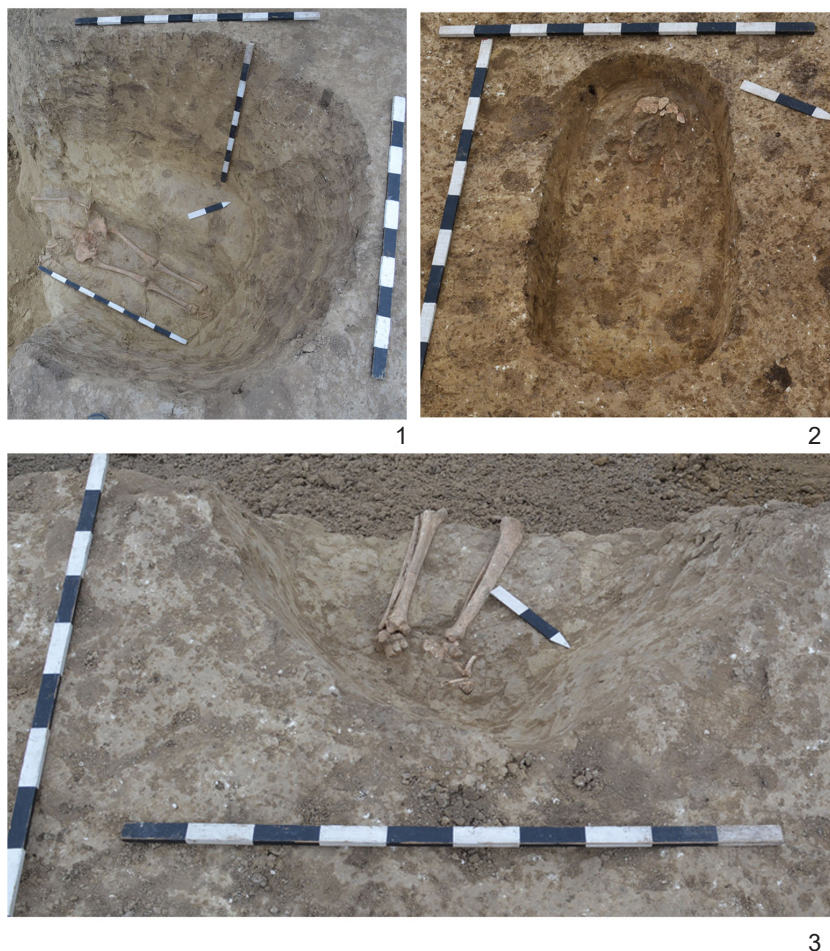

Fig. 1. Mormintele 6 (1), 7 (3) și 8 (2).

1

2

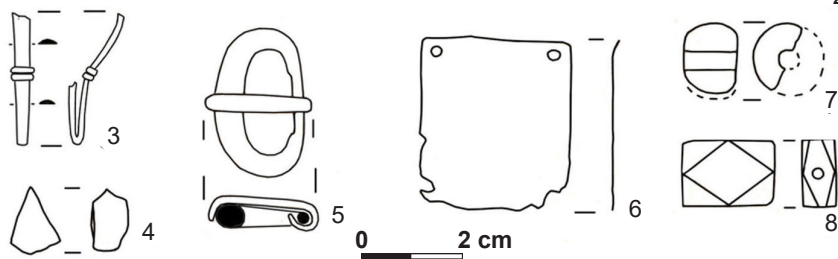

Fig. 2. Mormintele 9 (1) și 10 (2), fibulă de argint (3), fragment de pahar de sticlă (4), cataramă de bronz (5), plăcuță de bronz de la o casetă (6) și mărgele de sticlă (7) și carneol (8).

SĂPĂTURILE ARHEOLOGICE DE SALVARE ÎN SITUL MEDIEVAL DE LA COSTEȘTI-GÂRLEA DIN ANUL 2018

Vlad VORNIC, Angela SIMALCSIK, Sergiu POPOVICI, Ion CIOBANU

Investigațiile arheologice de salvare din anul 2018 în situl medieval din sec. XIV de la Costești-Gârlea s-au derulat în trei etape și în zone diferite. O primă cercetare a fost efectuată în lunie aprilie-mai în zona cimitirului 2 al orașului medieval. Mai întâi, a fost încheiată cercetarea complexului de locuire adâncit din S.VI, apoi salvate de la distrugere cinci morminte de înhumatie din capătul de SE al necropolei 2. Patru morminte (M. 14-17) se aflau în insulița din zona fostei lutării, iar unul (M. 18) în malul sudic al versantului de N al Botnei, afectat de alunecările de teren și de lucrările de excavare a lutului.

O altă cercetare de salvare a fost efectuată la începutul lunii iulie pe un drum de țară din partea de SE a cetății 1 de pământ, într-o zonă necunoscută arheologic. Intervenția a constatat în cercetarea a trei morminte de înhumatie parțial distruse, date la iveală de ploile torențiale. După toate probabilitățile, aceste trei înmormântări fac parte din cimitirul 1 identificat de Em. Rikman în anul 1954, dacă nu cumva toate complexele funerare descoperite până acum aparțin unei singure necropole de foarte mari dimensiuni.

Toate înmormântările aveau orientarea generală vest-est, cu gropile înguste, de formă rectangulară sau trapezoidală și scheletele depuse în decubit dorsal cu mâinile întinse de-a lungul corpului sau așezate pe bazin ori abdomen (**Fig. 1**). Drept inventar, într-un mormânt (M. 16) s-au găsit două oale prevăzute cu o toartă, lucrate la roata rapidă din pastă roșietică (**Fig. 1, 2-3**).

Seria scheletică analizată paleoantropologic însumează 10 indivizi (șase adulți și patru sub-adulți). Segmentul populațional adult este format din trei bărbați și trei femei, iar cel sub-adult, din doi copii de vârstă mijlocie și doi adolescenți. Studiul paleopatologic a scos în evidență numeroase anomalii și patologii dentare și osoase, dar și traumatisme. Se distinge în acest sens bărbatul de circa 50 ani din M.19, care prezintă nanism tiroidian – anomalie cu determinism genetic, manifestată, în cazul de față, la nivelul scheletului apendicular (accentuat subdimensionat). Subliniem că este primul caz de nanism descoperit în context funerar pe teritoriul Republicii Moldova.

În sfârșit, o ultimă săpătură de salvare a fost efectuată în așezarea urbană, pe malul stâng al Botnei, unde, în puncte diferite, au fost obser-

vate o structură din cărămidă și alta din piatră. În locul primului complex s-a deschis o secțiune (S. IX), fiind descoperite resturile unei construcții de suprafață din cărămidă, o locuință (?) adâncită, o platformă de piatră, două gropi cilindrice menajere și patru gropi rectangulare alungite având pereții arși, cu destinația neprecizată (**Fig. 2, 1**). Unei construcții mai deosebite, poate unui edificiu public, aparține segmentul de temelie de piatră sesizat în zona centrală a orașului (**Fig. 2, 2**), în șanțul săpat acum câteva decenii pe

1

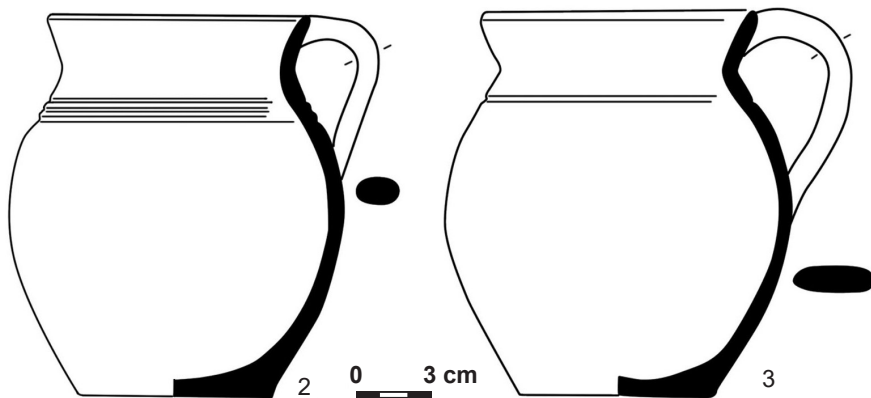

Fig. 1. Mormântul 16 (1) și vase ceramice (2, 3).

malul stâng al râului Botna. Este interesant de remarcat că această structură de piatră suprapune parțial o groapă menajeră, care datează tot din perioada stăpânirii mongole. Drept materiale arheologice, mai ales în perimetrul S. IX, s-au descoperit o cantitate însemnată de ceramică, numeroase cuie de fier, peste 30 de monede giucide de bronz și argint din sec. XIV, o oglindă de metal alb cu inscripție în limba arabă ș.a.

1

2

Fig. 2. Complex adâncite cu pereții arși din secțiunea IX (1) și structura de piatră din secțiunea X (2),

CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN SITUL MEDIEVAL DE LA ORHEIUL VECHI. CAMPANIA 2018

Ludmila BACUMENCO-PÎRNĂU

În vara anului 2018, cercetările arheologice au fost continuate la Orheiul Vechi (com. Trebujeni, r-nul Orhei) în perimetrul Secțiunii 82¹, trasată în partea nord-vestică a sitului, în proximitatea zidului estic al cetății medievale. Scopul acestei campanii a constat în degajarea completă a celor două locuințe medievale, descoperite în 2017, atribuite celor două etape de evoluție urbană: perioadei orașului mongol *Şehr al-Gedid* (secolul XIV) și, respectiv, așezării moldovenești (nivel datat în a doua jumătate a secolului XV).

În prima etapă a cercetărilor, lucrările au fost concentrate în cadrul Locuinței 1, care reprezintă o construcție adâncită cu o singură încăpere, cu pereții verticali, prevăzută cu un cuptor de lut cu boltă cotlonit în peretele vestic al locuinței, având gura în interiorul construcției. Ca rezultat al lucrărilor, au fost degajate complet trei laturi ale locuinței, de vest, de sud și de est și parțial latura de nord (din cauza apropierii imediate a șanțului săpat anterior de compania de telefonie mobilă Orange). Descoperirile au completat colecția bogată de fragmente de vase de lut de producție locală, modelate dintr-o pastă de foarte bună calitate, de culoare roșiatică-gălbuie sau roșiatică, unele cu pereții smălțuiți, având forme și decor tipice vaselor de gătit și servit folosite în perioada mongolă, fragmente de ceaune de fontă, resturi osteologice, resturi de materiale de construcție, obiecte de uz casnic, podoabe, o monedă ș.a., vestigii care confirmă funcționarea locuinței în secolul XIV (**Fig. 1**).

De asemenea, au fost continuate lucrările în perimetrul Locuinței 2, monocelulară, adâncită, prevăzută cu vatră simplă, pe latura de est având săpată o nișă în roca de calcar. Drept rezultat al săpăturilor, a fost dezvelită partea sudică a locuinței, descoperindu-se intrarea cu treptele săpate în rocă; au fost conturate complet toate laturile și podeaua încăperii. Din umplutura complexului au fost recuperate o bogată colecție de fragmente de vase de lut din pastă de culoare cenușie de factură locală și de import, numeroase resturi faunistice, o monedă de argint emisă în timpul domniei lui Ștefan cel Mare, unelte, obiecte de uz casnic ș.a. (**Fig. 2**).

¹ La cercetările arheologice din această campanie au participat colegii Vitalie Burlacu (cerc. șt., Institutul Patrimoniului Cultural), Ion Noroc (drd., Agenția Națională Arheologică), Nicolae Batog, Valeriu Prohnițchi, Valentin Astafi (studenți, UPS „Ion Creangă”), elevi de la Colegiul de Industrie Ușoară din or. Bălți, cărora le aduc mulțumiri și pe această cale.

Rezultatele cercetării arheologice a celor două locuințe, din perioade istorice diferite, au confirmat datele obținute în timpul săpăturilor anterioare, contribuind la completarea tabloului evoluției istorice a așezărilor urbane de la Orheiul Vechi și, îndeosebi, a arhitecturii laice și a unor aspecte ale vieții cotidiene a locuitorilor din această zonă a Moldovei medievale.

Fig. 1. Orheiul Vechi, 2018. Vedere dinspre est asupra Locuinței 1 (1), materiale arheologice *in situ* (2, 5), brățări din bronz (3, 4) și fund de vas cu semn de olar (6), descoperite în umplutura locuinței.

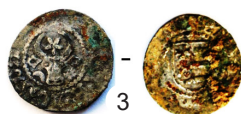

Fig. 2. Orheiul Vechi, 2018. Vedere dinspre sud asupra Locuinței 2 (1), aspecte de șantier (2, 4) și monedă de argint emisă în timpul domniei lui Ștefan cel Mare (3).

CERCETĂRI PREVENTIVE ÎN AȘEZAREA DIN EVUL MEDIU TÂRZIU DE LA VÂLCINEȚ (R-NUL CĂLĂRAȘI) ÎN ANUL 2018

Vlad VORNIC, Andrei COROBCEAN, Sergiu MATVEEV

Un alt sit arheologic important de pe traseul viitorului gazoduct Ungheni-Chișinău, în care anul trecut au fost efectuate cercetări preventive, este așezarea medievală târzie de la Vâlcineț. Descoperit în anul 1962, obiectivul arheologic la care ne referim se află la circa 2,3 km S de localitate, pe partea dreaptă a primului iaz de pe râul Bîc, întinzându-se pe o lungime de circa 200 m și pe o lățime de aproximativ 80 m. Pe direcția N-S acest sit medieval este întretăiat de un drum de țară și o vâlcea. În toamna anului 2017, pe axul gazoductului proiectat, în partea estică a drumului menționat, a fost executat un sondaj, fiind identificat și cercetat un cuptor menajer.

În vara și toamna anului trecut au fost continuate și încheiate cercetările arheologice preventive în așezarea medievală de la Vâlcineț din zona proiectului menționat. La E de drumul de țară, pe traseul viitoarei conducte de gaze naturale, a fost trasată o secțiune (S. I) cu dimensiunile de 2x68 m, care a înglobat și sondajul executat anterior. Ulterior, pentru cercetarea unor complexe, secțiunea a fost lărgită spre NNW cu două casete, ce aveau o suprafață totală de 29 m.p. La V de drumul de țară a fost deschisă o altă secțiune, cu dimensiunile de 2x44 m, extinsă ulterior pe o lungime de 90 m.

Drept urmare a săpăturilor efectuate, în perimetrul S. I au fost identificate două șanțuri alăturate, orientate NV-SE, cu lățimea de 0,6 m, respectiv, 0,8 m și adâncimea de 0,65-0,88 m, iar în proximitate imediată, spre E, o groapă menajeră de formă ovală, cu dimensiunile 1,18x1,96 m și adâncimea de circa 0,7 m de la nivelul actual de călcare a solului (**Fig. 1**). Drept materiale arheologice, din aceste complexe adâncite au fost recuperate o monedă de argint poloneză din vremea domniei lui Sigismund al II-lea August (1547-1572), un ac de cusut de bronz, câteva piese și cuie de fier puternic corodate, mai multe fragmente de vase ceramice lucrate la roată din pastă nisipoasă și fină de culoare cenușie sau roșietică (**Fig. 2, 1-17**) și oase de animale. În cadrul ceramicii din pasta nisipoasă, care predomină net, forma cea mai caracteristică este oala, ce cunoaște mai multe tipuri și variante. Ceramica fină cenușie este mai slab reprezentată, din cadrul acestei specii evidențiindu-se o cană înaltă fragmentară, prevăzută cu cioc de scurgere și toarta din bandă lată, având două șanțuri longitudinale, găsită în umplutura gropii 1.

În perimetrul secțiunii II, complexe arheologice nu au fost descoperite. În stratul arheologic au fost găsite fragmente de vase ceramice medievale târzii, iar în capătul estic al secțiunii, la adâncimea de 0,8 m, a fost fiind identificată o aglomerație de resturi faunistice.

Fig. 1. Complexul 1 și groapa 1 înainte (1) și după dezvelire (2).

De pe suprafața sitului au fost adunate mai multe resturi ceramice și câteva piese de inventar, dintre care se remarcă o cruciuliță (**Fig. 2, 18**) și o pensetă de bronz (**Fig. 2, 19**).

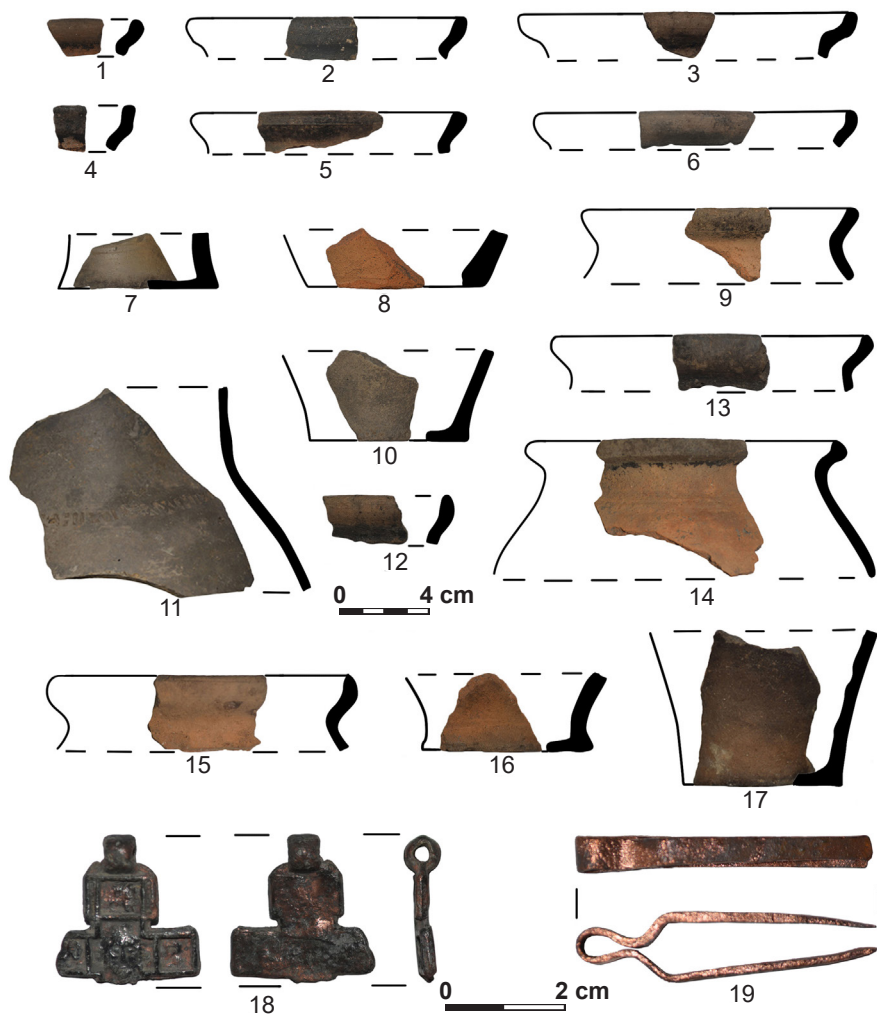

Fig. 2. Ceramică din complexul 1 (1-10) și groapa 1 (11-17), cruciuliță (18) și pensetă (19) de bronz, găsite *passim*.

CUPRINS

PROGRAM	3
REZUMATELE COMUNCĂRILOR	7
 <i>Vitalie BURLACU,</i>	
CERCETĂRILE ARHEOLOGICE ÎN STAȚIUNEA PALEOLITICĂ	
GORDINEȘTI IV (R-NUL EDINET) DIN ANUL 2018	7
 <i>Vitalie BURLACU, Ghenadie SÎRBU, Darius KROL,</i>	
CERCETĂRILE ARHEOLOGICE LA STAȚIUNEA PALEOLITICĂ	
GORDINEȘTI I DIN ANUL 2018	10
 <i>Stanislav ȚERNA, Andreea VORNICU-ȚERNA, Maciej DĘBIEC, Thomas SAILE,</i>	
INVESTIGAȚIILE DIN SITUL PRECUCUTENIAN NICOLAEVCA V	
(R. SÎNGEREI). CAMPANIA 2018	13
 <i>Sergiu BODEAN, Vlad VORNIC, Ion CIOBANU,</i>	
SONDAJUL DIN AȘEZAREA PRECUCUTENIANĂ MILEȘTI II	16
 <i>Sergiu BODEAN, Serghei HEGHEA,</i>	
CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN SITURILE ENEOLITICE	
DE LA CĂRBUNA. CAMPANIA 2018	19
 <i>Stanislav ȚERNA, Knut RASSMANN, Andreea VORNICU-ȚERNA,</i>	
<i>Hajo HÖHLER-BROCKMANN, Mariana VASILACHE-CUROȘU, Mariana SÎRBU,</i>	
<i>Stanislav FEODOROV, Johann LIEBSCHER, Andreas GRUNDMANN,</i>	
CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN SITUL CUCUTENIAN	
DE LA STOLNICENI, CAMPANIA 2018	22
 <i>Stanislav ȚERNA, Stanislav FEODOROV,</i>	
<i>Mariana VASILACHE-CUROȘU, Mariana SÎRBU,</i>	
NOI SITURI ENEOLITICE DIN NORDUL REPUBLICII MOLDOVA	
DESCOPERITE PRIN INTERMEDIUL IMAGINILOR SATELITARE	25
 <i>Sergiu POPOVICI,</i>	
CERCETĂRI ARHEOLOGICE PREVENTIVE ÎN SITUL ARHEOLOGIC	
PETICENI V (CAMPANIA 2018)	28
 <i>Sergiu BODEAN, Andrei COROBCEAN, Vlad VORNIC,</i>	
INVESTIGAȚII ARHEOLOGICE PREVENTIVE	
ÎN SITUL CĂLĂRAȘI IV	31

<i>Ghenadie SÎRBU, Dariusz KRÓL, Livia SÎRBU, Victoria SURDU,</i> CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN SITURILE GORDINEȘTI II- STÎNCA GOALĂ ȘI GORDINEȘTI-LA IZVOR DIN ANUL 2018	34
<i>Ion CIOBANU, Angela SIMALCSIK, Vlad VORNIC, Serghei AGULNICOV,</i> INVESTIGAȚIILE ARHEOLOGICE PREVENTIVE LA TUMULUL 9-LA MOHILĂ DE PE TERITORIUL LOCALITĂȚII CÎȘLIȚA-PRUT (R-NUL CAHUL)	37
<i>Ion CIOBANU, Angela SIMALCSIK, Sergiu POPOVICI, Serghei AGULNICOV,</i> CERCETĂRILE ARHEOLOGICE PREVENTIVE DIN CADRUL GRUPULUI TUMULAR DE PE DRUMUL MARE DE LA GIURGIULEȘTI	40
<i>Ion CIOBANU, Angela SIMALCSIK, Serghei AGULNICOV, Andrei COROBCEAN,</i> INVESTIGAȚIILE ARHEOLOGICE DE LA TUMULUL 15 DE LA CRIHANA VECHE (R-NUL CAHUL)	43
<i>Eugen SAVA, Elke KAISER, Mariana SÎRBU, Eugen MISTREANU, Valeriu BUBULICI, Livia SÎRBU,</i> AȘEZAREA DE LA TARACLIA-GAIDABUL. O NOUĂ ETAPĂ DE CERCETARE. CAMPANIA 2018	46
<i>Ion NICULIȚĂ, Aurel ZANOCI, Mihail BĂȚ, Victor DULGHER,</i> CERCETĂRI ARHEOLOGICE LA SITUL SAHARNA MARE (CAMPANIA 2018)	49
<i>Aurel ZANOCI, Andrei ASĂNDULESEI, Mihail BĂȚ, Felix-Adrian TENCARIU,</i> PROSPECȚIUNI GEOMAGNETICE LA SITUL DIN EPOCA FIERULUI SAHARNA „RUDE”, R-UL REZINA	51
<i>Aurel ZANOCI, Ion NICULIȚĂ, Mihail BĂȚ,</i> CERCETĂRI PERIEGHETICE ÎN PREAJMA LOCALITĂȚII COGÂLNICENI, R-UL REZINA	54
<i>Rodica URSU-NANIU, Andrei COROBCEAN,</i> INVESTIGAȚIILE ARHEOLOGICE ÎN INCINTA FORTIFICATĂ DE LA STOLNICENI-CETATE (R-NUL HÎNCEȘTI) DIN ANUL 2018	56
<i>Octavian MUNTEANU, Angela SIMALCSIK, Nicolae BATOG, Valeriu PROHNIȚCHI,</i> UN COMPLEX FUNERAR DIN EPOCA FIERULUI DESCOPERIT PE PROMONTORIUL BUTUCENI (COM. TREBUJENI, R-NUL ORHEI)	58
<i>Octavian MUNTEANU, Nicolae BATOG, Valeriu PROHNIȚCHI,</i> CERCETĂRILE SISTEMULUI DEFENSIV GETIC BUTUCENI-VEST: PRECIZĂRI PRIVIND TRAIECTORIA LINIEI DEFENSIVE VEST NR. 2 (CAMPANIA 2018)	61

<i>Octavian MUNTEANU, Michael MEYER, Torben SCHATTE, Vasile IARMULSCHI,</i> PROSPECȚIUNI GEOMAGENTICE ȘI SONDAJE ARHEOLOGICE ÎN AȘEZAREA DE TIP POIENEȘTI-LUCAȘEUCA DE LA IVANCEA-SUB PĂDURE (CAMPANIA 2018)	64
<i>Sergiu MATVEEV, Vlad VORNIC,</i> CERCETĂRI ARHEOLOGICE DE SALVARE LA SITUL LIPOVENI II-LA NISIPĂRIE (R-NUL CIMIȘLIA) ÎN ANUL 2018	67
<i>Sergiu MATVEEV, Vlad VORNIC,</i> CERCETĂRILE ARHEOLOGICE PREVENTIVE LA SITUL GHELĂUZA I (R-NUL STRĂȘENI) ÎN ANUL 2018	70
<i>Sergei AGULNICOV, Vlad VORNIC, Ion CIOBANU, Sergiu POPOVICI,</i> CERCETĂRILE ARHEOLOGICE PREVENTIVE DIN ANUL 2018 ÎN SITUL COMRAT II	73
<i>Vlad VORNIC, Ion CIOBANU, Sergiu POPOVICI, Natalia PAȘENCIUC, Adrian IORGA, Dumitru AVRAM,</i> CERCETĂRILE ARHEOLOGICE PREVENTIVE DIN ANUL 2018 ÎN SITUL ARHEOLOGIC SAGAIDAC II (S. SAGAIDAC, R-NUL CIMIȘLIA)	76
<i>Larisa CIOBANU, Vlad VORNIC, Alexandru LEVINSCHI,</i> CERCETĂRILE ARHEOLOGICE ÎN AȘEZAREA CĂRBUNA VII- VALEA MARE DIN PERIOADA ROMÂNĂ TÂRZIE ÎN ANUL 2018	79
<i>Vlad VORNIC, Ion CIOBANU,</i> INVESTIGAȚIILE ARHEOLOGICE PREVENTIVE DIN ANUL 2018 ÎN SITUL MILEȘTI III (R-NUL NISPORENI)	82
<i>Vlad VORNIC, Angela SIMALCSIK, Ion CIOBANU,</i> CERCETĂRI DE SALVARE ÎN NECROPOLA DE TIP SÂNTANA DE MUREȘ-CERNEAHOV DE LA TIGHECI (CAMPANIA 2018)	85
<i>Vlad VORNIC, Angela SIMALCSIK, Sergiu POPOVICI, Ion CIOBANU,</i> SĂPĂTURILE ARHEOLOGICE DE SALVARE ÎN SITUL MEDIEVAL DE LA COSTEȘTI-GÂRLEA DIN ANUL 2018	88
<i>Ludmila BACUMENCO-PÎRNĂU,</i> CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN SITUL MEDIEVAL DE LA ORHEIUL VECHI. CAMPANIA 2018	91
<i>Vlad VORNIC, Andrei COROBCEAN, Sergiu MATVEEV,</i> CERCETĂRI PREVENTIVE ÎN AȘEZAREA DIN EVUL MEDIU TÂRZIU DE LA VÂLCINEȚ (R-NUL CĂLĂRAȘI) ÎN ANUL 2018	94

CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

2019

Bun de tipar 10.04.2019. Format 60x84 1/16

Coli de tipar 3,125

Comanda 18/5114

Tiraj 150 ex.

Tipografia BONS OFFICES